

Uni Neba bíní Lúkkë rë Kúnsëe

Di ßaahi jaŋaa Lúkkë daa bíní téeríi Uni Nebi beh, ndaa biti daa ri bíní rí wonuy filiß. Di fi Lúkkë nék húmú payoh, te ri húmú yëwúdf neh. Di bínité tééré kay, daa ri bee won sun fi tílédí apootarra ra. Di húmúy apootari Yéésú dé', ßani Pool daa na húmú ñéerúu (Saame Kolos 4.14). Di meelsa' meelsoo níi dī lahte yii lante ri sun fi pesi Yéésú, dī na anti bíní unni yeh. Di bíní unna ßëyí hínú Tewofil.

Lúkkë bínité iñi lahte solo pesadi Yéésú : Koope wolte Yéésú ëldúnë nda ßëyí gém dīi na ßéëß múc. Di teeßa'te biti bal Yéésú daa Yíkëe.

Filib téeríi beh, dī wonte sun fi :

- yii lenke ðee aya' Saŋ Batis ëldúnë rë (1.5-25 ; 56-80),
- yii lenke ðee aya' Yéésú ëldúnë rë (1.26-55 ; 2.1-20),
- yii lenke payi Yéésú jérídfë (4.38-41 ; 5.12-26),
- yii lenke kimtaanni caakka paŋ ri ra (7.11-17 ; 8.22-25 ; 9.10-17),
- yii lenke anili ßëe' naa'-keeñ dék Samari ra (10.29-37),
- yii lenke bee paya' Yéésú faam i Martaa a Mari ra (10.38-42),
- yii lenke kolohi Yéésú Galile dī na saañ Yerusalem (13.22-30 ; 18.31-34),
- yii lenke anili kúkëyë múuy níi olute ra (15.11-32),

- yii lenke húlí Yéésú (23.13-56),
- a yii lenke kolohi búudé (24.1-49).

Bëyí fí jañi téeríi bee bééβ ay yúh bití Yéésú daa Sëmléhí bëewë gémú dñi na ra bééβ.

Yee tah Lúkkè bíní unna ra

¹ Bah Tewofil, ow caak bíníyúté di oluu wa ri, di yii lenke iña lah filiβ fi fun dee bín fë rë, ² ti di bíllúu wë bëewë maasuu iñyaaha dalaani wa ra, te daa wa bëewë na waariyu Unni Koope ra. ³ So' bal, mi nampee meelsa' yii lante sun fi iñyaaha bééβ, mi na téebíɗ, dala'te dalaani wa, mantee ot bití ette mi bíníyíɗ dë wë. ⁴ Hen ðaaha raa, fay yúh bití iña teebu fu ra bééβ kaah.

Woni ban fi límí Sañ Batis

⁵ Jamanaa hena' Erot buuri Yúdée rë, húmú lahte seeyohi hínú Sakari, dñi non goomali seeyoh yi Abiyaa koon. Belebi hínú Ilsabet, dñi sédí Aaron seeyohi gaana. ⁶ Wa bééβ ana húmú júbúté íllí Koope, wa na hélíh yin túuyè' yë, wa na pagu iña naha' Koo-Yíkëe rë bééβ. ⁷ Wa húmú lahuy koy, af bití Ilsabet húmú mínéh pok loo, te wa bééβ ana bahayute.

⁸ Lahte bis, Sakari hompe waaji seeyoha yulid Koope na ra, ndah goomali daa eyuu pañi. ⁹ Di baahuu wa ri, seeyoh ya húmú tansuu ow, kédrí Koope cuuraay tígè lukki sela filiβ Faam fi gaani Koo-Yíkëe rë. Bee yínée tansa keen sun fi.

¹⁰ Wahtaa na kara' cuuraaya ra, bëewë bééβ húmú ëssë na ðagu. ¹¹ Sakari hom filiβ ní ri otte malaakii Koo-Yíkëe hatna paa' tígè na tamuu cuuraay ra ya' ñamaa. ¹² Di títté, afa

kúnèhté. ¹³ Ndaa malaakaa won ri tih : « Ngana tíit Sakari ! Koope tahte ðaju : belebu Ilsabet ay roo límíð koy yaal, lah ðeekée rí Sañ. ¹⁴ Keeñu ay naa sos nú sos te límí ay neba' ow caak. ¹⁵ Di ac ow gaan íllí Koo-Yíkée. Di ii han bééñ mbée hani mín maniyil bééß. Balaa ri límú, ði ay líif a Ruuh-Peseñ. ¹⁶ Di ay nimilid ow caak di bëy Israyel Koope na, Yíkii wë. ¹⁷ Di ay këllëh Yíkée, ñéerë' a doolii Ruuhi Koope húmú yonente Éelí në rë, yugusa' hanndal ki baappa a koyya, nimilid bëewë súgúu Koope ra, wa ñéerë' a bëewë júfú rë. Di ay saam dúukéli bëewí ay homðe Koo-Yíkée. » ¹⁸ Sakari meelte malaakaa won ri tih : « May yúhée biti yii baa ay lah ðíh ? So' mi bahate te beleß so' ðitiffe. » ¹⁹ Malaakaa tahte won ri tih : « Daa mi Gaburyel, mi homa' hëbís Koo. Daa ri wol so' ðoo na, komu uni nebi bah. ²⁰ Yee won mi ro baa ra ay lahee ðaaha biti wahtaa lah. Ndaa gémë gémëy fu so' ra tahte fii míníð won nú yiin nay lahe iñyaaha ra. »

²¹ Yaaha bééß bëewë húmú èssë na sehu, wa éemuté maaña maañ Sakari filið tígí selaa ra. ²² Dúhë' rí rë, ði mínéh won waa na, ði wona' a wa wonað likid. Tígí daaha, bëewë anutee yúh biti ri ot yin tígë.

²³ Dúmlë' Sakari waalla eyuu ri Faam Koope ra, ði nimilte faam. ²⁴ Gétë' iñyaa bééß rë, hompe níi Ilsabet belebi pokke loo, hompe yii mitte céyín iip faam dúhëy. Di won nufi tih : ²⁵ « Élí yee pagid so' Koo-Yíkée rë kan ! Nufa payte soo na, ði níssé gacaa húmú homa' mi leelii bëewë rë. »

Woni ban fi límí Yéésú

²⁶⁻²⁷ Céyín pëenë filoon fi heni Ilsabet loo, Koope wolte malaaka Gaburyel kúkëy cafay na, hínú Maryaama ; dī dék Nasaret di Galile. Di hómú onute yaal ; yaala Suseef sédí Dawit. ²⁸ Laha' malaakaa faam Maryaama ra, dī won ri tih : « Coleere Maryaama, dō fa Koo-Yíkëe on dō mal ra. Di ee dōo na. » ²⁹ Woni malaakaa kúnté af Maryaama ; dī na níb yee wadti fahaa won wodohi baa ra. ³⁰ Malaakaa won ri tígí daaha tih : « Ngana tíit Maryaama, Koope daa on dō mal. ³¹ Síkirée ! Fay pok loo te fay lahee koy yaal, lah dëekée rí Yéésú*. ³² Di ac ow gaan te ri ay dëekúu Koy Koope fa sunaa-sun. Koo-Yíkëe ay rii yed ñaani nguur ki Dawit ciffi. ³³ Di ay hen buuri bëy Israyel faraah, Nguur ki ii mëssi dúm. » ³⁴ Maryaama won malaakaa tih : « Yii baa ay mínée lah díh te mi yéeh yaal ? » ³⁵ Malaakaa won ri tih : « Ruuh-Peseñ ay cép sun fu, Koope fa sunaa-sun ay teeɓa' doolii dōo na. Daa tah kúkëyí selaa nay fuu lahee ra ay dëekúu Koy Koope. ³⁶ Bitifa' mboko mu Ilsabet níi, dī pokke loo ; dī fa hómú wonu biti mínéh lah koy ra, dī hom céyín fí pëenë fí woteh. ³⁷ Lahay yii wooñ Koo. » ³⁸ Maryaama won tígí daaha tih : « Mi súrgíi Koo-Yíkëe ; yee won fu ra lahaan daaha. » Tígí daaha, malaakaa takohte, saañce.

Yéri Maryaama Ilsabet

³⁹ Tíkëh i waal, Maryaama kolohte yíppée saañ gini hom danji deyi Yúdée. ⁴⁰ Laha'

---

* **1:31** 1.31 Tii Yéésú di ébrë daa Yosuwe. Yosuwe daa ri : Yahwee daa Sëmléhë.

ri ra, dī haalte faam Sakari, wodohte Ilsabet.
⁴¹ Ilsabet na keloh wodohi Maryaama, koy ka lowa hégíyëhté, Ruuh-Pesen yíppée rii haal.
⁴² Tígí daaha, dī béyídté uni sun won tih : « Koope lukki barkel ro belesba feey fa béeb te koy ka lowu barkelte bal. ⁴³ Daa mi wa níi, yaafi Yíkíi sè' na ac yérí sè' ? ⁴⁴ Ole ! Mi na keloh wodohu rek, keeñ koy ka loo so' sosse níi sos, tahte ri na hégíyëh. ⁴⁵ Fu lahte sos-keeñ, gémë gém fu biti iña wonu fu te kola' Koo-Yíkëe nē rē ay lah. » ⁴⁶ Maryaama won tígí daaha tih :
 « Mee kañ dee gaana' Koo-Yíkëe rē,
⁴⁷ dī fa na sēmlé' sē' rē tahte keeñ so' sosse níi sos,
⁴⁸ di yee hela' ri nuf soo na ra, so' mi sūrgë dīi na kut ra.
 Daa tah dala'te woteh níi kiri fi kirih,
 bëewë ay soo dëekée sos-keeñ fe.
⁴⁹ Koope fa mín béeb rē pagidte so' yii gaante ; tiyi selate.
⁵⁰ Dee níi kiri fi kirih,
 dī ay teeb bëewë neehu ri ra naa'-keeñ.
⁵¹ Di teeba'te doolii, pañke i yin gaan ; dī tasaara'te bëewë nē gaan-gaanluu ra.
⁵² Di cépídté buurra ñaanni nguur ki wa, béyídté bëewë lahuy doole ra.
⁵³ Di onte bëewë yaabu ra njél, líkké bëewë caaku yin ra wa suute a ya' holon.
⁵⁴ Di sēmlé'té bëy Israyel sūrgë yí, teebpe wa naa'-keeñ,
⁵⁵ ti di hómú gapa' ri caacci yen nen, Abraham a séttí níi kiri fi kirih. »

Límí Sañ Batis

⁵⁶ Maryaama hompe Ilsabet na yii mitte céyín éeyè antee nimil faam. ⁵⁷ Laha' loo Ilsabet ra, dī lahte koy yaal. ⁵⁸ Keluu bëewë dékú a ri ra a mboko yi biti Koo-Yíkëe teeɓpe ri naa'-keeñ níi rë, ñani wa bééɓ bokute lahute na sos-keeñ. ⁵⁹ Nimila' bisa límú kúkëyë rë, bëewë ayute leji. Wa fahuu yeri tii Sakari koon, boffa ; ⁶⁰ ndaa yaafa tahte won tih : « Èe-ëe', dī hínú Saŋ. » ⁶¹ Wa wonu ri tih : « Lahay bëyí hínú ñaaha mboko yu na. » ⁶² Wa anutee won a boffa wonaɗ likid, meelute ri tiya nay yeru koohi ra. ⁶³ Tígí ñaaha, Sakari meela'te arduwaas, bíníté nē unni yeh : « Di ay hínú Saŋ. » Bëewë bééɓ éemuté nē. ⁶⁴ Pereem Sakari yíppée pëkísëh, dī dalaatte won, dī yampe na sím Koope. ⁶⁵ Bëewë ñani wa dékú rë bééɓ títúté. Wona hente lëyën deyi danji Yúdée bééɓ. ⁶⁶ Bëewë keluu iñyaa ra bééɓ na níbú yii leŋ na, wa na meelu affi wa yee nay millée kúkëyë rë, ndée lante biti Koo-Yíkëe ñéerë'té a ri.

Kaŋi Sakari Koope

⁶⁷ Ruuh-Pesen haalte Sakari boffi kúkëyë, dī na léhín unni kola' Koope na won tih :

⁶⁸ « Bëewë bééɓ símún Yíkëe, Koope fi bëy Israyel, di yee yeela' ri bëewí, sëmlé'té wë rë.

⁶⁹ Di kompe yen bëyí gaani nay yen sëmlée, bi dúhë' tali Dawit súrgí.

⁷⁰ Daa ri yee maañ rii gapa', ñeya'te ri yonente yi sela yi ra.

⁷¹ Di hímú wonte yen biti ri ay yen sëmlé' ya' yi haa'oh yi yen a kaa'oh yi yen.

- 72 Di teeḅpe caacci yen naa'-keeñ, hampe yee húmú pok ri hanndal ki wa ra.
- 73 Koope añohte ciffi yen Abraham biti
- 74 dī ay yen sēmlē' ya' yi kaa'oh yi yen, nda yen néekíñih jaamiyohi ;
- 75 nda pesi yen béeb, yen hen bëewí selayute te júbúté illí.
- 76 Te dō fi koy so', fay dëekúu yonentii Koope fa sunaa-sun, ndée fay këllēh Yíkēe, fu darid ri waali,
- 77 fu teebe bëewí biti ri ay waa sēmlē', baal wa bakaadfi wa.
- 78 Koope fi yen baahte te ri naa'te keeñ, daa tah dī ay yen hawaan a niiñi d'uhē' sun ti na'a na púl rē nen,
- 79 niiñli yen fa homu ñúus te tasuu seh kúl kē rē, dī tík yen waali jaammaa. »
- 80 Saṅ na ood, afa na baatti kúnsēh. Di húmú pesa' luufa níu yiin teekiroh ri bëy Israyel ra.

2

Lími Yéésú (*Saame Maccēe 1.18-25*)

¹ Jamanii baaha, buura hínú Ēgís rē túuyē'té kíní bëewē dékú ginna Rom ílíf wē rē béeb.

² Lahi kínē déb baa ra, deef Kiriñus daa kélfii gini Sírí, ³ te ow fi ow béeb saya' bíníyēh gina coosaana' ri ra. ⁴ Di fi Suseef bal nampee koloh Nasaret di Galile, saañce Betle'em di Yúdée, gina coosaana' Dawit ra, ndée ri non tali Dawit. ⁵ Na saañ Suseef bíníyēh rē, bani Maryaama ñéerúu. Deef Maryaama húmú pokke loo. ⁶ Homi wa Betle'em daaha, lowa hampe ; ⁷ dī saawohte koy

yaal. Di lëmëssé baakera ndíimú, fëndíté rí mbalka ñamaa júr, bi deef wa húmú dëmíh lasa na hanluu ayoh ya ra*.

⁸ Húmú lahte níirèh yí na nee'u wohi yuppi wa luufi baaha. ⁹ Malaaka yínè di malaaka yi Koo-Yíkèe púlèhté waa na, niiñi ndami Yíkèe hawaante wa. Tígí daaha, wa tíitúté níi tíit. ¹⁰ Malaakaa won wa tih : « Ngënë tíití ! Mi ac wonon yii neɓpe keloh, yii ay sosil keeñni bëewë bééɓ níi sosil. ¹¹ Elgee woteh beh, di gin Dawit, lahte Sëmléhi límdúté rën, daa ri Kiristaa, daa ri Yíkèe. ¹² Te don ay rii yúhsée deh : don ay ot baakeri lëmësú ndíimú, fëndú mbalka ñamaa júr. » ¹³ Malaakaa na woc wona, malaaka caak yípútée rii deefid, wa na njoobru Koope wonu tih : ¹⁴ « Koo laha ndam di sunaa-sun, te bëewë ri faha' wa ra bééɓ lah jaamma feey fa. »

¹⁵ Nimiluu malaaka ya sun-Koo ra, níirèh yè na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen yíppí koloh yen saañ Betle'em, yen ole yee lah ra, yee teeɓ yen Koo-Yíkèe rë. » ¹⁶ Wa yípútée koloh suute na saamu. Lahuu wa ra, wa olute Maryaama a Suseef, wa deefute baakera fëndúté mbalka ñamaa júr. ¹⁷ Oluu wa kúkëyë rë, wa bíllúté yee won wa malaakaa sun fi ra. ¹⁸ Bëewë keluu bíllí níirèh yè rë bééɓ éemúté woni wa níi éem. ¹⁹ Di fi Maryaama hampe iñyaa bééɓ afi, na níɓ në. ²⁰ Níirèh yè anutee koloh na nimilu yuppi wa, na kañu Koope, na njoobru ri di iña keluu wa te

---

* **2:7** 2.7 Jamanii baaha, bëewë ginna luufa deyi baaha a júrè húmú mínú nee' lasa yínè. Deefuu wa lasa na hanluu ra lííffé rë, Suseef a Maryaama húmú lasa na hom júrè rë.

olute wa ra. Iña béeb lahte ti dee húmú wona' wa malaakaa ra nen.

²¹ Nimila' bisa límú kúkëyë rë, wahtaa nay rii lecu ra lahte ; dī yerute tii Yéésú ti di húmú naha' ri malaakaa deef yaafa pokay loo doom ra.

Kúrí Yéésú Faam fi gaani Koope

²² Hompe níi wahtaa waf waa púúsúun rë lahte ti dee túuyë' rí kootii Mëyíis rë nen. Tígí daaha, Suseef a Maryaama koluute kúrúte Yéésú Yerusalem, jébëlúté rí Koo-Yíkëe, ²³ ndée bíníyúté di kootii Koo-Yíkëe bitih : « *Koy ki saawi yaali límú béeb ay jébélú Koo-Yíkëe.* »[☆] ²⁴ Wa yeruute hawra na naha' kootii Koo-Yíkëe rë bal : hëtë ana mbée bédú teem-teem ana†.

²⁵ Húmú lahte bëyí dék Yerusalem, dī hínú Simewon. Di júbpe, gémpé Koope níi gém, te lahte yaakaar ayi bëe' nay sëmlée bëy Israyel ra. Ruuh-Peseñ húmú haalte ri, ²⁶ te teeþpe ri biti dī ay ot Buura Koo-Yíkëe fal ri ra, balaa ri húl.

²⁷ Daaha, Ruuh-Peseñ yeñce ri Faam fi gaani Koope. Kúruu Suseef a Maryaama koy wa Yéésú pañi yee naha' kootii Mëyíis rë, ²⁸ Simewon bëþpe kúkëyë boppe ri, símpé Koope na won tih : ²⁹ « Koo-Yíkëe, yee gap fu so' ra lahte woteh. Fu mín sée yeris so' mi súrúu mi húl, mi saañ a jaamma, ³⁰ ndée mi tíkké íllí sè' ngëey sun fi Sëmlëhë wol fu ra, ³¹ te bëy ëldúnë béeb ay rii ot. ³² Daa ri niña nay tahe heetta feey fa béeb

☆ **2:23** 2.23 Saame Kolohi koyi Israyel Ésip 13.2, 12, 15 ; Kíni bëy Israyel 18.15-16 † **2:24** 2.24 Kootaa húmú naha' hawid har a hëtë mbée har a bédú teem-teem, ndaa bëyí húmú lahay cadum har raa, dī mín yera' hëtë ana mbée bédú teem-teem ana. Saame Tali Léwí 12.8.

yúh rë rë ; dī ay on bēewú, bēy tali Israyel ndam. » ³³ Boffa a yaafa éemúté yee won Simewon sun fi kúkëyë rë. ³⁴ Simewon d'agidte wa antee won Maryaama yaafi Yéésú tih : « Koope daa wol kúkëyí beh, kéendí a béyri ow caak Israyel. Di ay hen tīnndëe te bēewë ay rii kaa'. ³⁵ Di ay tah ow caak teeβa' yee hom nuffi wa ra ; te dō fi yaafa, fay lah yii ay roo misik keeñu níi misik. »

³⁶ Húmú lahte yonentii bitiffe níi bitif hínú Aane ; dī koy Penuwel fa tali Aseer. Bani yaala húmú kooɗ ri hena' ri cafay ra pesute kíil paana, yaala antee húl. ³⁷ Kola'te baaha, dī pesse níi ri lahte kíil sabay peeye a kíil iniil (84) te ri lahaatay yaal kay. Di homa' Faam fi gaani Koope na' a elek oore, d'age. ³⁸ Di laha' daaha d'eeffe wa na, dī yampe na sīm Koope, na won bēewë nē sehaaluu biti Koope ay sēmlë' Yerusalem ra bééβ yii lenke kúkëyë nē.

³⁹ Wocuu boffi Yéésú a yaafa pañi yee naha' kootii Koo-Yíkëe rë, wa nimilute gin wa Nasaret di Galile. ⁴⁰ Yéésú na ood, afa na baatti kúnsëh na won wonaɗ baha. Di húmú neβpe nuf te Koope yedday ri.

Laha' Yéésú kíil sabboo a kíil ana ra

⁴¹ Húmú lahaa kíil bééβ, boffi Yéésú a yaafa pay feedi PaagaYerusalem. ⁴² Laha' Yéésú kíil sabboo a kíil ana ra, wa ñéerúuté a ri suute feedin, di baahuu wa ri. ⁴³ Dúmë' feeda ra, bēewë nē nimilu, ndaa Yéésú tasse Yerusalem te boffa a yaafa yíih yin na. ⁴⁴ Wa habuu biti koon βani kooyya ñéerúu rë daa homu, níi wa tilúté bis múlgús. Kanuu wa ri ra, wa na anuu

rii saam mboko ya a kooyya na. ⁴⁵ Oluy wa ri ra, wa nimilute Yerusalem na saamu ri. ⁴⁶ Waali éeyë fë, wa deefu ri filib Faam fi gaani Koope tookke yëeddëh yë nè, na síkírëh wë, na meel wa. ⁴⁷ Bëewë nè síkírúu rí rë béëb, éemuté dee ñaaña' ri ra a dee na lofa' ri won ra. ⁴⁸ Boffa a yaafa éemuté níi éem oluu wa ri ra. Yaafa won ri daaha tih : « Do fu paga' fun yii bee díh ? Funi boffu moku moku saamu níi mok. » ⁴⁹ Di won wa tih : « Don saamuu so' yih ? Don yíih biti mi wafti homa faam Baaso' a ? » ⁵⁰ Ndaa wa yíih yee faha' ri waa won baa ra.

⁵¹ Yéésú kolohte bani wa nimilute Nasaret. Di tassi ñeya' woni wa. Yaafa hampe iña lah yaa ra béëb afi. ⁵² Yéésú na ood, nufa na baatti neβ ; di baattee neba' Koope a bëewë.

3

Waaríi Saŋ Batis

(Saame Maccëe 3.1-12 ; Marka 1.1-8 ; Saŋ 1.19-28)

¹ Kíilí sabboo a iip fa homa' buura hínú Tibeer nguur ka ra, deef Poos Pilaat daa húmú gëernëerí Yúdée, Erot kúdté Galile, Fílíp bahii kúdté Ítúré a Taronit, Lisañas kúdté Abilen ; ² Haan a Kayif daa húmú seeyoh yi gaanna. Kíilí baaha, Saŋ fi Sakari hom luufa, líilte Una kola' Koope na ra, bee nay rii waareye ra. ³ Daaha, dí wérté deyi Yurdeŋ béëb, na won bëewë biti wa warutee lof pesađ, wa bëtsú, Koope baal wa bakaadđi wa ⁴ ti dee húmú bíníyúu rí téeríi yonente Isayii ra bitih :

« *Lahte un bëyí dfofhte luufa na won tih :*

*“Dëdfí Yíkëe waal,
 don yugusid fí waalla nay rii ñeye ra nù júb.*

*⁵ Húlúbbë béeb púubún,
 danña a dúññë béeb deelu ;
 waalla lúgúyëh rè yugusuu,
 waalla lah ngas ra leeñu.*

*⁶ Hen daaha raa, bëewë béeb ay ot biti Koope ay
 sëmlë’.” »*✧

⁷ Ow caak ayute bëtsëh Sañ na, dî won wa tih : « Tisoh yi hiliññi yeh ! Daa won don biti don mínú hegoh daanee ke Koope na ac ra ? ⁸ Hena biti kaah don lofute pesad raa, lah téebíí rí pagadon. Ngënë hëbí affon biti don séttí Abraham rek doyte. Mee ron won ra ee biti Koope mín yídís la' yi yeh wa hen séttí Abraham ! ⁹ Wëettiyyíí affon ! Yíinë canke leca'i kilikka tal-tal ka ; kilki límëy koy ki lahte njiriñ béeb ay lecu, betu kíi. »

¹⁰ Bëy mboolo ma na meelu Sañ wonu ri tih : « Koope faha' biti fun pagun yih ? » ¹¹ Di tahte won wa tih : « Bëyí lah búub ana, ona bëyí lahay búubí yínëe ; te bëyí lah yii ñama ri, wora' a bëyí lahay ñam. » ¹² I yeekoh túm ayute bëtsëh bal, meelute ri wonu tih : « A fun nék bahaa, fun wadti pagun yih ? » ¹³ Di tahte won wa tih : « Ngënë méelíí yii luk yee nahu ron meela' túm rè. » ¹⁴ I soldaar ayute bal, meelute Sañ wonu ri tih : « A fun ! Fun wadti henun díh ? » Di won wa tih : « Ngënë nëefí héliis ow, te ngënë féli ow ron beë hélsí. Lah téyí ñña na yínlú ron ra. »

¹⁵ Bëewë lahute yaakaar nù wa béeb na wonu nuffi wa nda Sañ daa Buura Koo fal ri ra neh.

¹⁶ Saŋ won wa bééβ tih : « So' mi beh, mi bëtsë' ron a muluβ, ndaa lahte bëyí ee ac ra, dī luk soo gaan fap, mi haayayti liil kotti* . Di ay ron bëtsée a Ruuh-Peseŋ a kíi. ¹⁷ Di hampe ifi ya'i : dī ay faad too ka, soɗ peba misahi, tam fikid fa filiβ kíi kí yíméeh. »

¹⁸ Saŋ ñeya' yëeddë' yí yaaha a i won kay caak waareye bëewë Uni Neba. ¹⁹ Di wonte af gëernëer Erot bal, naafa naaf ri Erojat beleβ bahii ra a ñni bossi caakki kayya paŋ ri ra. ²⁰ Erot pagilte bi luk yaa bos, dī bekrohte Saŋ kasu.

Bëtsí Yéésú

(Saame Maccëe 3.13-17 ; Marka 1.9-11)

²¹ Saŋ húmú bëtissë bëewë húmú daaha ra bééβ, dī bëtsëelëhté Yéésú në bal. Na húmú ðaŋ Yéésú bee na bëtsú rí rë, sun-Koo kúnsëhté, ²² Ruuh-Peseŋ céppé sun fi man bédú nen, antee lah uni d'úhë'té sun won tih : « Daa fu Koy so' ! Mi faha'te ro níi faha' ! Keeñ so' sosse d'oo na níi sos ! »

Coosaani Yéésú

(Saame Maccëe 1.1-17)

²³ Na dal Yéésú légéyí rë, ðeef ri waɗti lahaa kíil sabay éeyë (30). Bëewë húmú habuu biti dī koy Suseef fi Héelí. ²⁴ Héelí koy Matat fi Léwí ; Léwí koy Melki fi Yanay ; Yanay koy Suseef ²⁵ fi Matacaas ; Matacaas koy Amos fi Nahum ; Nahum koy Esli fi Nagaay ; ²⁶ Nagaay koy Maat fi Matacaas ; Matacaas koy Séméyín fi Yoseh ; Yoseh koy Yoda ²⁷ fi Yowanan ; Yowanan koy

---

* **3:16** 3.16 mi haayayti liil kotti :Di gerek, bíníyú ðeh : te mi yinte sah pëkísí nih yí ñafadfi.

Resaa fi Sorobabel ; Sorobabel koy Salasiyel fi Néri ; ²⁸ Néri koy Melki fi Adi ; Adi koy Kosam fi Elmadam ; Elmadam koy Er ²⁹ fi Yéésú ; Yéésú koy Eliyeseer fi Yorim ; Yorim koy Matat fi Léwí ; ³⁰ Léwí koy Simewoŋ fi Yudaa ; Yudaa koy Suseef fi Yonam ; Yonam koy Eliyakim ³¹ fi Meleyaa ; Meleyaa koy Menna fi Matataa ; Matataa koy Natan fi Dawit ; ³² Dawit koy Yéssée fi Obet ; Obet koy Búus fi Sala ; Sala koy Nahson ³³ fi Aminadap ; Aminadap koy Atmin fi Arni ; Arni koy Hesron fi Peres ; Peres koy Yudaa ³⁴ fi Yakop ; Yakop koy Isaak fi Abraham ; Abraham koy Terah fi Nahoor ; ³⁵ Nahoor koy Sérúk fi Réwú ; Réwú koy Pelek fi Ebeer ; Ebeer koy Selaa ³⁶ fi Kenan ; Kenan koy Arpaksat fi Sem ; Sem koy Nowe fi Lemek ; ³⁷ Lemek koy Matusalem fi Henok ; Henok koy Yeret fi Mahaleyel ; Mahaleyel koy Kenan ³⁸ fi Enos ; Enos koy Set fi Aadama ; Aadama koy Koope.

4

Saami Seytaane fiiri Yéésú

(Saame Maccèe 4.1-11 ; Marka 1.12-13)

¹ Yéésú liiffé a Ruuh-Peseŋ, kolohte laahi Yurdeŋ, Ruuha kúdté rí na ben ri luufa. ² Di hompe dín fë waal sabay iniil (40) Seytaane na saam fiiri. Waalli yaaha béef, dī tùméy yin loyi ní yaabi misikke millé'té rii ham.

³ Seytaanaa won dī tígí daaha tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, túuyé la'i bee yíssèh

ñam. » ⁴ Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerëe bitih : “*Ow pesa' ñam neh kut.*”✠ »

⁵ Seytaanaa kúdté rí sun fi dañi utte, yíppée rii teeb ginna feey fa béeb, ⁶ antee rii won tih : « May roo yed' nguur ka a alal ma ginni yee béeb ; wa béeb ee ya' so', te mi mín wëe on bëyí neba' so'. ⁷ Kon fu jaamiyoh so' raa, fu laha' wa béeb. » ⁸ Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerëe bitih : “*Fay yekre Koo-Yíkëe daa Koope fu ra te fay jaamiyee ri kut.*”✠ »

⁹ Filoon fi baaha, Seytaane kúdté rí Yerusalem, cëgídté rí jibi Faam fi gaani Koope, antee rii won tih : « Hena biti fu Koy Koope kaah raa, yedde feey. ¹⁰ Bíníyúy Téerëe biti Koope ay nah malaaka yi níidú woo ? ¹¹ Bíníyúté biti bal : “*Wa ay roo meeb tenjel, toñeh fay kabinee la.*”✠ » ¹² Yéésú won dī tih : « Bíníyúté Téerëe bitih : “*Koo-Yíkëe daa Koope fu, ngana saam olsohi.*”✠ »

¹³ Filoon fi bee ñeya' ri pagadda ra béeb na saam fiiri Yéésú rë, Seytaane saañce na séhíd waal kay.

Nimili Yéésú Galile

(*Saame Maccëe 4.12-17 ; 13.53-58 ; Marka 1.14-15 ; 6.1-6*)

¹⁴ Yéésú kola' daaha, ñéerë'té a doolii Ruuh-Peseñ nimilte Galile. Tiyi hente lëyëñ deyi baa béeb. ¹⁵ Di húmú yëeddë' filib ílíyyë na daguu yëwúddë Koope ra, bëewë béeb kañe ri.

✠ **4:4** 4.4 Saame Nérsí Kootaa 8.3 ✠ **4:8** 4.8 Saame Nérsí Kootaa 6.13 ✠ **4:11** 4.11 Saame Kañaa ya 91.11-12 ✠ **4:12** 4.12 Saame Nérsí Kootaa 6.16

16 Lahte bis, Yéésú kolohte saañce Nasaret fa kora' ri ra. Laha' bisa na hílsúu yéwúdfë rë, ði payte haalte tígë na ðaguu Koope ra ti di na húmú paga' ri merees nen ; ði kolohte janii Unni Koope. 17 Di yerute téerëe bíní yonente Isayii ra. Kúnsë' rí téerëe rë, ði otte tígë bíníyú unna na húmú saam ri yee ra :

18 « *Ruuhí Koo-Yíkëe ee soo na, ði falte so' waaríi ñëkídfë Uní Neba, ði wolte so' woni bëewë téyú kasu ra bití wa ay yedfu, woni búumídfë bití wa ay ot a sëmlë'í bëewë moklu ra.*

19 *Di wolte so' woni bëewë bití kíilë nay waa teebe Koo-Yíkëe naa'-keñ ra ee ac ra. »*☆

20 Janíya' ri unna níi wocce ra, Yéésú kúnté téerëe, nimilidte ri bëe' në tooppitoh yíi lenke tígë na ðaguu Koope ra, tookke ay yëeddeé. Bëewë húmú daaha ra béeb na yeelu ri. 21 Di won wa tígí daaha tih : « Woteh fee Koo beh, Unnee téerëe keluu ron yaa ra, lahte kah-kah ! »

22 Keeñni bëewë béeb sosse Yéésú në te wa éémúté unni neβba won ri ra, na wonu tih : « Añcañ yaa koy Suseef kep ee ! » 23 Di won wa tih : « Mí yúhté bití ðon ay soo won léehí beh : “Do fi naahee, paye afu !” Don ay soo won bití βal : “Fun kéluate íña pañ fu Kafarnawum ra béeb ; page mani wa filiβ ginu noo, fun ot !” » 24 Di baatte won tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : yonente na síkíríih gina dék rí rë. 25 Cëe mi won ron : lante bití βeleβbi yaalli wa húlúté húmú caakute Israyel na pesa' yonente Éelí rë. Bín fë,

☆ 4:19 4.19 Saame Isayii 61.1-2

Koo húmú tobay ní hente kíil éeyë a caan, tahte yaabi misikke labpe gina béeb. ²⁶ Añcañ, Koope húmú wolay Éelí ow yínë sah belebbi yaa na ; dí wol ri bi dék Sareptaa di deyi Sidon, te ri yëwúf neh. ✧ ²⁷ Guuñid caak bal húmú Israyel na pesa' yonente Élísée rë ; añcañ, ow yínë sah waa na guuña laday faana ; faan Naamaan fa dék Sírí rë kut daa lan guuña, te ri yëwúf neh. ✧ »

²⁸ Keluu bëewë húmú tígë na ðaguu Koope ra unni yah, keeññi wa béeb haayte ní haay. ²⁹ Wa koluute, dúhruté Yéésú gina, kúrúte rí af ðaḡa yípúu gin wa ra, na fahuu yeñi feey. ³⁰ Ndaa ri húussé leelii wa saañce.

*Payi bëyí yébitëh na ham ri
(Saame Marka 1.21-28)*

³¹ Yéésú lahte Kafarnawum di Galile. Bisa na hílsúu yëwúfde rë, dí na yëedíf bëewë yee won Téerëe rë. ³² Wa éemúte ðee na yëeddë' rí rë, bi na yëeddë' rí a sañ-sañ. ³³ Deef bëyí laha' yébitëh húmú waa na, di tígë na ðaguu yëwúfde Koope ra, dí fonke sun won tih : ³⁴ « Yéésú fí bëy Nasaret, fu faha' pañi fun yih ? Fu ac múklí fun a ? Mí yúh rë ! Daa fu 'Bëyí selaa dúhë' Koope na ra. » ³⁵ Tígí daaha, Yéésú digidte uni won afa tih : « Héddée te fu yeris bëyí beh ! » Yébitëh fë kéenídté bëe' feey fíi bëewë béeb, yerisse ri te yin misikay ri. ³⁶ Bëewë béeb éemúte, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Bee wonad mën dí kan ? Bëyí bee túuyë' yébitëh yë a sañ-sañ a

---

✧ **4:26** 4.26 Saame 1 Buurra 17.8-16 ✧ **4:27** 4.27 2 Buurra 5.1-14

doole : dī túuy wë yeris ow raa, wa yeris ri. »
³⁷ Tii Yéésú yíppée hen lëyëñ deyi baa bééβ.

Bëewí caakka pay Yéésú rë

(Saame Maccëe 8.14-17 ; Marka 1.29-34)

³⁸ Yéésú dúhté tígë na daguu yëwúdfë Koope ra, saañce faam Simon^{*}. Laha' ri ra, ðeef jér fënídté pacool Simon βeleβ, faana tampe ní ti palob nen. Yéésú ðagute payi. ³⁹ Tígí daaha, dī sígimpé sun fi jérdë, digidte uni túuycé tami faana yeris dī. Tami faana yerisse belaa, dī yíppée koloh na tooppitoh wa.

⁴⁰ Haala' na' ra, bëewë lahu jérídf rë bééβ, a di míntí man jéré, komute wa Yéésú. Di tíkké wë bééβ ya' payce wa. ⁴¹ I yébitëh yeddfute jérídf caak bal, na fogu wone tih : « Daa fu Koy Koope ! » Ndaa Yéésú digidte uni sun fi wa, kadda'te waa won, ndah wa fi yaa yúhúte bití daa ri Buura Koo fal ri ra, te dī fahaay bití daa wa wonun yii baaha.

Kolohi Yéésú Kafarnawum saañce na waare Yúdee

(Saame Marka 1.35-39)

⁴² Lada' Koo ra, Yéésú dúhté gina, saañce tígí ðaayte. Ow caak koluute saami. Oluu wa ri ra, wa na fahuu hami, kaa' ri saañ hel wa. ⁴³ Ndaa ri won wa tih : « Mi wadtee pay ginni kayya bal, mi waare wa Uni Nebi Nguur ki Koope, ndée yii baaha daa tah Koope wol so'. » ⁴⁴ Daaha, dī kolohte na waare ílíyyë na daguu yëwúdfë Koope Yúdee rë.

---

* **4:38** 4.38 Simon fa na wonuu tígí dee ra, daa ri bee Yéésú yed dī tii Peer ra.

5

Taalibe ya d'ébpi dëek Yéésú rë
(Saame Maccëe 4.18-22 ; Marka 1.16-20)

¹ Lahte bis, Yéésú húmú búk laahi Senesaret*, ow caak ayute na yejantuu hébisí, na fahuu síkírëhí Unni Koope. ² Di otte gaal ana búk laaha, deef seeboh ya cépúté na hosu mbaalli wa. ³ Tígí daaha, dī haalte gaali yínëe, bi Simon daa laha' ri, nahte ri yeñi gaala filib mulaa, dī hécëh yutuud' búk laaha. Di tookke filib na yeedídf bëewë.

⁴ Woca' ri wona ra, dī won Simon tih : « Kúré gaala tígí noodte, don anti bac mbaallon, don seeb. » ⁵ Simon won dī tih : « Bahaa, yee mínú fun ra fun pagute rí elga béeb, fun habuy yin. Ndaa hém daa fu nah so' pañi raa, fun ay bac mbaalla. » ⁶ Wa yeeluutee bac mbaalla. Jénne habu wa ra caak caako ní mbaalla dalte pas. ⁷ Tígí daaha, wa heegute bëewë húmú gaali yínëe rë ya', wa ac habra'i wa. Ayuu wa ra, wa líifruté gaalli ana ya jén ní gaalla talla' honoh.

⁸ Ola' Simon Peer yii bah, dī yedfohte yekke fii Yéésú, won dī tih : « Damaay mi lebee ro Yíkëe, ndée mi bakaaroh. » ⁹ Simon a bëewë bani húmú rë béeb títúté, bi caak jénne habu wa ra ní caak. ¹⁰ Saak a Sañ koyyi Sebede, yee wani Simon boku légéy rë títúté bal. Ndaa Yéésú won Simon tih : « Ngana tít ! Dala'te woteh, fay soo tasee saamid' ow. » ¹¹ Tígí daaha, wa teerute, helute iña lahuu wa ra béeb ñeyute tal Yéésú.

---

* 5:1 5.1 Senesaret :Tii yínii laahi Galile.

*Payi guuñnda**(Saame Maccèe 8.1-4 ; Marka 1.40-45)*

¹² Lahte bis, Yéésú húmú gin-taah deyí baaha, bëyí faana yahte a guuñ púlèhté dïi na. Ola' bëe' Yéésú, dï yedfohte kottí líhèhté feey, na ñaŋ ri won tih : « Bahaa, mi yúhté bití fu mín sèe pay mi haalaat bëewë nê†. Fii soo rii pagid a ? » ¹³ Yéésú yedte ya'i tíkké sun fi, won dï tih : « Mi tahte ñaŋu. Yípée wah ! » Guuña yíppée lan faan bëe'. ¹⁴ Yéésú kadda'te ri bílíd won dï tih : « Ngana won ow yii beh. Paye seeyoha na dï olsoh ro, te fu yera' saraha naha' Mëyíis rë fu púusëh, teebi bëewë béeb bití fu lante. » ¹⁵ Filib fi baaha béeb, tii Yéésú baattee hen lëyën ; ow caak na ayu síkírëhí, jérídfë filib fi wa nahee pay. ¹⁶ Ndaa hom níi rëe Yéésú saañ tígí ñaaye, dï hom dín fë ñage Koope.

*Payi lëfëñidë**(Saame Maccèe 9.1-8 ; Marka 2.1-12)*

¹⁷ Lahte bis, Yéésú hom yëeddë', i farisenŋ a i yëeddëh yí kootii Mëyíis maasuute ; wa ñúhúu ginna luufa di Galile a Yúdée, lahte yi ñúhúu Yerusalem ñal. Doolii Koo-Yíkëe húmú Yéésú në, tahte ri na pay jérídfë. ¹⁸ Lahte bëewí kúru lëfëñídf sun dil ayute, na fahuu haal faam fa, komi ri Yéésú. ¹⁹ Ndaa wa yíh tígë nay wa rii ñëyré rë af caagi bëewë. Wa míllúu rii lëwídf sun fi lasa, saamute buut anutee yëellídf lëfëñidë hom sun fi dila ra fíi Yéésú leelii bëewë. ²⁰ Ola' Yéésú dee gémuu wë rí rë, dï won lëfëñidë tih : «

---

† **5:12** 5.12 Mi yúhté bití fu mín sèe pay mi haalaat bëewë nê :Di gerek, bíniyú ñeh : Mi yúhté bití fu mín sèe ñukut mi lan.

Yaal kowa, fu baalute bakaad̄fu. » ²¹ Yēeddēh yí kootii Mēyíis a farisen̄ᅇa na wonu nuffi wa tih : « Bēyēe na sol Koope bee ra wa ? Daa mín baala' bakaad̄ henay Koope ? » ²² Bi yúh Yéésú yee nuffi wa, d̄i won wa tih : « Don níbúu yii baa d̄ih ? ²³ Yi daa lukki yooᅇ biti mi won bēyí beh : fu baalute bakaad̄fu, mbée kolee fu t̄il ? ²⁴ Woteh ᅇon ay yúh biti so' mi Koy-bēe', mi lahte sañ-sañ baalaa mi bakaad̄ feey fi beh. » Di won lēfēñidē t̄ígí daaha tih : « Kolee fu pon dilu, fu saañ faam. Daa mi túuy dē rí. » ²⁵ Lēfēñidē yíppée koloh fii bēewē bēeᅇ, ponte dila húmú fēndú rí rē, na saañ faam, na kañ Koope. ²⁶ Bēewē bēeᅇ éemúté níi éem, na kañu Koope ñéerē'té a t̄iit na wonu tih : « Bee woteh bee lēhírēy. »

Dēegi Yéésú Léwí

(Saame Maccēe 9.9-13 ; Marka 2.13-17)

²⁷ Filoon fi baaha, Yéésú d̄úhté, otte yeekoh t̄úm tookke t̄ígē nē légéyē' rí rē ; d̄i hínú Léwí. Yéésú won d̄i tih : « Kolee fu ñee tal so'. » ²⁸ Léwí yíppée koloh, yerisse bēeᅇ, wa ñéerúuté. ²⁹ Léwí antee cēgíd ndaje faami, teeriyohi Yéésú. Wani i yeekoh t̄úm caak a i ow kay daa boku ñama. ³⁰ Farisen̄ᅇa a yēeddēh yí kootii Mēyíis, yee nonu waa na ra, bi nebaay wa yaa, wa wonu taalibe yi Yéésú tih : « Yi tah ᅇon na boku ñam a yeekoh yi t̄úmē a bakaaroh ya ? » ³¹ Yéésú won wa tih : « Jérídfē daa sohluu payoh ndaa bēewē wahu ra neh. ³² Bakaaroh ya daa tahu mi koloh nda wa lof pesad̄, ndaa bēewē júbú rē neh. »

Yéésú a oora

(Saame Maccēe 9.14-17 ; Marka 2.18-22)

³³ I farisenɔ wonu Yéésú tih : « Taalibe yi San na caakuu oor, ɗage ; yi farisenɔ henuu ɗaaha ɓal, ndaa taalibe yu dékúu ñam a han. » ³⁴ Yéésú won wa tih : « Bee kíléek lahte ra, ɗon habuu biti ɗon mínú oorloh kooyya, te deefa ɓée' kood ɗa lísè leelii wa a ? Don halaatuy ri maan ? Funi taalibe yi so' nék madu a ɓée' kood baa ra hom a kooyyi ra nen. ³⁵ Bis ay lah, mi kéllú leelii wa. Tígí ɗaaha, wa ay oor. »

³⁶ Yéésú wonte wa léehí bee ɓal : « Ow na leceh nuf búub has daafa' ri búub kíilíɗ. Henun ɗaaha raa, búubí hasa ay lah ɗaɗ, te nuf píisi hasa ii ñéerè' a búubí kíildè. ³⁷ Te ow na soreh bééñí hasi anti dal poosa' filiɓ mbúus hun‡ kíilíɗ. Henun ɗaaha raa, bééñè ay poo mbúusè, wa yúfèh, mbúusè yah. ³⁸ Bééñ has kay, soruu mbúus has. ³⁹ Bèyí meedte hani poosa'te na faheeh han has ; ɗí haba' biti hana poosa' ra daa lukki neɓ. »

6

Yéésú a bisa na hílsúu rë (Saame Maccèe 12.1-8 ; Marka 2.23-28)

¹ Bisa na hílsúu yëwúɗɗè rë ín, Yéésú a taalibe yi ñeyu waali húus filiɓ i meey bele. Taalibe ya homu waala, yabute na kodu yaaɔnga yi belaa, na buluñu na húñú. ² Lahte farisenɔni wonu wa tih : « Haala' yi ní ɗon na pagu yii Kootaa kadda'te ri bisa na hílsúu rë ? » ³ Yéésú won wa tih : « Don yúhú yee húmú paɔ Dawit bee

‡ **5:37** 5.37 mbúus hun .Bèy gini bín fë tùmúu han mbúusi yugusuu a hun. Hani tùmú mbúus hun home poosa' raa, mbúusè ɓaaysa' ɓaaysoo. Ndaa mbúusè ɓaha raa, na mínílélh ɓaaysoh.

yaabuu bani bëewí rë maan ? ⁴ Di húmú haal Faam Koope*, ñampe na mbúurëe yefu fii Koope ra, yee seeyoh ya kut daa waruu naa ñam ra, yedte na bëewí, wa ñamute bal. » ⁵ Yéésú baatte won wa tih : « So' mi Koy-bëe', daa mi lah sañ-sañ sun fi bisa na hílsúu rë. »

*Yéésú a bëe' ya'a beedoh ra
(Saame Maccëe 12.9-14 ; Marka 3.1-6)*

⁶ Lahte bis hílsëe kay, Yéésú haalte tígë na daguu yëwúdfë Koope ra, yampe na yëeddë'. Bëyí ya'i ñamaa fa beedohte húmú në. ⁷ Yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenña na olsuu Yéésú nda ri ay pay ow bisa na hílsúu rë, nda wa lah yii yabun wa ri. ⁸ Ndaa bi yúh rí yee nuffi wa, tígí daaha dí won bëe' tih : « Kolee fu cañ fii bëewë béeb deh. » Bëe' kolohte cañke daaha. ⁹ Yéésú antee waa won tih : « Cëe mi meel ron : Kootaa naha' yi bisa na hílsúu rë ? Pañ yin wun mbée pañ yin bos ? Sëmlë' ow mbée yeris bëe' húl ? » ¹⁰ Di yeelte bëewë béeb níi, antee won bëe' ya'a beedoh ra tih : « Yere ya'u ! » Bëe' yedte ya'i, ya'a yíppée wah kolon. ¹¹ Ndaa keeññi bëewë ñéerúuy a Yéésú rë haayte níi wa na peenu yee nay wa rii mínée pañ ra.

*Tansi apootarra
(Saame Maccëe 10.1-4 ; Marka 3.13-19)*

---

* **6:4** 6.4 Faam Koope :Tígë seeyoh yi bëy Israyel húmú hawruu Koope na ra. Na húmú tañahay Salomoo Faam fi gaani Koope Yerusalem ra, Mëyíis húmú yugusa' Faam Koope a taanta gaan ti di húmú naha' ri Koope ra nen, na homu wa luufa ra.

¹² Lahte bis, Yéésú lappe sun danɗa ɗanɗi Koope, ɗi ɗanɗe elga bééɓ. ¹³ Lada' Koo ra, ɗi ɗëkké taalibe yi, tanisse na ow sabboo a ow ana, falte wa apootar. ¹⁴ Tii yi wa daa wa yeh : Simonɗ fa Yéésú yed ri tii Peer ra a Anndere koy-yaafi, Saak a Saɗ, Fílíp, Bartalemi, ¹⁵ Maccëe, Toomaa, Saak fi Alfe, Simonɗ fi jambaara†, ¹⁶ Yudaas fi Saak a Yudaas Iskariyot fa millë'tée yaay Yéésú rë.

Yëeddë'í Yéésú a payi bëewë

(Saame Maccëe 4.23-25)

¹⁷ Yéésú kolohte bani apootarri na cépú ɗanɗa. Laha' ri tígí yëeddë'té di araal ɗanɗa ra, ɗi canɗe daaha ɗeef taalibe caak húmú në. I ow caak kay húmú në bal : yee ɗúhúu Yerusalem a ginni kayya Yúdée bééɓ, yee i gin-taah búk kısı fë : Tíir a Sidon. ¹⁸ Wa húmú ayu síkírëhí Yéésú a payohi jérrí wë. Yee yébitëh na ham wa ra wahute bal. ¹⁹ Bëewë bééɓ na saamu lebi faan Yéésú af biti lahte yii na ɗúhë' ɗii na paye wa bééɓ.

Bëewë lahu sos-keeñ a yee torohu ra

(Saame Maccëe 5.1-12)

²⁰ Yéésú yeelte taalibe yi tígí daaha, won wa tih :

« Don lahute sos-keeñ ɗon fi ñëkíɗɗë : daa ron lahuu Nguur ki Koope.

²¹ Don lahute sos-keeñ ɗon fa yaaɓu ra : ɗon ay lah njéli doyte.

Don lahute sos-keeñ ɗon fa na looyu ra : ɗon ay lah neɓ.

---

† **6:15** 6.15 jambaara :Mín hen bëyi far-farlohte kootii Mëyiis, mbée bëyi non bëewë na haa'uu nguur ki bëy Rom ra.

22 Don lahute sos-keeñ bití bēewē kaa' ron, tík
 don dín,
 sol ron te wa haba' bití don ow bos
 af so' mi Koy-bēe'.

23 Dēmú don bec ndah sos-keeñ bití iñyaaha lah
 :
 waafi mitte ín don seh sun-Koo ra.
 Yúhí bití caacci wa húmú mokлуу yonente ya
 daaha.

24 Ndaa mas don fi yíkēe yí alalla :
 don pesute nebi ron nūi wocce !

25 Mas don fa lahu njélí doyte ra :
 don ay yaab.

Mas don fa nebluu ra :
 don ay lah dígēem don looy.

26 Mas bití bēewē bēeb wone wun sun fon.
 Caacci wa húmú henuu yonente yí padfah ya
 daaha. »

Yii lenjke kaa'oh yon

(Saame Maccēe 5.38-48 ; 7.1-5, 12, 16-20 ;
 12.33-35)

27 Yéesú baatte won tih : « Don fa síkírúu sē'
 yee ra, mi won don tee : lah fēhíi kaa'oh yon don
 pagid haa'oh yon yin wun ; 28 yéenyíi bēewē nē
 cuju ron ra yin wun, don dagid bēewē na mokлу
 ron ra. 29 Ow lab ro mbey, lah yere ri kakaabi
 yínēe. Ow naaf sabidooru, ngana kadda' ri beyi
 búubí jíitlēe bal. 30 Bēyí dan ro one ri. Bēyí beb
 yii daa fu laha' ri, ngana meel dī ri. 31 Iña fahuu
 ron bití bēewē pagid don wa ra, lah pégíríi wē
 bēewí kayya daaha.

32 « Don fahuun bēewí fahuute ron kut raa,
 don séentúu nē waafi mēn díh ? Bakaaroh ya
 sah fahuute bēewē daa fahuu wa ra. 33 Don

pagrun yin wun bëewë nè pagiru ron yin wun kut raa, ðon séentúu nè waafi mën díh ? Bakaaroh ya sah henuu ri ðaaha. ³⁴ Te ðon wëtðún bëewë habuu ron biti kut wa ay ron yíníl rëe, ðon séentúu nè waafi mën díh ? Bakaaroh ðal na wëtíð bakaaroh, séentée biti ri ay yínílú teemi yee wëtðë' rí rë. ³⁵ Daa neh ! Lah fëhíi kaa'oh yon, ðon pagid' wa yin wun te ngënë séentíi yíníl biti ron wëtðë'. Hen ðaaha raa, waafon ay gaan. Don ay teebee biti ðon koyyi Koope fa sunaa-sun ðaaha, ndée keeña naa'te bëewë nè gërmíh a yee bosu ra na. ³⁶ Di naa'a' Boffon keeñ níi naa', lah mëdí ðaaha nen naa'-keeñ. ³⁷ Don heefuy ow raa, Koope ii ron heef ðal ; ðon habruy ow yin raa, Koope ii ron habid' yin ðal ; lah bëelíi, Koope ay ron baal. ³⁸ Èní bëewí kayya, Koope ay ron on : boonnon ay túmú níi líif, ðegu níi yúfée. Dee na natðuu ðon bëewë rë, Koope ay ron natðee ðaaha. »

³⁹ Yéesú ñeyaatte wa léeh won wa tih : « Búumíð mínéh nook búumíð neh a ? Lahaa ðaaha raa, wa béeb ana ay keen ngas. ⁴⁰ Yoodoh lukeh yëeddëhí mín ; ndaa yoodohi yoon níi ðúmël béeb ay mín ti yëeddëhí nen.

⁴¹ « Fu olsoh yi losa íl koy-yaafu te fu kénsëey dúuñë ílú ? ⁴² Do fa olay sah dúuñë ílú rë, fu mínë' won koy-yaafu biti fay rii nísíð losa ílí díh ? Wonu teem búkú ! Nísé dúuñë ílú níi íllú lan paay, fanti mín nís losa íl koy-yaafu.

⁴³ « Tal kilki lahte njiriñ na líméh koy kilki lahay njiriñ, te tal kilki lahay njiriñ na líméh koy ki lahte njiriñ. ⁴⁴ Tal kilik yúhsúu koy ka : ñoltok na líméh koy sún te tal hak na líméh koy ða'.

⁴⁵ Bëyí naa'te keeñ hom wona' yii wunte ndah keeñi naa'a laha' ri ra ; bëyí bosse keeñ nék hom wona' yii bosse ndah bosí keeña homa' ri ra. Yii won ow béeb d'uhè' rí keeñi kaah.

Bëyí hoffè

(Saame Maccèe 7.24-27)

⁴⁶ « Yi tah don dékée dëeké'í sè' Yíkèe te don na pëgih ña na won mi ron ra ? ⁴⁷ Cèe mi teeb ron dee na man bëyí na ac soo na béeb, na síkírèh unna na won mi ra te paga' wa daaha : ⁴⁸ dī mada' a bëyí saañ tabahe faam, hacce feey fa nī dabpe ngaṇa, yippé tabaha sun. Aya' mbënë më rë, mulaa na hūt na laboh faam fa, ndaa mínéh rīi bēp bi hīin tabaha. ⁴⁹ Ndaa bëyí síkírèh sè' te anti ñeyay woni so', dī mada' a bëe' tabah faami te hacay dalaa ra. Aya' mulaa labohte faam fa ra, dī yippée bēp, poysa'te béeb. »

7

Ngémí kélfi soldaara

(Saame Maccèe 8.5-13)

¹ Woca' Yéésú woni bëewë ña ri faha' waa won ra béeb, dī kolohte saañce Kafarnawum. ² Daaha, lahte kélfë soldaari lahte súrgii ri fonkote ri nīi fonko. Súrgëe antee jér nīi na ṇaatoh. ³ Kela' kélfëe ban fi Yéésú rë, dī wolte i baha yëwúdf dīi na, woni biti dī ac sëmlë' súrgii kúl kè. ⁴ Lahuu wa Yéésú nè rë, wa caguute ri na dagu wonu tih : « Bëe' wol fun doo na ra cal habra', ⁵ ndée dī faha'te yen fi yëwúdfë, te daa ri tabahroh tīgë na daguu bëy gina Koope ra. »

⁶ Yéésú kolohte ñéerè'té a wa. Lebuu wa faam fa ra, kélfii soldaara wolte i kooy dñi na, lah wa wonid ri unni yeh : « Bahaa, ngana mokil afu, mi caleh fu haale faam so' ; ⁷ daa tah mi haba' biti mi yinte canj fiyú. Wone un yínè kut, sùrgii sè' ay wah. ⁸ Fu ot mi won d'ò ri, biti so' mi bee mi lahte kélfè yí daa paa'uu so' sun, te mi kélfè i soldaar bal. Mi won ow yínè waa na gété rée, dñi saañ. Mi won ow kay aye raa, dñi ac. Te mi won sùrgii sè' page yii bee raa bal, dñi pañ yaa. » ⁹ Kela' Yéésú unni kélfii soldaara ra, dñi éempé woni. Di yíssèhté dúukéli bëewè ñeyu tali ra na, won wa tih : « Mee ron won ra ee : mi èllèy bëyi gémè'té deh ! Tali Israyel sah, mi èllèy mani na. » ¹⁰ Nimiluu kooyya wolu ra faam kélfèe rë, wa deefu sùrgèe wahte.

Belaa koohi këllú búudé rë

¹¹ Filoon fi baaha, Yéésú kolohte na saañ gintaaha na wonuu Nayin ra, taalibe yi a i ow caak ñéerúuté a ri. ¹² Leba' ri haalaani gina ra, lahte búudé fí na kúru haca yin. Húldè húmú koy yínè yaafi na ; dñi fi yaafa yaala húlté. I ow caak di bëy gina na bedu yaafa. ¹³ Ola' dñi fi Yíkèe belaa ra, keeña dúmpé dñi na, dñi won dñi tih : « Yedde looya. » ¹⁴ Di antee leboh, tíkké ya' yi jaada, bëewè kúru búudé fè rë cagute. Di won búudé fè tih : « Kolee yaal kowa ! Daa mi túuy dè rí ! » ¹⁵ Húldè yíppée koloh, tookke na won. Yéésú won yaafa tih : « Koohu abeh ! » ¹⁶ Bëewè béeb tíitúté ní tíit, wa na kañu Koope wonu tih : « Yonente gaan acce yen na ; Koope

acce sèmlè'í bēewí. » ¹⁷ Bēy Yúdée a bēy deyi baa bēeb keluute yee paŋ Yéésú rē.

*Yee won Yéésú sun fi Saŋ Batis ra
(Saame Maccèe 11.2-19)*

¹⁸ Taalibe yi Saŋ bíllúté kélfi wē iña na paŋ Yéésú rē bēeb. Tígí daaha, Saŋ dēekké ow ana waa na, ¹⁹ wolte wa dī fi Yíkēe nē, meeli nda daa ri Sēmlēhē nē séentúu rē mbée bēewē wafti sehun ow kay. ²⁰ Lahuu taalibe yi Saŋ Yéésú nē rē, wa wonu ri tih : « Saŋ Batis daa wol fun meelu nda daa fu Sēmlēhē nē séentúu rē mbée bēewē wafti sehun ow kay ? »

²¹ Guuttaa baaha, Yéésú payce na ow caak : i jérí, i misikí, bēewí lahuu yébitēh, a i búumí.

²² Di antee won taalibe yi Saŋ tih : « Nímílí Saŋ na don bílíd rí iña olu ron a yee keluu ron ra. Wēní rí bití búumíddē yeelute, lēfēñíddē koluute, guuñídda wahute*, líkídda ee keluu ra, bēewē húlú rē kēllúté búudé, ñēkíddē keluute Uni Neba. ²³ Bēyí af iñi so' taheh dī yeris ngémí, bēyí baa lahte sos-keñ. »

²⁴ Bi na suu bēewē hómú wolu dīi na ra, Yéésú yampe na goneel a dúukélí bēewē yii lenke Saŋ Batis na, meelte wa won tih : « Don hómú payu olsoh yi luufa ? Tal bēhēerí ngilaaw ma na jaay ri neh maan ? ²⁵ Kon don hómú payu olsoh yih ? Bēyí bekoh búubbí wunte neh maan ? Yíkēe yi búubbí wanna na pesu pesi nebpe ra oluu faam buur. ²⁶ Mantee, don hómú payu olsoh yi luufa ? Yonente neh a ? Mee ron won ra bití dī yonente kaah ; dī luk sah yonente gaan ! ²⁷ Daa ri bēe'

---

* **7:22** 7.22 guuñídda wahute :Di gerek, bíníyú deh : guuñídda ladute.

në wona' Koope Téerëe rë bitih : “*Olsee ! May wol ow këllëh d'adfi ro waal.*”[☆] »²⁸ Yéésú baatte won tih : « Mee ron won ra ee : lahay bëyí límúté feey fi beh te luk Saᅇ Batis gaan. Añcaᅇ bëe' lukki yin Nguur ki Koope ra luk ðii gaan. »

²⁹ Bëewë béeb níi luka' yeekoh yi túmë húmú síkírúu Saᅇ níi rí bëtíssé wë rë tahute biti Koope júbpé. ³⁰ Ndaa farisenᅇa a yëeddëh yí kootii Mëyíis tahuy yee faha' Koope ra, wa húmú kaa'uute biti Saᅇ bëtís wë.

³¹ Yéésú baatilte won tih : « May mínée mëldë' bëy jamanii bee a yih ? Wa maduu a yih ? ³² Wa maduu a tunᅇi tooku këem, yee na wonu affi yee tih : “Fun poosute, ðon becuy ! Fun fogute, ðon hílípúy fun !” ³³ Húmú aya' Saᅇ Batis kaa'a'te ñam a han ra, ðon wonu ði laha' yébitëh. ³⁴ Aya' so' mi Koy-bëe', mi na ñam maa han ra, ðon wonu tih : “Élí ! Bëyí bee ñam a han kut daa afa, te ði kooya' yeekoh yi túmë a i bakaaroh kay.” ³⁵ Añcaᅇ bëewë ñeyu Unni Koope ra béeb olute biti waalli júbpé. »

Yéésú a belii bakaaroha

³⁶ Húmú lahte farisenᅇi hínú Simoᅇ dëekké Yéésú ñam faami. Yéésú saañce faam fin, lahte wa na ñamu. ³⁷ Gini baaha, húmú lahte belii bosse pesaᅇ. Kela' ri biti Yéésú ín ñam faam farisenᅇa ra, ði kúdté bútlí yotuu la'a na wonuu albataar ra, bi líiffé a laakkoloñi nebpe, ³⁸ hompe kotti Yéésú na looy, muun mi na hilsíᅇ kotta. Di

☆ **7:27** 7.27 Saame Malasi 3.1

antee beß fen fi moosse wa, fëenté† wë, túmpé wë laakkoloña.

³⁹ Ola' fariseña dëek Yéésú faami ra yii bah, dī won nufi tih : « Bëyí bee hena yonente koon, tin ri ay yúh belaa leß dīi na bee ra a pesadi bosa homa' dī ra. » ⁴⁰ Yéésú won fariseña tígí daaha tih : « Simoŋ, mi lahte yii nay mi roo wone. » Simoŋ won dī tih : « Wone mi keloh bahaa. » ⁴¹ Yéésú won dī tih : « Lahte bëewí ana yi húmú lahrute bëyí nē wëtdfë' kabut. Bëyí yínëe lahidte ri kabut caak, yi yínëe luk yaaha sabboo. ⁴² Bi ow yínë waa na sah mínéh rii yíníl kabut ka, dī baalte wa béëß ana. Tígí daaha, fu haba' biti bëyí bi di wa fi yaaha nay lukee faha' bëë' wëtdfë' rë ? » ⁴³ Simoŋ won ri tih : « Mi haba' ri bëë' kabut ki lukki caak ra. » Yéésú won dī tih : « Fu won kaah. »

⁴⁴ Di antee yíssëh belaa na, won Simoŋ tih : « Ole yee paŋ belii bee ra ! Haala' mi faamu, fu onay so' muluß hosaa kot ; ndaa belaa hosse kotti so' a muun mi, moosse wa a fen fi. ⁴⁵ Fu fëenëy sè' na wodoh fu so' ra ; ndaa haala' mi dee níinén, belaa yedday fëení kotti so'. ⁴⁶ Fu túmëy díw af so' sah ; ndaa belaa baabpe laakkoloñ kotti so'. ⁴⁷ Daa tah mi won d'on tih : d'ee faha' so' ri níi faha' ra daa teeßa' biti ri baalute bakaadfi caakki ; ndaa bëë' baalu bakaadf yutuud' da, faha'i na gaaneh. »

⁴⁸ Yéésú antee won belaa tih : « Fu baalute bakaadfu. » ⁴⁹ Bëewë bani wa húmú loona ra wonantuu hanndal ki wa tih : « Bëyëe daa wa níi na kaañ baala' bakaadf ? » ⁵⁰ Ndaa Yéésú won

† **7:38** 7.38 Fëenë fëen belaa kotti Yéésú rë teeßa' biti ri yedte Yéésú cér.

belaa tih : « Ngémú sèmlè'té rë ; kolee fu saañ a jaamma. »

8

Bëewë në húmú ñéerú a Yéésú rë

¹ Filoon fi baaha, Yéésú saañce na wër fliib ginna béeb, na waare Uni Nebi Nguur ki Koope. Bani taalibe yi sabboo a ana ya daa húmú ñéerú ² a belebɓi dī húmú líkídté wë yébitèh, yee ri payce jérrí wë. Tii yi wa daa wa yeh : Mari fi bëy Makdalaa bee líkídté yébitèh paana ra, ³ Saan beleb Kusaa fa iña faam Erot tíkú ya'a ra, Susaan a i beleb caak kay. Belebɓi yaa béeb bëyu alalli wa, na habruu Yéésú a taalibe yi.

Anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.1-9 ; Marka 4.1-9)

⁴ Bëewë húmú d'uhúu gin-taah ya béeb na ayu Yéésú në. Bëewë na baatuu caak, dī yampe na won wa léehí beh : ⁵ « Lahte bëyí húmú koloh sohi meeyi. Di hom hasli tisoɓ ka, lahte peppi keente búk waala, kotta ñeete sun, yakka ayute, tanute wa béeb. ⁶ Lahte yi keen feey fi laha' la'. Paala' wa ra, bi siit feey fa, wa yippée tam. ⁷ Lahte yi keen tígí paala' ñobitaan, wa pëeltúté, ñobitaan fa hampe wa, wa tampe. ⁸ Lahte yi keen feey fi loobpe. Wa paalte, talla kolohte, d'uhídté il, laabpe ní laab* . » Yéésú baatte won wa tih : « Bëyí lah nuf kelaa, kelaan na ! »

---

* **8:8** 8.8 laabpe ní laab :Di gerek, bíníyú d'eh : tal fi tal béeb límpé pep tíméer (100).

Yi tah Yéésú na ñeya' léeh ?

(Saame Maccëe 13.10-17 ; Marka 4.10-12)

⁹ Filoon fi baaha, taalibe yi meelute ri yee faha' won léehë rë. ¹⁰ Di won wa tih : « Don, kúmpë yí Nguur ki Koope teeβu ðon, ndaa yii won mi bëewí kayya béëβ teya' léeh, nda wa yeele raa, wa élíh në, te wa kelee raa, wa yíh yee na wonu ra. ✧

Iti fi anili feeyya maduy ra

(Saame Maccëe 13.18-23 ; Marka 4.13-20)

¹¹ « Léehí baa faha' woni yii beh : tisoḥ ka daa Unni Koope. ¹² Búk waala keen tisoḥ ka ra daa wa bëewë yéḅké biti keluu wa Unni Koope ra, Seytaane yíppée ac pahte wa keeñni wa, toñeh wa ay géme Koope, wa múc. ¹³ Feey fa laha' la' ra daa bëewë yéḅké biti keluu wa Unna ra, wa yípútée wëe tah a sos-keeñ ; ndaa Unna yípëy níil keeñni wa. Wa topuun waa ham guuttii baaha : misike waa na rek, wa koluun daaha yeris ngémë. ¹⁴ Feey fa na paal ñobitaan ra daa bëewë yéḅké biti keluu wa Unna ra, tíl tílë níi sohle yi éldúnë, alal a neβ pes hampe wa tahte níi kaah púlëy waa na. ¹⁵ Feey fi looba daa bëewë yéḅké biti keluu wa Unna ra, wa tahuute wa ya' ana, habuute wa a keeñni naa'te, wa pokuute na níi wa d'úhruté njiriñ ra. »

Léehí lampaa

(Saame Marka 4.21-25)

¹⁶ Yéésú ðaatte won tih : « Ow na kédðéh lampaa líh if sun, mbée bek ri fëgërëḥ tìgal. Daaha neh ! Lampaa líkúu líkëe, bëyí haal, ot

kotti na. ¹⁷ Yii ðapu bééɓ ay yúhú, yii laku bééɓ ay olu. ¹⁸ Yúhí ðee na síkírúu ron Unni Koope ra ! 'Bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana ay baatu. 'Bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti ði lahte ri ra sah ay naafu†. »

Bëy faam i Yéésú

(Saame Maccëe 12.46-50 ; Marka 3.31-35)

¹⁹ Koy-yaayyi Yéésú a yaafi wa ayu ðii na koon, ndaa caagi bëewë tahte wa mínih lah ðii na. ²⁰ Tígí daaha, lahte bëyí won ði tih : « Yaafu a koy-yaayyu ínú èssín, na meeluu ro. » ²¹ Ndaa Yéésú won bëewë bééɓ tih : « Yaaso' a koy-yaayyi so' daa bëewë në síkírúu Unni Koope, te ñeye na ra. »

Yéésú luk ngilaaw doole

(Saame Maccëe 8.23-27 ; Marka 4.35-41)

²² Lahte bis, Yéésú a taalibe yi haalute gaal, ði won wa tih : « Yen saañ búk laaha hatni bín. » Wa koluute na suu. ²³ Wa homu húusí laaha, Yéésú fanohte na nee'. Hom homo níi ngilaaw gaan yíppée laɓ laaha ; mulaa na maannda' líifrí gaala, lool dabpe wa. ²⁴ Taalibe ya lahute Yéésú në tígí daaha, na fogu yúunúté rí wonu ri tih : « Yen ee suu húlé rë 'Bahaa ! » Yéésú kolohte, digidte uni túuycé ngilaaw ma a mboowaanna héddëh. Deyi baa bééɓ hente tid. ²⁵ Di won taalibe ya tígí daaha tih : « Ngémën tasa'te ee ! » Wa títú títë níi ñéerë'té a éem, wa na meelantuu hanndal ki wa tih : « 'Bëyí bee mën

---

† **8:18** 8.18 bëyí pagay yii baaha raa nék, yii yutuuda haba' ri biti ði lahte ri ra sah ay naafu .'Bëe' pagay yii baaha ra, daa ri bëe' habay unna keloh ri ra, ði húl fayu raa, ði ay ñak bééɓ.

dí ow bal ní dī túuy ngilaaw ma a mulii laaha héddèh rée sah, wa ñee woni ? »

Yéésú luk yébitèh doole

(Saame Maccèe 8.28-34 ; Marka 5.1-20)

²⁶ Húusúu wè laaha ra, Yéésú a taalibe yi teeruu deyi Gerasaa, búgí yíni laaha jaannda' Galile ra. ²⁷ Kot Yéésú na lah feey, ow yaal di bëy gina, bi yébitèh caak na ham ri, téebílehé rí. Hente yii maañce, dī na bekeeh búuβ, na homeh faam. Di dék hacaayin.

²⁸ Ola' bëe' Yéésú rë, dī yedfohte kotta dfaañjohte won tih : « Do fi Yéésú Koy Koope fa sunaa-sun, fu faha' pañi so' yih ? Daa mi na dañ do ri, ngana torohal so' ! » ²⁹ Biti Yéésú ee lík yébitèh fë dīi na ra daa tah ri won yii bah. Yébitèh fë haba'te bëe' waal caak. Ya' ya a kotta pokalsuu tiñ kaa' ri fús koon raa, faraah ri korsa' wa, yébitèh fë yeñ ri luufin. ³⁰ Yéésú meelte ri won dī tih : « Daa fu hínú dīh ? » Di tahte won tih : « Mi hínú Dúukèl. » Biti yébitèh caak daa húmú dīi na daa tah ri won yii bah. ³¹ Yébitèh yë na anuu dañ Yéésú biti ri ban waa bet ngaara mi nuja.

³² Deef lahte yubi mbaam-túgèllí caakute na píisúu ñam araal daña hatni baaha. Yébitèh yë na dañ Yéésú nda wa mínú haal mbaammi yaaha na raa. Yéésú onte wa ri. ³³ Yébitèh yë yípútée yeris bëe', haalute mbaamma na. Yuba yíppée yedfoh yëlléen kí daña, mbaamma bééβ soruute laaha, húluté.

³⁴ Oluu níirèh yí mbaamma yee lah ra, wa heguute suute gin-taahin a ginna luufa, na bíllú

yee lah ra. ³⁵ Bëewë koluute olsohi yee na wonuu ra. Lahuu wa hëbís Yéésú rë, wa ðeefu bëe' yébitëh yë húmú habu ri ra bëkohte búuɓ, tookke hëbís Yéésú ñéerë'té a sago fi. Wa yípútée tiit. ³⁶ Bëewë maasuu ra bíllúté wë ðee payuu bëe' yébitëh yë húmú habu ri ra.

³⁷ Tíidí misiga tahte bëy Gerasaa béeb ɗagute Yéésú dúh gin wa saañ. Di yeeltee haalaat gaala tígí daaha na faha' saañ.

³⁸ Bëe' yébitëh yë yeris ri ra ɗanke Yéésú nda wa mínú ñéerë' rëe. Yéésú tahray ri, ndaa won ri tih : ³⁹ « Nimile faam, fu bílíd iña pagid ro Koope ra béeb. » Tígí daaha, bëe' ñeete filib gina na bílíd iña pagid ɗi Yéésú rë béeb.

Yéésú luk jér a húl doole

(Saame Maccëe 9.18-26 ; Marka 5.21-43)

⁴⁰ Nimila' Yéésú rë, dúukëlí bëewë téebílehéte rí. Wa béeb húmú sehu ri. ⁴¹ Lahte bëyí hínú Yayrus, njíidí tígë na ɗaguu yëwúɗɗë Koope ra, acce wahtii baaha, yedɗohte kotti Yéésú, na ɗaŋ ri ac faami, ⁴² ndah ri hela' koy ki belii na ŋaatoh. Di laha' koy ki yíníi baa kut, bi waɗti lahaa kíil sabboo a kíil ana. Yéésú hom saaña, dúukëlí bëewë darute ri.

⁴³ Deef lahte belii húmú në, hente kíil sabboo a kíil ana yi ri yúfë' ñif. Di túmpé iña laha' ri ra béeb faammi payoh ya, ndaa ri píyëy yoofaa. ⁴⁴ Di ñeya'te Yéésú filoon, leɓpe nuf búubí, yíppée wah kotta-kotta. ⁴⁵ Yéésú meela'te won tih : « Daa leɓ soo na ? » Taasuu bëewë béeb rë, Peer won ri tih : « Bahaa ! Fu olay biti bëewë béeb ee yejantuu ra, na babuu ɗoo na hatinna béeb ë ? » ⁴⁶ Ndaa Yéésú won tih : « Ow

lebpe soo na : mi yéjké biti lahte yii kolohte faan so'. » ⁴⁷ Ola' belaa biti yee paŋ ri ra yúhúté rē, dī acce, yedfohte kotti Yéésú faana bééβ na saak. Di bílídte fíi béewē bééβ yee tah ri leβ Yéésú nē rē a dee waha' ri kotta-kotta ra. ⁴⁸ Yéésú won dī tih : « Yaa ow, ngémú tahte fu wahte. Fu mín saañ a jaamma. »

⁴⁹ Yéésú hom wona, lahte bëyí kola' faam Yayrus acce, won kélfíi tih : « Sohlaay fu mokle Yéeddēhē ; koohu húlté ! » ⁵⁰ Kela' Yéésú wona ra, dī won Yayrus tih : « Ngana néekiñē'. Fu laakira' gém kut, koohu ay koloh. »

⁵¹ Laha' Yéésú faam fa ra, dī tahay biti ow kay haal a ri, henay Peer, Saŋ, Saak, boffi kúkëyë a yaafa. ⁵² Húlí kúkëyë tahte bëewē bééβ na fogu na hawuu. Yéésú won tígí daaha tih : « Ngënë fëgí : kúkëyë húlëy, dī nee' nee'o rek. » ⁵³ Bëewë yabute na yenu ri, ndah wa yúhúté biti kúkëyë húlté kaah. ⁵⁴ Ndaa Yéésú hampe ya' kúkëyë, bëyídté uni won dī tih : « Kolee, kúkëyë beleβ ! » ⁵⁵ Kúkëyë yíppée koloh. Yéésú nahte wa yeri ñam. ⁵⁶ Boffi kúkëyë a yaafa éemuté níi éem, ndaa Yéésú kadda'te wa bílíd yee lah ra.

9

*Woli Yéésú taalibe yi sabboo a ana ya
(Saame Maccèe 10.5-15 ; 14.1-12 ; Marka 6.7-29)*

¹ Lahte bis, Yéésú dëekké taalibe yi sabboo a ana ya, onte wa ham-ham a sañ-sañ líkëe yébitēh bééβ a payaa jéríđ. ² Di antee waa wol waarii Nguur ki Koope a payi jéríđdē. ³ Di won wa tih : « Ngënë kúrëelíi yin waalon : duud neh,

nafa neh, yii ñamun neh, héliis neh, te ow banan kúrèelèh búub lofaa. ⁴ Tígí habuun ron haneel béeb, lah hémí faam fa níi bín koluun ron gini baaha ra. ⁵ Te don pay íláy bëewë kaa' hamon haneel raa, lah d'uhí daaha, don paan pënë mí kotton, teebi wa biti wa homuy kaah. » ⁶ Daaha, taalibe ya koluute suute, haalute ginna luufa béeb na waariyu Uni Neba, na payu jérídfë.

⁷ Kela' Erot gëernëerí Galile iña na pagu Yéésú a taalibe yi ra, afa kúnèhté, ndah lahte bëewí wonu ti Sañ Batis daa wadti këllú búudé. ⁸ I ow kay wonu ti yonente Éelí daa feeñiyoh. Lahte yi wonu ti ow kay di yonente ya déb rë daa këllú búudé. ⁹ Ndaa Erot won nufi tih : « Mi lecdohte luum Sañ Batis. Kon bëe' na pañ iñi éemilë' yí yaa béeb rë, wadti henan wa ? » Erot na anti faha' oli Yéésú.

Mbúurú yí iippa a jénní ana ya

(Saame Maccëe 14.13-21 ; Marka 6.30-44 ; Sañ 6.1-14)

¹⁰ Kolu apootarra waala húmú wol wa Yéésú rë, wa bílluté rí iña pagu wa ra béeb. Wa béeb ñéerúuté, hécuté waal gin-taaha na wonuu Betsaydaa ra. ¹¹ Keluu dúukéli bëewë biti Yéésú saañce ra, wa koluute téebídí. Lahuu wa d'ii na ra, d'í teeriyoh te wa, wonte wa yii lenke Nguur ki Koope, payce jérídfë.

¹² Bi na yëellèh na'a, taalibe yi sabboo a ana ya lebuute ri, wonu ri tih : « Wone bëewí yee saañ ginna leboh dee ra, wa saame yii túmún wë búkkí wë a tígí homun wa, tígë homu yen dee ra lahay yin. » ¹³ Ndaa d'í won wa tih : «

Don fi yah, yéí wë yii nay waa ñame. » Wa wonu ri tih : « Fun lahuu mbúurú iip a jén ana kut. Fu wonay biti fun nay lomre bëewí yee bééß ñam maan ? » ¹⁴ Bëewí yaalla húmú nè rë warutee mit ow júnní iip (5.000). Yéésú won taalibe yi tih : « Wëní wë tooka' goomal-goomal, bina-bina bééß wadtee hen ow sabay iip (50). » ¹⁵ Taalibe ya pagute yee nahu wa ra, tēekrúuté bëewë bééß ñaaha. ¹⁶ Yéésú bëepe mbúurú yí iippa a jénní ana ya, bëyídté afi yeelte sun, símpé Koope, antee waa lecsa', yedte wa taalibe ya, nahte wa woralsa' wa bëewë. ¹⁷ Bëewë bééß ñamute ní laalute. Négírúu wooñjiida ra, wa líiffé dama sabboo a dama ana.

*Woni Peer biti Yéésú daa Kiristaa
(Saame Maccëe 16.13-21 ; Marka 8.27-31)*

¹⁸ Lahte bis, Yéésú hécëhté na ñan Koope ; taalibe ya homute hëbísí. Di meelte wa won tih : « Bëewë wonuu biti daa mi wah ? » ¹⁹ Wa wonu ri tih : « Lahte bëewí wonu biti fu Sañ Batis, lahte yi wonu yonente Éelí, i ow kay bal wonu ti fu ow kay di yonente yee merees bi koloh búudé. » ²⁰ Yéésú meelte wa won tih : « A ñon, ñon wonu biti daa mi wah ? » Peer tahte won tih : « Daa fu Buura Koo fal ri ra. » ²¹ Tígí ñaaha, Yéésú kadda'te wa won tih : « Ngënë wëní ow kay yin na. » ²² Di antee baat won tih : « So' mi Koy-bëe', mi wadtee mok ní mok : ñaha ya, kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis ii soo faha' tík íl ; may hawu húl, te waali éeyë fë filoon fi húlí së', may këllú búudé. »

*Dee wadti ñéerúun a Yéésú rë
(Saame Maccëe 16.24-28 ; Marka 8.34 nú 9.1)*

²³ Yéésú antee won bëewë béeb tih : « Bëyí faha' ñéerë' a so', dî helan iñi afi, faraah ri enee kurwahi, anti ñee tal so'. ²⁴ Bëyí núp húl ay ñak ñíiní ; ndaa bëyí tah ñagi ñíiní af so', ay lah pesa na dúméh rë. ²⁵ Kaah neh biti alal mi ëldúnë caleh ow yaay ñíiní, sanju afi a ? ²⁶ Bëyí iñi so' a wonni so' tah ri sopoh fíi bëewë, so' mi Koy-bëe' may rii súgëh yiin nay mii aye filib ndami so', daa ndami Baaso' a malaaka yi sela ya ra. ²⁷ Mee ron won kaaf ka ra ee : lahte bëewí ewu don na deh, balaa wa húl, wa ay ot Nguur ki Koope. »

*Teeba'i Yéésú ndami
(Saame Maccëe 17.1-8 ; Marka 9.2-8)*

²⁸ Yii wadtee hen waal peeye filoon fi bee wona' ri iñyaa ra, Yéésú dëekké Peer, Sañ a Saak, wa lawute sun dan, dî na dan Koope. ²⁹ Di hom dāṇa, kanama lofisohte, búubí na' naa'o ní na hap íl. ³⁰ Dee a deh, ow ana feeñiyuute na gonlu a ri : wa húmú Mëyíis a yonente Éelí. ³¹ Wa fi yaa bal, búubí wë naa' naa'o ní na hap íl. Wa gonlu sun fi húlë wadti húl Yéésú Yerusalem ra. ³² Peer a kooyi húmú nee'ute nee'i misikke. Yúunúu wë rë, wa olute ndami Yéésú a bëewí ana ya homu a ri ra. ³³ Tígë në takuu bëewë a Yéésú rë, Peer won dî tih : « Bahaa, nebpe biti yen homun tígí deh, fun yíp dút éeyë : fu lah yínë, Mëyíis yínë, Éelí yínë. » Peer húmú yéeh iña na won dî ra. ³⁴ Di hom wona, lahte nérí acce húunté wë. Taalibe ya tiituté húunë húun wë néré rë. ³⁵ Lahte uni dfohte filib néré won tih : « Bee daa Koy so'.

Daa ri bee fal mi ra. Síkiríí rí ! » ³⁶ Wona' una níi wocce ra, taalibe ya olute biti Yéésú a afi kut daa tasu tígè. Wa habute yii baa waa na, te bín fè, wa bíllúy ow yee olu wa ra.

Payi kúkèyè yin na ham ri ra

(Saame Maccèe 17.14-18 ; Marka 9.14-27)

³⁷ Kéy fín fè, cépúu Yéésú a taalibe yi daɗa ra, lahte dúukèlí bēewí ayute téebílehí. ³⁸ Ow di bēewè béyídté uni won tih : « Bahaa, mi daɗ ro biti fu olsíɗ so' koy so'. Mi laha' ri koy kut. ³⁹ Yébitèh daa na ham ri. Te ri ham ri raa yíp ríi beka' liik, hégíy faana hégíyí misikke, púumíl búgè ; balaa yébitèh fè yeris ri raa, hom rii mokla' mokloo níi ! ⁴⁰ Mi daɗke taalibe yu lígí yébitèh fè, ndaa wa míníh yin na. » ⁴¹ Yéésú tahte won bēewè tígí daaha tih : « Don fi bēy jamanii beh, don fi bossi yee gémúy Koope yee ra, may home don na mi mújdé rēn níi kirih ? » Di antee won bēe' tih : « Kom so' koohu deh ! » ⁴² Kúkèyè na ac Yéésú nē, yébitèh fè kéenídté rí feey, hégíycé faana hégíyí misikke. Ndaa Yéésú digídté uni túuycé yébitèh fè d'uh líkké rí, yedte kúkèyè boffi. ⁴³ Bēewè bēeb éemúte níi éem di dee gaana' Koope doole ra.

Woni Yéésú biti ri ay yaayu

(Saame Maccèe 17.22-23 ; Marka 9.30-32)

Bi homu bēewè bēeb éemí wè di iña paɗ Yéésú rē, dī won taalibe yi tih : ⁴⁴ « Hēbí yee nay mi ron wone bee ra affon : so' mi Koy-bēe', may yaayu bēewè. » ⁴⁵ Ndaa taalibe ya húmú yíh yee faha' ri waa won da. Koo onay wa nufi yúhúun wè wona bín fè, te wa kaañuy meel Yéésú yin na.

*Bëe' lukki gaan da**(Saame Maccëe 18.1-5 ; Marka 9.33-40)*

⁴⁶ Filoon fe, taalibe ya na taasantuu bëe' lukki gaan waa na ra. ⁴⁷ Bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dī beβ kúkëy yutuud cëgídté hëbísí, ⁴⁸ antee waa won tih : « 'Bëyí af so' tah dī ham kúkëy ti bee nen a ya' ana, deef dī ham so' ; te bëyí ham so', deef dī ham bëe' wol so' ra. 'Bëe' haba' afi biti daa ri lukki yin don na ra, daa ri lukki gaan. » ⁴⁹ Sañ won tígí daaha tih : « 'Bahaa, fun olute bëyí líkë' yébitëh tiyu. Biti ri noneh yen na tahte fun kadduute ri. » ⁵⁰ Yéésú won tih : « Ngënë keddíí rí ! Yúhí biti bëyí kaa'aay ron, ñéerë' a ron. »

Bëy Samari ya kaa'uu teeriyohi Yéésú rë

⁵¹ Leβa' wahtaa wad rii béyrëe Koope sun ra, Yéésú canke lok biti ay saañ Yerusalem. ⁵² Di wolte i ow këllëh rí. Wa suute, haalute gin di Samari, saamdí tígë nay rii home ra. ⁵³ Ndaa biti ri hom saañ Yerusalem tahte bëy gina kaa'uute. ⁵⁴ Keluu Saak a Sañ yii baa ra, wa wonu Yéésú tih : « 'Bahaa, fu fahaay biti fun kéeníd pilliña sun fi wa, múkíl wë woo ? » ⁵⁵ Di yíssëhté waa na, wonte affi wa. ⁵⁶ Wa anutee koloh na suu gin kay.

*Bëewë fahuu ñéerë' a Yéésú rë**(Saame Maccëe 8.19-22)*

⁵⁷ Homuu wa waala ra, lahte bëyí won Yéésú tih : « Tígí mín fúu saañ béëβ, may ñee talu. » ⁵⁸ Yéésú won dī tih : « Tílé yë lahute faam, yakka lahute túf, ndaa so' mi Koy-bëe', mi lahay dék. » ⁵⁹ Yéésú won ow kay tih : « Aye fu ñee

tal so'. » Ndaa bëe' won dī tih : « Bahaa, on so' paay mi pay mi hace baaso'. » ⁶⁰ Yéésú won dī tih : « Légéyú hac búudé neh* ; kolee fu waareye Nguur ki Koope. » ⁶¹ Ow kay wonil Yéésú tih : « Bahaa, may ñéerè' a ro, ndaa on so' paay, mi pay takohi bëyí faam so'. » ⁶² Yéésú won dī tih : « Bëyí tìlè' tìlèe heelte, mínéh non Nguur ki Koope. »

10

Woli Yéésú taalibe yi sabay paana a ana (72)
ya

(Saame Maccèe 11.20-24)

¹ Filoon fi baaha, Yéésú-Yíkèe tanisse i ow kay. Wa ow sabay paana a ow ana (72), faha' woli wa ana-ana, wa këllèh rí gin-taah ya a íllyyè wad rii ñeya ra béeb. ² Di won wa tih : « Meeya laabpe te lecoh ya mítíh yin ; kon dègí yíkíi meeya baat i lecoh, wa ac leja. ³ Kélii mi wol ron ti ndenji suu filib i gúmú nen. ⁴ Ngënë kúrèelíi hélíis, mbée nafa, mbée ñafaf lofaa ; ngënë cègèelíi wodoh ow waala. ⁵ Don haal faam, dèbíi d'agid bëy faam fa jaamma. ⁶ Bëyí sosse hom na raa, jaammaa d'agu don ra ay cép sun fi. Bëyí sosse homay na raa nék, jaammaa nimil don na. ⁷ Lah hémí faam fi baaha, don ñam te ron han yii yeru ron na. Bëyí légéy wadtee yínlú opa'i. Ngënë jëebéntíi faamma. ⁸ Don haal gin, don habu na haneel raa, yii yeru ron lah ñémí. ⁹ Lah pëyí jérídfè gini baaha, te ron won bëewè dékú nè

* **9:60** 9.60 Légéyú hac búudé neh :Di gerek, biníyú deh : yédfí húlídfè hac húlídfè.

rè bééḅ biti Nguur ki Koope lebohte wa. ¹⁰ Ndaa ron haal gin, ḁon habuy na haneel raa, lah ḁúhí kēemē, ḁon won béewē tih : ¹¹ “Pëndē mée ginon ñaak kotti fun ra, fun ee waa paagu ra, teeḅi ron biti ḁon homuy kaah. Añcaḅ, yúhí biti Nguur ki Koope lebohte ron na.” ¹² Mi won ḁon tee : yiin nay aattiyee Koope béewē rè, daani bëy gini baaha ay luk bi bëy Sodom misik. »

¹³ Yéésú baatte won tih : « Mas ḁon fi bëy Korasin ! Don torohute, ḁon fi bëy Betsaydaa ! Kimtaanna pagu gin ḁon ḁa, paguun Tíir a Sidon koon, tin bëy ginni yaaha maañutee lamboh saaku, wa leefoh yet, teeḅa'i biti wa lofute pesad.

¹⁴ Daa tah yiin nay aattiyee Koope béewē rè, daanon nay luke bi bëy Tíir a bi bëy Sidon misik.

¹⁵ A ḁon fi bëy Kafarnawum, mbaa ḁon habuu biti ḁon ay béyrú níi sun-Koo neh ? Èe-èe' ! Añcaḅ, ḁon ay cépírú níi safara. »

¹⁶ Yéésú baatte won taalibe yi tih : « Bëyí síkírèh rën, ḁeef ḁí síkírèh sè' ; bëyí kaa' síkírèhí rën, ḁeef ḁí kaa' síkírèhí sè' ; te bëyí kaa' síkírèhí sè', ḁeef ḁí kaa' síkírèhí bëe' wol so' ra. »

Nimili taalibe yi sabay paana a ana (72) ya

¹⁷ Ayuu taalibe yi sabay paana a ana (72) ya waala kolu wa ra, keeñni wa sosse níi sos. Wa wonu Yéésú tih : « Yíkēe, fun ñeya' tiyu fun túuy yébitèh yè paḅ yin raa sah, wa ñee na.

» ¹⁸ Yéésú won wa tih : « Mi otte Seytaane hélkísè'té sun, keente ti héléy nen. ¹⁹ Síkíríi : mi onte ron sañ-sañi tílúun ḁon sun goḅ a sun dagal a ḁakaya'i Seytaane a ḁee gaana' ri doole ra bééḅ, te yin ii ron míníl dara. ²⁰ Ndaa biti

yébítèh yè ñeyute wonon banan hen damaa ðon na ; ðémíi bití kay, tii yon ín sun-Koo. »

*Kúmpëe teebu bëewë bëy ëldúnë heefu wa ra
(Saame Maccëe 11.25-27 ; 13.16-17)*

²¹ Wahtii baaha, Ruuh-Pesëj sosilte keeñ Yéesú nii sosil. Yéesú yíppée won tih : « Baap, Yíkii sun a feey ! Mee roo sím rë, di yee teeβa' fu bëewë bëy ëldúnë heefu wa ra iña ðap fu baha ya a bëewë janíyu ra. Baap, yii baa daa neβa' ro, daa tah ri laha' ðaaha ! »

²² Yéesú baatte won bëewë tih : « Baaso' tíkké iña béeb ya' so'. Ow yéeh so' mi Koy ka hém henay Baaso' ; te ow yéeh Baaso' hém henay so' mi Koy ka a bëewë mi faha' wa rii teeβ ra. » ²³ Di antee yíssëh taalibe yi na, won wa fi yaaha tih : « Lahute sos-keeñ bëewë olu yee olu ron ra.

²⁴ Mee ron won ða ee : caakke yonente a buurri húmú fahuute ot yee olu ron ra, wa oluy ri ; te wa húmú fahuute keloh yee keluu ðon ða, wa keluuy ri. »

Anili bëe' naa'-keeñ dék Samari ra

²⁵ Tígí daaha, ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis kolohte na saam olsohi Yéesú, meelte ri won tih : « Bahaa, mi wadti paga yi níi mi lah pesa na ðúmëh rë ? » ²⁶ Yéesú won ði tih : « Kootaa won yi na ? Fu yoon yi na ? » ²⁷ Bëe' tahte won tih : « Kootaa won tih : “Lah fëhú Koo-Yíkëe di keeññon béeb, di peson béeb, di dooloon béeb a nuffon béeb. Di fahuu ron affon, lah fëhú moroommon ðaaha.” » ²⁸ Yéesú won ði tígí daaha tih : « Yee

✧ **10:27** 10.27 Saame Tali Léwí 19.18 ; Nérsí Kootaa 6.5

won fu ra kaah. Fu paŋ yii baa raa, fay lah pesa na dúméh rë. »

²⁹ Ndaa bëe' na saam layaa, meelte Yéésú won dī tih : « A wa daa moroomi so' ? » ³⁰ Yéésú won dī tih : « Lahte bëyí húmú kola' Yerusalem na saañ Yéríkëe. Di hom waali, i banndi geesuute ri, naafute búubbí, labute ri labbi misikke, anutee saañ, helute ri hanndal ki húl a pes. ³¹ Deef lahte seeyohi ñee waali baaha. Ola' ri bëe' rë, dī ñeete búk waala hatni yínëe saañce. ³² Ow di bëewë na habruu seeyoh ya ra* ñeete daaha bal, otte bëe', ñeete búk waala hatni yínëe bal saañce. ³³ Ow di bëy Samari saañ baaß ñeete waali baaha bal. Laha' dī fi baa daaha otte bëe' rë, keeña dúmpé ces. ³⁴ Di lebohte bëe', bebpe béeeñ a díw payce gaañña†, ñaawte wa, antee rii tik sun fi mbaam fi, kúdté rí tígí dī mín nëe payu, tooppitohte ri. ³⁵ Kéy fín fë, dī yedte yíkíi faam fa hélíis caak, antee rii won tih : “Tooppitee bëyí beh ; mi ñeyaate dee raa, yii tikëh sun fi hëlsë yed mi ro yee ra béeb, may roo waa yíníl.” »

³⁶ Yéésú meelte ri won tih : « Di bëewí éeyë yí yah, fu haba' biti bëyí bi waa na daa pagid' bëe' hawu ra, ti di wadti pagraa ow moroomi nen ? » ³⁷ Yéeddëhí Kootaa won dī tih : « 'Bëe' teeb ri naa'-keeñ, payce ri ra. » Yéésú won dī tígí daaha tih : « Tílé fu hen daaha. »

Hanliri Yéésú Martaa a Mari

³⁸ Yéésú hom waali a taalibe yi, dī lahte gin, ow beleb di bëy gina hampe ri haneel faami.

* **10:32** 10.32 Ow di bëewë na habruu seeyoh ya ra :Di gerek, bíníyú deh : ow di bëy tali Léwí. † **10:34** 10.34 Béeeñ hosii gaañña, díwë èylíi misiga.

B'eyi belaa hínú Martaa. ³⁹ Di lahte koy-yaafi hínú Mari. Koy-yaafa acce, tookke hëbís dī fi Yíkëe, na síkiréh iña na won dī ra. ⁴⁰ Martaa nék, légéyí caaga faam fa hampe ri. Hompe ní ri lahte Yéésú nè, won dī tih : « Yíkëe, fu olay biti koy-yaaso' helte légéyí faam fa bééβ ya' so' a ? Wone ri habra' so' book. » ⁴¹ Di fi Yíkëe won dī tih : « Do fi Martaa, iña mokil dō ra caakke, ⁴² ndaa yínë kut daa lah na solo. Mari tanis bee gén dë, te ow mínéh ríi kaa' síkiréhí sè' . »

11

Dee na d'aguu Koope ra (Saame Maccëe 6.9-13 ; 7.7-11)

¹ Lahte bis, Yéésú húmú íláy na d'añ Koope. Woca' ri ra, ow di taalibe yi won dī tih : « Yíkëe, yéedíí fun di na d'aguu Koope, ti dee húmú yéeddë' Sañ taalibe yi ra nen. » ² Yéésú won wa tih : « Don yahti d'añ Koope raa, lah wëní tih :

Baap,

bëewë yúhún biti tiyu selate.

Nguur ku lahan bëewë në.

³ Bisi yíilëe Koo bééβ, lah on fun njél.

⁴ Baal fun bakaad'dí fun ;

ndée bëyí tooñ fun bééβ, fun baal ri bal.

Ngana yeris nuf bos haal fun. Démíin ! »

⁵ Yéésú wonaat wa tih : « Ow di don na pay faam kooyi leelu elek koon, won dī bitih : “Wëtííí sè' bookaa kíííí éeyë daa noo, yaal kowa ; ⁶ mi laha' haneel faam so', te mi lahay yíi yera mi ri.”

⁷ Te kooji baa won dī biti raa : “Ngana ñogol so' ! Mi wonte ílí las so' níi wocce, te funi koyyi so'

fanuute. Mi mínéh koloh yeru yin !” ⁸ Daa mi won don dī ee biti dī ay koloh yeri ñam. Di ii kola' yeri ñam biti dī kooji dé' ; dī ay rii yed iña sohla' dī ra béeb, ndah bée' na meela' ra bekay na sopoh, ñaakke meela'a rek*.

⁹ « Mi won don tee bal : dēgí don ay onu, sēmí don ay ot, lēbí ilē don ay kúnsírú. ¹⁰ Ahanƙay ! Bēyí daŋ ay onu, bēyí saam ay ot, te bēyí laβ il ay kúnsírú. ¹¹ Boffi koy ki bi don na, nay yere koohi goŋ biti ri daga ri jén, ¹² mbée yera ri dagal biti ri daga ri wah ? ¹³ Bosuu don ní, don mínú pagid koyyon yin wun. Kon don mínú yii baaha raa, deef luka' Boffa sunaa-sun neh : bēyí daŋ dī Ruuh-Peseŋ, dī ay ri rii on. »

Sañ-sañi Yéésú kola' waa na ?

(Saame Maccée 12.22-30, 43-45 ; Marka 3.22-27)

¹⁴ Lahte bis, Yéésú hom payi bēyí laha' yébitēh fí kadda' ri won. Yedfa' yébitēh fē bēe' rē, bēe' dalaatte won. Bēewē húmú daaha ra béeb éémúté. ¹⁵ Ndaa i ow waa na wonu dī ñéeré' a Belsebul buuri yébitēh yē, daa tah dī mín wēe lík. ¹⁶ I ow kay na saamu olsohi, nahute ri paŋ kimtaani nay teebee biti Koope daa wol ri. ¹⁷ Ndaa bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dī won wa tígí daaha tih : « Bēewí daa boku nguur haa'ee filiβ fi wa raa, nguur ki baa ii míllé' keen a ? Bēewí daa boku faam haa'ee filiβ fi wa raa, faam fi baa ay míllée poo. ¹⁸ Kon hena biti Seytaane

* **11:8** 11.8 dī ay rii yed iña sohla' dī ra béeb, ndah bēe' na meela' ra bekay na sopoh, ñaakke meela'a rek :Lahte bēewí habuu ri deh : ndaa bēe' ay kaa' lah gace yed ri iña sohla' dī ra béeb.

haa' afi koon, nguur ki ay mínée caŋ díh ? Don wonu neh Belsebul daa yed so' sañ-sañi líkèe mí yébitèh è ? ¹⁹ Hena biti Belsebul daa yed so' sañ-saña na líkè' mi yébitèh rée, kon daa yed bëewën sañ-saña na líkúu wë yébitèh rë ? Wa fi yaa teebute ron biti don homuy kaah ! ²⁰ Yee lah ra biti kay, mi ñéerë' a Koope daa tah mi mín lík yébitèh. Baa daa teeḃa' biti Nguur ki Koope lahte níi don na.

²¹ « Bëyí mitte ow ham ngodi, caŋ wohi faami raa, ow ii leḃ alal mi. ²² Ndaa bëyí luk dí doole ac, yejoh ri haa' ḃaŋ dí raa, dí ay naaf ngoda húmú yaakaar ri ra, anti wora' iña beḃ ri díi na ra bééḃ.

²³ « Bëyí ñéerëey a so', kaa'a'te so' ; te bëyí habraay so' négírë'í yubi so', bëyí baa hasla' hasloo.

²⁴ « Yébitèh dúh ow na raa, saya' mbale luufin saame tígí hílsëe rí. Di olay raa, wona' nufi tih : “May nimil tígë húmú kola' mi ra.” ²⁵ Di nimil deef bëe' man ti faam fi parute, yugusute níi wunte raa, ²⁶ tígí daaha, dí ay pay saam yébitèh paana kay, yi luku rii sohoor, wa ac dék bëe' nè. Hen daaha raa, dee nay míllée bëe' rë ay luk dee man dí débëenë rë bos. »

²⁷ Yéesú hom wona, un beleḃ dofohte flib fi bëewë won dí tih : « Belaa kúḃ dë èldúnë bëpídté rë rë lahte sos-keñ. » ²⁸ Ndaa Yéesú won dí tih : « Bëewë nè síkírúu Unni Koope te na ñeyu na ra kay, daa lahu sos-keñ. »

*Kimtaani yee húmú kat Sonaas ra
(Saame Maccëe 12.38-42)*

²⁹ Bi na baatuu bëewë caak hëbís Yéésú, dî won wa tih : « Don fi bëy jamanii bee d'on bosute ; don meeluu kimtaani kola' Koope na a ? Añcaŋ d'on ii teeŋu kimtaan hém henay yee húmú kat yonente Sonaas ra.✱ ³⁰ Di húmú ñeya' Koope Sonaas na teeŋpe bëy Níníif doolii, dî ay ñeyee so' mi Koy-bëe' nē d'aaha bal, teeŋ bëy jamanii bee doolii. ³¹ Yiin nay aattiyee Koope bëewë rē, buuri belaa húmú ílíf deyi Sabaa ra ay koloh, caŋ fii d'on fi bëy jamanii beh, teeŋ d'on biti d'on homuy kaah. Di húmú kola' ginna lukuu wuloh ra neh, acce síkírèhí wonnee ke Salomoo neb keloh níi rē è ? Añcaŋ, bëyí luk Salomoo gaan daa deh. ³² Yiin nay aattiyee Koope bëewë rē, bëy Níníif bal ay koloh caŋ fii d'on fi bëy jamanii beh, teeŋ d'on biti d'on homuy kaah. Keluu bëy Níníif waarii Sonaas ra, wa lofute pesad neh a ? Añcaŋ, bëyí luk Sonaas gaan daa deh. »

Léehí lampaa

(Saame Maccëe 5.15 ; 6.22-23)

³³ Yéésú baatte won tih : « Ow na kēdédéh lampa d'ap ri, mbée lih if sun fi. Daaha neh ! Lampa líkúu líkëe, bëyí haal, ot kotti na. ³⁴ Íllú daa lampii faanu : íllú wah raa, fu homa' leelii niiña ; ndaa íllú nebay raa, fu homa' ñúusë. ³⁵ Kon lah olsee afu nda niiña d'oo na ñúus neh. ³⁶ Hena biti fu homa niiñ níi cér yínë sah homay ñúus rëe, fay home niiñ ti d'ee na hawaana' ro lampii niiñce ra nen. »

*Yee na seh fariseŋŋa a yēeddēh yí Kootaa ra
(Saame Maccëe 23.1-36 ; Marka 12.38-40)*

✱ **11:29** 11.29 Saame Maccëe 12.40

³⁷ Woca' Yéésú wona ra, lahte farisenji dëekké rí ñam faami. Laha' ri faam fa ra, dī haalte wa na ñamu. ³⁸ Farisenja éempé, ola' ri biti Yéésú booñjaay booñjohi ñeete waal na dal ri ñam ra. ³⁹ Di fi Yíkée won dī tígí daaha tih : « Èlí don fi farisenja di madu don : don hom hosuu fēel fí gulunja a loonna don hel filib. Don hosuu faannon don hel keeññon : don caakute nuf lohaa te don bosute nuf. ⁴⁰ Don daa lúhú nuf ! Bēe' sak fēel rē, daa sak filib bal neh a ? ⁴¹ Èní ñēkídfē kay iña lahuu don ra. Hen daaha raa, don ay lan ces. ⁴² Mas don fi farisenja ! Yii lín don béeb, don wod na Koope ní luka' yee lukki ñak solo ra, ndaa don sarganuute pañ yii júbpé a faha'i Koope. Añcañ, yaa daa iña wafti pagun koon da, yee tas da banti halu. ⁴³ Mas don fi farisenja ! Don fahuu took ñaanna kèllēh di ílīyyē na daguu Koope ra, te don fahuu biti don woduun a ya' ana kēemmē. ⁴⁴ Mas don fa madu a luuyyi tīnndúuy, bēewē ñeyuu sun, te wa yíih biti wa ñeyuu sun luuy ra. »

⁴⁵ Ow di yēeddēh yí kootii Mēyíis won dī tih : « Bahaa, fu wonaa daaha raa, deef fee fun sol ra bal. » ⁴⁶ Yéésú won dī tih : « Íi ! Mas don fi yēeddēh yí Kootaa ! Don tikúu bēewē eni bítte te don na hēbíríih wē dalaa sah. ⁴⁷ Mas don fa tabahuu luuyyi yonente ya caaccon hómú bēemú wē rē tabah yi wunte ra. ⁴⁸ Daaha, don teebuute biti don ñéerúuté a yee hómú pagu caaccon ra : wa bēemúte yonente ya, don ayute don na tabahu luuyyi wa. ⁴⁹ Yii baa daa tah Koope fa yúh béeb dē won tih : “May wol i yonente a i apootar waa na, ay lah yi wa bēem

wë, yee wa mokil wa nîi mokil.” ⁵⁰ Daa tah ñif mi yonente ya bëemú dala'te sagi ëldúnë nîi a woteh ra, ay keen sun fi bëy jamanii beh : ⁵¹ dala'te bëemí Abeel* nîi bi Sakari fa bëemú baylii Faam fi gaani Koope, hanndal ki tígë na hawruu ra a tígí selaa. Mee ron won da ee : kaah biti bëy jamanii bee ay yíníl ñíinnë kéendú yaa ra bééß. ⁵² Mas ðon fi yëeddëh yí Kootaa ! Don wodute ìlë nè yúhúu yee won Koope ra ; ðon fi yah, ðon kaa'uute haal, ðon anutee kaa' bëewë fahuu ra haal. »

⁵³ Kola' Yéésú tígí daaha ra, yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenña haayluute sun fi, na anuu rii meel yin fi yin bééß. ⁵⁴ Wa na olsuu ri, nda ri ay won yii ñeyay waal raa.

12

Líkíní Yéésú taalibe yi

(Saame Maccëe 10.19-20, 26-33 ; 12.32)

¹ Wahtaa na wona' Yéésú farisenña na a yëeddëh yí kootii Mëyíis rë, i ow júnní-júnní na baatuu ac ; caagi wa tahte wa na togantuu hanndal ki wa. Yéésú d'ébë' taalibe yi na won wa tih : « Lah mëytíi lëwíirí farisenña*, daa ri wonnee ke wa teem búkkí wë rë. ² Yii laku bééß ay olu, yii ðapu bééß ay yúhú. ³ Yii ðon won dî filíß ñúus bééß ay keluu na' këtëŋ, te yii ðon mëddë' rí filíß las bééß ay daañjuu këem.

⁴ « Mi won ðon na, ðon fi kooyyi so' : ngënë néehí bëewë na hawu ow húl rë, wa míníh yii

---

* **11:51** 11.51 Saame Dalaana 4.1-8 * **12:1** 12.1 lëwíirí farisenña :Lëwíir daa na tah mún më na yugusuu mbúurú rë poosa'.

luk baaha. ⁵ Cëe mi teeb ðon bëe' warun ðon neeh ra : néehí Koope, ndah ri hap húl rëe mín bek safara. Mi won ðon tee bal, ðon wafti neehun ði.

⁶ « Ndiit iip na yëeyíh fittín ana woo ? Añcañ, yínë sah na múuyéh në Koope. ⁷ Baatte biti fen fi affon sah kíduté ! Kon ngënë sídíi yin, ðon gënú líir ndiit fap !

⁸ « Mi won ðon tee : bëyí won fíi bëewë biti ði non bëewí so' mi Koy-bëe', may won fíi malaaka yi Koope biti bëyí baa non bëewí së'. ⁹ Bëyí won fíi bëewë biti ði yéeh së' nék, may won fíi malaaka yi Koope biti mi yéeh bëyí baaha bal. ¹⁰ Bëyí won yin bos sun fi so' mi Koy-bëe' béeb, ði mín baalu. Yaha sun fi Ruuh-Peseñ raa nék, bëyí baa ii baalu.

¹¹⁻¹² « Don tëekrú këem filib ílíyyë na ðaguu yëwúddë Koope ra mbée fíi njíttí gina a bëewë homru nguur ka ra, ngënë sídíi : yee nay ron layee wahtii baaha teme ra ii kola' ðon na, ay kolee Ruuh-Peseñ na. »

Léehí yíkú alal ma lúh nuf ra

¹³ Tígí daaha, ow di bëewë won Yéésú tih : « Bahaa, wone bahii so' wod so' na alal ma helid fun boffi fun ra. » ¹⁴ Yéésú won ði tih : « Kooja, daa fal so' aattiya'i iñon mbée wora'i alal mon ? » ¹⁵ Di antee baat won bëewë béeb tih : « Lah héní wun, ngënë fëhíi alal níi lukus, ndée caagi ow alal taheh ri laha' ñíiní. »

¹⁶ Tígí daaha, Yéésú ñeya'te wa léeh won wa tih : « Lahte yíkú alal mi húmú laha' meeyyi laabpe níi laab. ¹⁷ Di won nufi tih : “May hene dí ðeh, bee lahay mi tígí tùmë mí pebi so' bee ra

? ¹⁸ Mi ot na ! May hene deh : may baate misah yi so', mi túm pebi so' a iña laha' mi ra béeb filiḅ.
¹⁹ Mi anti won af so' tih : mi lahte alal mi ay soo mín kúḁ kíil caak ; mi talla' hílsēh, mi ñame, mi hane níi keeñ so' sos siḅ.” ²⁰ Ndaa Koo won ḁi tih : “Lúh nuf fe ! Fay húl elgee woteh beh. Daa nay lahee iña yefid fu afu ra béeb leegi ?” »
²¹ Yéésú baatte won tih : « 'Bëyí homa' négirè' alal mi saañ afi na kut, saamay Koope, hom millè' ḁaaha. »

Koo daa na ona'

(Saame Maccëe 6.19-21, 25-34)

²² Yéésú antee won taalibe yi tih : « Yii baa daa tah mi won ḁon tee : ngënë sídíi yii ñamun ḁon, mbée yii bekuun ḁon. ²³ Pes luk ñam lah solo, te faan luk yéré lah solo bal.

²⁴ « Èlsii ñaakka : wa na sēhíh níi púlé lec, wa lahuy misah, lahuy túmēe, ndaa Koope ee waa ñēmíḁ rē ! 'Don nék, ḁon lúkíh yakka lah solo a ? ²⁵ Wa ḁon na, síḁē'ē nē síḁē' rí rē, mín fehe níi baat yin yutuud' pesi ? ²⁶ Hém ḁon daa míníh yii yutuudi baa raa, ḁon síḁúu yi yin kay ?

²⁷ « Èlsii ḁee man capussi gaaw fa luufa ra : wa na légéyíh te wa na mēkíh ḁíis búuḅ. Añcañ, mee ron won ra ee : ḁi fi buura hínú Salomoo ra sah, húmú laha' ri alal níi, ḁi lahay búuḅḁi mada' a capussi gaaw fi yaa wun ! ²⁸ Ngémèn tasa'te ee ! Koope posil gaaw fa luufa woteh níi wa man ḁaaha wun, te teem kéy wa ay luuhu tamu raa, ḁi ay lukee bek ḁon fi yaa búuḅ neh a ? ²⁹ Kon ngënë mēklí affon saami yii ñamun ḁon mbée yii hanun ḁon ; ngënë sídíi.

³⁰ Bëewë nënìh bëewí Koope feey fi bee ra daa na moklu affi wa saami ñnyaaha bëéëb. Ndaa ðon fi yah, Boffon yúhté bitì ðon sohluute wa bëéëb.

³¹ Nguur ki Koope daa mit saam ; bee tas ða ín ya' Koo ! ³² Don fa yubi yutuudi beh, ngënë néekíñíí, ndée Boffon daa faha' bitì ðon haal Nguur ki. ³³ Yëeyí alal mon ðon sarah ñëkíððé cadum fa. Sëemí tígí wëerté, négíríí alal mi mínéh ðúm sun-Koo, tígí lohoh liileh na te lahay maasoh. ³⁴ Yúhí bitì tígí hom alal mon, nuffon homa' na ðal.

*Dee wadti sehuun ayi Yéésú rë
(Saame Maccëe 24.45-51)*

³⁵ « Pëkíí, ðon këríd lampa yon. ³⁶ Mëdíí a súrgë yí sehu kélffíí saañ kílëek, nda ri ac lab ñlë rëe, wa yíp ríí kúnsíð. ³⁷ Lahute sos-keeñ, súrgë yí yaa yéñké bitì aya' kélffíí wë rë, ðeef wa na sehu ra. Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : ðí fi kélffëe ay pokoh, tëekíð súrgë yë, yed wa ñam. ³⁸ Wuti kélffëe elka' níí elka' raa sah, te ðeef wa sehe ri, wa ay lah sos-keeñ.

³⁹ « Don yúhúté bitì yíkëe faam yúh wahtaa nay aye lohoha faami ra koon, tin ðí ii ríí yeris poo faam fa. ⁴⁰ Kon kélíí affon ðon ðal, ndée so' mi Koy-ðëe', may nimile wahtii nuffon paay na. »

⁴¹ Peer won Yéésú tígí daaha tih : « Yíkëe, fu woníð fun kut léehí bah, mbée fu ðekke bëewë bëéëb në ? » ⁴² Di fi Yíkëe won ðí tih : « Mëdíí a súrgíí ñeya' woni kélffíí te ñaañce, bi kélffíí tík súrgë yí kayya faam fa ya'i, yeri wa ñam bitì wahtaa lah ra. ⁴³ Lahte sos-keeñ, súrgíí baa yéñké bitì yiin nay nimile kélffíí faam fa ra, ðeefa

ri page yee nahu ri ra. ⁴⁴ Mee ron won kaaf ka ra ee, kélfií ay tík iña laha' ri ra béeb ya'i. ⁴⁵ Ndaa hena bití koon súrgí baaha won nufi tih : “Kélfií sè' aay doom”, níi tah dí yam sun fi súrgè yí kayya hawsee wa, dí ñame ñami neɓpe, hane maniye, ⁴⁶ kélfií ay nimil wahtii dí yéeh rí te deefa ri seheh ri. Tígí daaha, kélfií ay rii bēkdè' bēewè gémúy Koope ra, mokil ri mokli misikke. ⁴⁷ Súrgí yúh yee faha' kélfií rē, antee cagay afi te pagay yii baaha, ay labu labɓi misikke. ⁴⁸ Ndaa súrgí yéeh yee faha' kélfií rē, anti paŋ yii cal hap, ii labu lab caak. Bëyí onu yin caak ay meelu caak ; bëyí dēŋéenú yin caak ay meelu yi luk yi bëyí dēŋéenú yutuud. »

*Yéésú kúf jaamma mbée ɗaralsa' ?
(Saame Maccée 10.34-36)*

⁴⁹ Yéésú baatte won tih : « Mi ac yíin kíi feey fa, a dee faha' mi bití dí yíppí kaɗ haat ɗa ! ⁵⁰ Mi waɗtee ñee coono†, keeñ so' antee tookay níi lēhín kí. ⁵¹ Don habuu bití mi ac kúf jaamma feey fa a ? Ēe-ēe', mi won don tee : mi ac ɗaralsa'. ⁵² Dala'te woteh, faam fi laha' ow iip ay ɗaralsa' : bëewí éeyè yè múuyè' a bëewí ana ya, bëewí ana ya múuyè' a bëewí éeyè yè. ⁵³ Baap ay múuyè' a koy ki yaali, koy ka múuyè' a boffi. Yaay ay múuyè' a koy ki belii, koy ka múuyè' a yaafi. Pacool ay múuyè' a beleɓ koohi, beleɓ koy ka múuyè' a pacooli. »

*Tíinndè' yí jamanaa
(Saame Maccée 5.25-26 ; 16.2-3)*

† **12:50** 12.50 Mi waɗtee ñee coono :Di gerek, biníyú deh : Mí waɗtee bëtsú.

⁵⁴ Yéésú baatte won bēewē tih : « Don ot Koo húuh rēe, don yíppí yúh biti dí ay toḅ ; te yii baa daa na lah. ⁵⁵ Te ngilaaw ma kúlēe rēn waal tagu raa, don yúh biti dí ay mbēeyē ; te yi baa daa na lah. ⁵⁶ Wonnon teem búkkēn ! Don fa mínú tínnēdē' iña na teeḅa' yii nay lahe feey fa a sun ra, haala' yi ní don míníh tínnēdē' iña na teeḅa' Koo woteh yee ra ?

⁵⁷ « Yi tah don míníh yúh yee wadti pagun ra ? ⁵⁸ Ow yam do yin ní doni saye faam buur raa, don lah waala, lah saame biti doni júḅē', toñeh doni lah dín fē dí ey ro, buur tík rē ya' yi alkaati ya, fu téyú. ⁵⁹ Daa mi won don dí ee : fii d'úh kasaa ní bín yínlēe fu kabut ka bēeḅ rē. »

13

Lof pesad mbée húl

¹ Wahtii baaha, i ow ayute woni Yéésú biti Pilaat hawrohte i ow di bēy Galile húl, deef wa na hawru Koope sarah. ² Yéésú won wa tih : « Don habuu biti bēemēdē bēemú bēy Galile yi yaa ra teeḅa' biti wa luku bēewí kayya Galile bos aa yih ? ³ Mi won don ti ēe-ēe' ! Te don lofuy pesad, don bēeḅ ay san̄ku bal. ⁴ A bēewí sabboo a peeye yi yaa dakaya' taahi uda Silowe na bēp dí rē, don habuu biti daa wa luku bēewí kayya Yerusalem bos aa yih ? ⁵ Mi won don ti ēe-ēe' ! Te don lofuy pesad, don bēeḅ ay san̄ku bal. »

Léehí tal eena na líméh rē

⁶ Yéésú antee waa ñeya' léeh won wa tih : « Lahte bēyí húmú laha' tal een meeyi. Di acce na saam koy een ndaa ri olay. ⁷ Tígí daaha, dí won

súrgëe në lín meeya ra tih : “Ole ! Kíil éeyë ayee béeb, mi ac saam koy een tal eeni beh, te mi na oleh. Di ay homee naafi feey fa te ri lahay njiriñ a ? Hawe ri !”

⁸ « Ndaa súrgëe won dī tih : “Bahaa, yedde ri kíilí beh, may júkèt tala mi toh ri. ⁹ Henu daaha raa, heeyce dī līm kíirkí ; dī līmëy rëe fu hawroh ri.” »

Belaa goŋ ra payu bisa na hílsúu rë

¹⁰ Bisa na hílsúu yëwúddë rë ín, Yéésú hompe na yëeddë' filiḅ tígë na daagu yëwúddë Koope ra. ¹¹ Ow beleḅ misikiḅ húmú në : dī laha' yébitëh fí daa gogil ri ; hente kíil sabboo a kíil peeye (18), dī na mínéh caŋ níi júḅ dalaa sah. ¹² Ola' Yéésú belaa, dī dëkké rí, won dī tih : « Yaa ow ! Misigu wocce ! » ¹³ Di tíkké ya' yi sun fi belaa, belaa yíppée júḅ, yampe na kañ Koope.

¹⁴ Ndaa paya pay Yéésú belaa bisa na hílsúu rë nebaay njíidí tígë na daagu Koope ra. Tígí daaha, dī won bëewë tih : « Lahte waalli pëenë yí bëewë wadti légyún në ; lah ëyí payoh na, ndaa bisa na hílsúu rë neh ! » ¹⁵ Di fi Yíkëe loffe ri unni yeh won dī tih : « Wonnon teem búkkën ! Bisa na hílsúu rë, ow fi ow don na béeb na pay yugiin, pëkís fanfi mbée mbaam fi, pay hënndí neh a ? ¹⁶ A belii bee sédí Abraham bee ra, Seytaane antee rii pokalsa' yii hente kíil sabboo a kíil peeye (18) bee ra, dī waruyti sëmlúu pokki bisa na hílsúu rë ë ? » ¹⁷ Yee won Yéésú baa ra sèpídté kaa'oh yi béeb ; ndaa keeñni bëewí kayya béeb sosse di iñi wunna na paŋ ri ra.

*Léehí pebi tisooh ki yutuuda a bi lëwíirë
(Saame Maccëe 13.31-32 ; Marka 4.30-32)*

¹⁸ Yéésú baatte won tih : « Nguur ki Koope mada' a yih ? May rii mëllée a yih ? ¹⁹ Di mada' a pebi yutuudi baa* beë ow, sohte ri meeyi ra nen : dī paalte, oodte nīi hente tal kilik ; yakka ayute tífúté ya' ya. »

²⁰ Yéésú wonil tih : « May mëllée Nguur ki Koope a yih ? ²¹ Di mada' a lëwíirë beë ow beëbeë, boolla'te wa a mún caak, íyídté wë nīi wa béëbeë fuudte ra nen. »

Ílí yutuuda

(Saame Maccëe 7.13-14, 21-23)

²² Yéésú hom waali Yerusalem fa, ñeete ginna na yëeddë'. ²³ Lahte bëyí meelte ri won tih : « Bahaa, bëewë nay múcé rë ac yutuud' a ? » Yéésú won bëewë maasuu ra tih : ²⁴ « Pëgí béëbeë nīi d'on haala' ílí yutuuda ; daa mi won d'on dī ee : ow caak ay étídf haal te wa ii rii mín. ²⁵ Yiin kolaa yíkíi faam fa nīi won ílë d'eeffa d'on hëelíh rë, d'on ay home ëssë, d'on lafe ílë, d'on wone tih : “Bahaa, kún sídf fun !” Di ay ron lofe tih : “Mi yéeh rën !” ²⁶ Don ay rii wone tígí daaha tih : “Yen bokuy ñam a han, te fu yëeddë'té këemmë gin fun a ?” ²⁷ Di ay baat won d'on tih : “Mi yéeh rën ! Wúlíi sē', d'on fa paguu yin bos ra béëbeë !” ²⁸ Don ot Abraham, Isaak, Yakop a yonente ya béëbeë filíib Nguur ki Koope, d'on anti líkú d'on saañ ëssín rëe, d'on ay looyee daaha, d'on ñafoh

* **13:19** 13.19 pebi yutuudi baa :Di gerek, bíníyú d'eh : tisooh mutarda. Pep mutarda non peppa lukki yin ra, ndaa tala non tal gañcah ya lukki gaan di meeyya ra.

níi tíññèn lec. ²⁹ Bín fë, ay lah bëewí kola' tígí hom ow feey fa béeb, ac ñami ndaje ma cëgíđ Koope Nguur ki ra. ³⁰ Di bëewë míllúu woteh yee ra, lahte na yi ay këllëh yiin fa, te di yee këllúu woteh yee ra, lahte na yi ay míllë' yiin fa.
»

*Yéésú a bëy Yerusalem
(Saame Maccëe 23.37-39)*

³¹ I farisenj lebuute Yéésú wahtii baaha, wonu ri tih : « Kolee dee fu saañ ílý kay ! Erot ee saam hawrohu húl rë. » ³² Yéésú won wa tih : « Pëyí ðon woníđ so' tisoḥ ki gúmfi baa biti woteh a kéy mí lík yébitëh mi na pay jéríđ, nah mi dúmël légéyí së'. ³³ Woteh, kéy a nah béeb mi wađti homa waali Yerusalem fi so', ndée yonente waruy hawuu húl ílý kay henay dín fë.

³⁴ « Don fi bëy Yerusalem daal, ðon fa na bëemú yonente ya ra, ðon fa na tawu bëewë Koope wol wa ðon na la' níi wa húl rë, hente waal díh ma na faha' négírë'í rën hëbís së' ti di na négírë' paan yiilli paḅḅi nen ? Ndaa ðon fahuuy ! ³⁵ Kon Koope yedḍa'te ron ginon† ! Mee ron won ra ee : ðon ii soo olil níi wahtaa nay ron wonee bitih : *“Koo-Yíkëe barkela bëe' dí wol ri ra !”*☆ »

14

Payi Yéésú bëyí laha' jér hufil bisa na hílsúu rë

---

† **13:35** 13.35 Koope yedḍa'te ron ginon :Di gerek, bíniyú deḥ : Koope yedḍa'te ron faamon. Mín hen Faam Koope ḅal. ☆ **13:35** 13.35 Saame Kañaa ya 118.26

¹ Bisa na hílsúu yëwúɗɗë rë ín, Yéésú dëekúté ñam faam ow di kélfë yí farisenɗa. Bëewë húmú në rë yípúte íllí wë sun fi na olsuu ri. ² Bëyí laha' jër hufil húmú në. ³ Yéésú won yëeddëh yí kootii Mëyíis a farisenɗa tih : « Kootii yen ona'te ow pay jéríɗ bisa na hílsúu rë ëe onaay ? » ⁴ Ndaa wa kaa'uute lofi. Tígí daaha, dī tíkké jérdé ya' payce ri, wonte ri saañ faam. ⁵ Di antee won bëewë tih : « Ow di ɗon na lah koy mbée fanfi keen filiɓ yéem koon, wuti hena bisa na hílsúu rëe, dī ii rii yíppí nís ë ? » ⁶ Wa lahuy yii wonun wa di yee meel ri wa baa ra.

Líkinë'í yulid ndaje

⁷ Yéésú otte biti haneella tansuu tíkké kèllëh rë, dī na líkín wë won wa tih : ⁸ « Ow gap ro ndaje raa, ngana pay fu tooke tíkké kèllëh rë. Mín lah bëyí luk roo gaan dëekúte, ⁹ yíkíi ndaje ma anti ac won ro tih : “Kolee fu on bëyí bee took.” Fay sopoh tígí daaha fu koloh, fu saañ tooke níi tíkké míllë' rë. ¹⁰ Ngana hen ɗah ! Fu gapu ndaje raa, lah tooke tíkké míllë' rë ; ɗaaha, yíkíi ndaje ma ac raa mín rëe won tih : “Lebee dee kooja, fu took tíkké kèllëh rë.” Hen ɗaaha raa, bëewë ɗoni wa tooku ra béeb ay roo haba' ow gaan. ¹¹ Yúhí biti bëyí béyíɗ afi béeb ay cépírú, te bëyí cépíɗ afi béeb ay béyrú. »

¹² Yéésú antee won yíkíi ndaje ma tih : « Fu yahti gapa' ndaje raa, ngana gap kooyyu, mbée koy-yaayyu, mbée mboko yu, mbée yíkëe yí alalla ɗoni wa dékú rë ; ndée wa fi yaaha mínú rëe dëek ñam ɓal, te bín fë rëe, ɗeef wa yínlú rë yee pagíɗ fu wa ra. ¹³ Fu yahti gapa'

ndaje raa, lah dëeké manti ñëkíídfë nen, bëewë cérrí wë mitay ra, lëfëñíídfë mbée búumíídfë.
 14 Fu pañ yii baa raa, keeñu ay naa sos ; wa míníh rëe yíní, Koope nay roo yínlé yiin nay rii kèllé bëewë júbú rë búudé. »

*Anili bëewë gapu ndaje ma ra
 (Saame Maccëe 22.1-10)*

15 Ow di haneella kela' ri unni yaa ra, won Yéesú tih : « Bëe' nay maasee ñam Nguur ki Koope ra, keeña ay sos. » 16 Yéesú ñeya'te ri léehí beh won dī tih : « Lahte bëyí cëgíídfë ndaje, gappe ow caak ñama. 17 Tígë nē waaya' ñama woc ra, dī wolte súrgíi woni bëewë gapu ra biti ñama nonte. 18 Ndaa bëyí rí pay dīi na béeb, bëe' won dī biti dī ii mín ac. Bëe' déb dē won dī tih : “Lah wone ri baal so' ! Mi liiltee lom meey te mi wadtee pay kénsëhí.” 19 Ow kay won dī tih : “Lah wone ri baal so' ! Mi lom fana lo' sabboo te mi saañ étdí wë lín dee koon.” 20 Ow kay wonil tih : “Lah wone ri manti dúhë' kood daa tah mii mín ac.”

21 « Súrgëe nimilte kélfëe nē, léhínté rí iña wonu ri ra. Keeñ kélfëe haayte, dī won súrgëe tih : “Yípée pay këemmë a waalla gina, fu kúd ñëkíídfë deh, bëewë cérrí wë mitay ra, búumíídfë a lëfëñíídfë.”

22 « Hompe níi súrgëe acce, won tih : “Bahaa, mi pañke yee nah fu so' ra ndaa tikkë líssí tas.”

23 Kélfëe won súrgíi tígí daaha tih : “Tawee waalla luufa, fu cagoh bëewë dōni wa nay tee'ee ra, wa ac haal nda faam so' líif. 24 Mee ron won ra ee : ya' ow yínë sah di bëewë débúu gapu ra ii haal looni so'.” »

*Dee wadti ñéerúun a Yéésú rë
(Saame Maccëe 5.13 ; 10.37-38 ; Marka 9.50)*

²⁵ Lahte bis, Yéésú na saañ, ow caak ñéerúuté a ri. Di yíssèhté waa na, won wa tih : ²⁶ « 'Bëyi ac soo na te ri lukki pokoh boffi na, yaafi, beledi, koyyi, koy-yaayyi, mbée dī fi afi na raa sah, dī mínéh hen taalibeyi so'. ²⁷ 'Bëyi enaay kurwahi ñee tal so', mínéh hen taalibeyi so'.

²⁸ « Ow faha' tabah taahi utte raa, dī ii took paay olsoh iña wad naa haal ra, dī yúh nda dī ay lah hélsí ay mín lúsídf taaha a ? ²⁹ Henay bah, dī dal tabah anti mínéh lúsídf rëe, bëewë nay ole yii baaha ra béeb ay rii ñaawal ³⁰ wone tih : “Élí bëyéé dal tabah bee te mínéh lúsídf rë !”

³¹ « Te buur koloh haa' a buur kay raa, dī waray took paay olsoh nda bëewí júnñí sabboo (10.000) ya laha' ri ra, dī ay naa mín haa' a buura na yejoh dīi na a bëewí lecsuu yii ana ra a ? ³² Hena biti dī mínéh rí rëe, dī ay wol i ow buuri yínëe në balaa ri koloh, wa daf ri nda wa mín júbë'. ³³ Ti daaha nen, ow yínë di don na mínéh hen taalibeyi so', hém ri takaay a iña laha' ri ra béeb.

³⁴ « Don yúhuté biti miraa yin wun, ndaa wa lahlilay cafka raa, wa ay nimiruu cafkii wa díh ? ³⁵ Di lahay njiriñ tígí daaha, dī wuneh sah tohaa ; dī ay yúfú sénín. 'Bëyi lah nuf kelaa, kelaan na ! »

15

*Léehí har fa múuy dë a bi hélsë múuy dë
(Saame Maccëe 18.12-14)*

¹ Yeekoh yi tùmè a i bakaaroh kay lebuute síkírèhí Yéésú. ² Yaa nebaay farisenña a yéeddèh yí kootii Mëyíis, tahte wa na wonaaluu hanndal ki wa tih : « 'Bëyí bee taha' bakaaroh ya a ya' ana na bok a wa ñam bee raa ! »

³ Tígí daaha, Yéésú ñeya'te wa léehí beh won wa tih : ⁴ « Ow di ðon na lah har tíméer (100), an naa múuylè' yínè rée, ði ii hel harri sabay payniil a payniilla (99) níirée yè, ði saañ saame bee múuy ðè níi ði ot ði a ? ⁵ Te ði ot ði raa, keeña ay sos níi sos, ði beb har fa tégúm rí, ⁶ ði saañ faam, anti dëek kooyyi a bëewë bani wa dékú rë, won wa tih : “Yen bokun yen lah sos-keeñ, ndée mi otte har fee ke so' húmú múuy ðè !” ⁷ Mee ron won ða ee : ti ðaaha nen, bakaaroh yínè kut lof pesaɗ raa, Koope laha' sos-keeñ ðaaha. Sosi keeña laha' ri bëe' lof pesaɗ baa ra, daa lukki gaan sosi keeña laha' ri bëewí sabay payniil a payniilla (99) júbú te sohluuy lof pesaɗ ða. »

⁸ « Mbée lah belii lahaa hanjar úrís sabboo, an naa múuyðè' úrís yínè rée, ði ii këríd lampa, saak faam fa saame níi ot ri a ? ⁹ Te ri ot ði raa, ði ay dëek kooyyi a bëewë bani wa dékú rë, won wa tih : “Mi otte hanjari úrísè múuyðè' mí rë ; ëyí yen bok yen lah sos-keeñ !” ¹⁰ Mee ron won ða ee biti ti ðaaha nen : malaaka yi Koope ay lah sos-keeñ biti bakaaroh yínè kut lof pesaɗ. »

Anili koy ka múuy ðè

¹¹ Yéésú baatte ñeya'te wa anili bee na léeh wë won tih : « Lahte bëyí húmú laha' koy yaal ana. ¹² Lahte bis, bee paa' kúkëy rë won boffi tih

: “Baap, mi faha' biti koon fu yef so' wodi so' di alal ma lahuu yen ra.” Tígí daaha, boffa wora'te wa alal ma.

¹³ « Tíkèh i waal, koy ka paa' kúkèy rè yaayte yee laha' ri ra, bebpe hélsè saañce gini wulte, hompe dín fè na paṅ yii neba' ri ní ri yahte alal mi daaha. ¹⁴ Yaaya' ri hélsè béeb rè, yaabi misikke haalte gina, dī lahlay yii ñama ri. ¹⁵ Di yeelte saañ, haalte légéy ow di bëy gina na ; bëe' yeñce ri meeyyin níirí mbaam-túgèllí. ¹⁶ Yaaba' ri ní yaab da, nufa tasse ñam di ñami mbaamma, ndaa ow na oneh ri na.

¹⁷ « Tígí daaha, afa kúnsèhté, dī yíppée won nufi tih : “Bëewè nè légéyírú baaso' ra caakute ñam ní míníh yin na, mi anti home dee mi húlé a yaab a ? ¹⁸ May kolee koloo mi nimil faam baaso', mi won dī tih : Baap, mi bakaadte fii Koope te mi tooñce ro bal. ¹⁹ Mi caleh fu habee so' koohu ; beb so' mi légéyícf dë ti bëewí kayya nen.”

²⁰ « Di yíppée koloh na nimil boffi na. Di teem hanndal boffa séenté rí, keeña dúmpé dīi na ces ; dī múkèté téebílehí, yabaalohte faana, wodohte ri ní wodoh. ²¹ Koy ka won dī tígí daaha tih : “Baap, mi bakaadte fii Koope te mi tooñce ro bal, mi caleh fu habee so' koohu.” ²² Ndaa boffa yíppée lec woni, yíssèhté súrgè yí nè won wa tih : “Yípii kali búubè lukki wun da, don bek ri koy so' ; békí rí supi kuna, don bek ri ñafad. ²³ Kèlí fanfa lukki wun faan da, don hap ri, yen cègícf ndaje. ²⁴ Koy kee ke so' húmú haba' mi biti húlté rè nimilte yéelícf ; dī húmú sooyce te mi otte ri !” Ndaje ma yíppée dal.

25 « Wahtii baaha, dfeef koy ki saawi bée' húmú meey. Na nimil ri ní rí lebohte faam fa ra, dī kelohte típpè a becca. 26 Di dēekké ow yínè sùrgè yè nè, meelte ri yee lah ra. 27 Sùrgèe won dī tih : “Ñéedú daa nimil, boffu antee hawroh fanfa lukki wun faan da, af bití ri otte koohi te yin katay ri.” 28 Koy ki saawa yíppée neeb, kaa'a'te haal faam fa. Boffa d'úhté dīi na, danke ri haal filif. 29 Ndaa ri won boffa tih : “Síkírèh sè' baap ! Hente kíil caak mi na hap faan so' légéyírú, te yii túuy fú sè' béeb mi paṅ ri. Añcaṅ, fu èndëy sè' wuti yaha ndeṅ sah mi hap ri, funi kooyyi so' cégíḍ ndaje. 30 Ndaa aya' koohu ra, dī fa yah alal mu a belebba na tílú rē, fu hawidte ri fanfa lukki wun faan da.” 31 Boffa won dī tih : “Koy so', fu mēssí hom soo na, te iña laha' mi ra béeb daa fu laha' wa bal. 32 Ndaa yen warutee cégíḍ ndaje nam, yen lah sos-keñ ! Ñéedée ke ro bee húmú haba' mi bití húlté rē nimilte yéelíḍ ; dī húmú sooyce mi otte ri.” »

16

Anili daga lah nuf ra

1 Yéésú ñeyaatte taalibe yi anil na léeh wè won tih : « Bèyí caakke yin húmú laha' dagi daa na tooppitoh alal mi ; dī antee keloh bití daga yaha' alal mi yahoo. 2 Bée' dēekké daga, won dī tih : “Yee keloh mi doo na ra nebaay so' ! Teeb so' dēe légéyè' fú rē ; woc raa fu yeris légéyè.” 3 Daga won nufi tih : “Bee nay mii líkúu légéy bee ra, may hene díh ? Mi lahay doole línèe te mi sopohte saraatoh. 4 Mi otte yee nay mii

page ra, hen ðaaha mi líkú légyí sè' rée, lah bëewí mín sèe yef faam wa.” ⁵ Tígí daaha, ði ðeekké bëewë lahu kélfi kabut ra béeb yínë-yínë. Di won bee ðéb ðë tih : “Fu lahid kélfi sè' yih ?” ⁶ Bëe' won ði tih : “Mi lahid ði bërgú dúuléen tíméer (100).” Daga won ði tih : “Kéedí kabut ku abeh ; yípee took fu bíní bërgú sabay iip (50).” ⁷ Di antee ðeek ow kay, won ði tih : “Fu lahid kélfi sè' yih ?” Bëe' won ði tih : “Mi lahid ði saaku pep tíméer (100).” Daga won ði tih : “Kéedí kabut ku abeh ; bíníyé saaku sabay peeye (80).” ⁸ Kélfëe laasse ðee laha' daga júbéy rë nuf. Kaah bití bëewë fahuu ëldúnë rë luku bëewë homu niina ra lah nuf pagaa yin hanndal ki wa. »

⁹ Yeesú ðaatte won tih : « Mantee ron won tee : sëmí kooy a alal ma lahuu ron feey fi bee ra, nda tíl ní ðon lahluy wa raa, Koope tah ðon faami ní kiri fi kirih. ¹⁰ Bëyí júb di yin yutuud, ay júb di yin gaan bal ; bëyí júbéy di yin yutuud, ii júb di yin gaan. ¹¹ Kon hena bití ðon júbúy di na kúruu ron alal ma feey fi bee raa, ðon habuu bití ðon ay ðejeenu alal ma lukki lah solo ra a ? ¹² Te hena bití ðon júbúy di yii lenke alal ow kay raa, ðon yaakaaru bití ðon ay liil alal ma wad ðon lahuun faraaah ra a ? ¹³ Lahay súrgii mín légyí ði kélfi ana : ði ay kaa' ow yínë waa na, pokoh bëyí yínëe në ; ði ay ñee won ow yínë waa na, kaa' síkirëhí bëyí yínëe. Ti ðaaha nen, ðon mínih boolla' fonko Koope a fonko hélfiis. »

Kootaa a Nguur ki Koope

(Saame Maccëe 11.12-13 ; 5.31-32 ; Marka 10.11-12)

¹⁴ Farisenja tiku hélis kep affi wa ra, keluu wa unnee ke Yéésú yaa ra, wa béeb na këekkélíyú rí. ¹⁵ Yéésú won wa tih : « Don fahuu biti bëewí kayya haba' ron bëewí júbúté, ndaa Koope yúh yee keeññon. Yee na habuu bëewë biti daa lukki lah solo ra, di yii bosse ní bos Koope na. ¹⁶ Balaa Sañ Batis, Koope húmú ñeya' Kootaa a tééré yí yonente ya yéeddée. Aya' Sañ nínén Uni Nebi Nguur ki Koope daa na waariyu te bëyí faha' naa haal béeb fay naa cagoh. ¹⁷ Biti sun a feey muuy daa lukki yooß biti koy una lukki yin di Kootaa ra múuy. ¹⁸ Yaali yes belefi, kood beleß kay, njaaliyohte. Te bëyí kood belii yesute, njaaliyohte bal.

Anili yíkú alal ma a Lasaar

¹⁹ « Húmú laha' bëyí caakke alal, di beka' búubbí wunte te kofeelte, faraah di ñama' neß. ²⁰ Bín fë, húmú lahte ñëkídí hínú Lasaar, faana béeb líiffé puul, fëndúté helute ílí faam bëe'. ²¹ Nufa tasse wooñjiidi ñami bëe', ndaa ri liileh na. Baatte biti buh ya na ayu deewe puulla faana.

²² « Hompe ní ñëkídë húlté, malaaka ya kúrúte rí hëbís Abraham. Yíkú alal ma húlté bal, hacute, ²³ saañce safara, na mok dín fë. Béyrë' rí afi ra, di séenté Abraham, Lasaar tookke hëbísí. ²⁴ Di won Abraham tígí daaha tih : “Caac Abraham yérem së', fu wol Lasaar soop kuni muluß kom so', mi hilsid gol-gol so', ndée mi mokke filiß kí kí yee ní mok.” ²⁵ Ndaa Abraham won di tih : “Koy so', nersée biti fu lilte nebu na húmú pesa' fu ra, te Lasaar húmú pesa' coono. Di lilte nebi leegi, fu hompe coono. ²⁶ Baatte

biti nuŋ gaan ee hanndal ki yen, tahte ow mínéh koloh fun na ac đon na, te ow mínéh koloh đon na ac fun na.” ²⁷ Yíkíi alal ma won Abraham tih : “Kon mi na đaŋ đo Caac, fu wol Lasaar faam fun ; ²⁸ mi lahte na ñéyíđ iip, lah raa đí líkín wě, toñeh wa ay soo đeefre coono fi beh.” ²⁹ Abraham won đí tih : “Wa lahute kootii Měyíis a tééré yí yonente ya waa na níi wocce, wa ñeyun iña wonu na ra.” ³⁰ Yíkíi alal ma won đí tih : “Ēe-ēe' caac Abraham, yaa doyyay ; ndaa ow koloh búudé pay waa na raa, tígí daaha wa ay lof pesađ.” ³¹ Abraham won đí tih : “Wa kaa' keloh woni Měyíis a yonente ya raa, wuti ow koloh búudé đeefíđ wa raa, wa ii rii síkírěh.” »

17

Líkíní Yéésú taalibe yi

(Saame Maccée 18.6-7, 21-22 ; Marka 9.42)

¹ Yéésú won taalibe yi tih : « Faraah ay lah iñi ay beke ow bakaad. Ndaa mas bēe' nay waa komee ra ! ² Di poku la' gaan lúum betu kísí, daa nay géné đii na, balaa ri bek wuti yaha ow yíně di tunji yee bakaad, wa fi taalibe yi so' ! ³ Kon cėgí affon !

« Koy-yaafu tooñ đo, tēekđé rí fu won đii na. Di réeccíyěh rí níi ri won đo baaha raa, lah baale ri. ⁴ Wuti đí tooña' ro waal paana bisa raa sah, te faraah đí ac wonu bití đí réeccíyěhté rēe, lah baale ri. »

Yee mín ngém rě

⁵ Apootarra wonu Yéésú-Yíkēe tih : « Baate ngémí fun ! » ⁶ Di won wa tih : « Don lah ngém

wuti yaha yutuud koon sah, don nah tal kilki bee saañ yípée kísí, dī ay ñee wonon. »

Yee wad sùrgè nè rē

⁷ Yéésú wonil tih : « Ow di don na lah sùrgí línè' línèe mbée níirè' níirèe koon, dī ot dī ac meey fa raa, dī ay rii yíppí dèek ñam a ? ⁸ Èe-èe' ! Di ay rii wone ti kay : “Lofee búub, fu pagid so' ñam, fu tíkíd sè' loona mi ñam. Mi woc daa, fu anti mín ñam.” ⁹ Kon dī lahay yii nay rii gérmée sùrgí ; sùrgèe pañ yee wad dīi na ra ! ¹⁰ Ti daaha nen, don pañ iña nahu ron ra béeb rée, lah hēbii biti don i sùrgè kut, don pagu yee wad don na ra. »

Guuñidfi sabboo ya pay Yéésú rē

¹¹ Yéésú hom waali Yerusalem, ñeete hanndal ki Samari a Galile. ¹² Tíle' rí níi lebohte gin ra, guuñid sabboo téebílúuté rí, cagute hanndal, ¹³ anutee daañjoh na wonu ri tih : « Bahaa yérém fun, hém neba' ro ! » ¹⁴ Ola' wa Yéésú rē, dī won wa tih : « Pëyí seeyoh ya na, wa olsoh ron. » Wa homu saaña, wa wahute.

¹⁵ Ow yínè waa na ola' ri biti wahte ra, ñeyaatte kotti na nimil, béyídté uni sun na kañ Koope. ¹⁶ Laha' ri Yéésú nè rē, dī yeddohte kotta, yíppé púki feey na sím rí. Di fi baa bëy Samari. ¹⁷ Yéésú won tígí daaha tih : « Bëewí sabboo ya béeb daa wahu neh a ? A bëewí payniilla dih ? ¹⁸ Ow níbëy nimil kañi Koope sah henay bëyée yëwúd neh bee ra. » ¹⁹ Yéésú antee rii won tih : « Kolee fu saañ ! Ngémú tahte fu wahte. »

*Dee nay ayee Nguur ki Koope ra
(Saame Maccëe 24.23-28, 37-41)*

²⁰ Lahte bis, i farisen meelute Yéesú wahtaa nay aye Nguur ki Koope ra. Di won wa tih : « Ayi Nguur ki Koope yii nay olu a íl neh. ²¹ Ow mínéh won bitih : “Élí, dī abeh !” mbée “Di abin !” Yúhí bití dī ee leeloon ee. »

²² Di antee won taalibe yi tih : « Aylah jamanu, ðon ay faha' hom a so' mi Koy-bëe', wuti hena bis yínë kut, te ðon ii rii lah. ²³ Don ay wonu bití Koy-bëe' abeh, mbée ri abin ; ndaa ngënë tíkí nē nuffon, ngënë pëyí nē. ²⁴ Di na hélyë' Koo hawaan feey fa béeb, ayi so' mi Koy-bëe' ay made ðaaha nen. ²⁵ Ndaa balaa baaha, bëy jamanii bee ii soo faha' tík íl te mi wadtee mok níi mok.

²⁶ « Jamanii nimili so' mi Koy-bëe' ay madee a yee húmú lah jamanii Nowe ra nen. ²⁷ Jamanii Nowe, bëewë húmú feey fa na ñamu na hanu, yee na koorantuu, níi yiin haal Nowe gaala ra. Mbënë më aya' tígí daaha kúdté wë béeb.

²⁸ « Di ay madee a jamanii Lot* nen bal : bëewë homute na ñamu na hanu, yee na lomu, yee na yaayu, yee na sohu, yee na tabahu ; ²⁹ ndaa yiin koloh Lot Sodom ra, Koo toɓ kíi a la' yi na kaɗ, níi muuyilte wa béeb. ³⁰ Jamanii nimili so' mi Koy-bëe' ay made ðaaha nen ; daa mi won ðon dī.

---

* **17:28** 17.28 Lot :Di koy ñeedí Abraham. Na húmú muuyil Koope gini Sodom ñani bëy faami na heguu ra, ñelaa daa húmú heeltóh yíssëhté deey miraa. Saame Dalaana 13.1 níi 14.16 ; 19.1-38.

³¹ « Yiin fa, bëyí d'úh këem, banan haal kali yin faam ; bëyí liilti saañ meey, banan nimil faam. ³² Nérsíi yee húmú kat beleb Lot d'á. ✧ ³³ Bëyí núp húl ay ñak ñíiní ; ndaa bëyí tah ñagi ñíiní ay lah pesa na d'úméh rë. ³⁴ Mee ron won d'á ee bitih : elgi baaha, ow ana ay bok tugal ka yínë : ow yínë waa na ay kúru, bëyí yínëe helu. ³⁵ Beleb ana bal ay hom hod' : ow yínë waa na ay kúru, bëyí yínëe helu. [³⁶ Yaal ana ay hom meey : ow yínë waa na ay kúru, bëyí yínëe helu.] »

³⁷ Taalibe ya meelute Yéésú wonu tih : « Yíkëe, yii baa ay lahee tígí dih ? » Di won wa tih : « Tígí eta' médë, suulla tee'uu na. »

18

Anili belaa yaali húl rë a aattiyoha

¹ Filoon fe, Yéésú na teeb taalibe yi biti ow wadti d'aga Koope d'ago faraaah banti jëbël. Di ñeya'te wa anili beh na léeh wë won tih : ² « Lahte aattiyohi húmú gina kíilë ; d'i neehay Koope te d'i yeray ow cér. ³ Lahte belii húmú gina bal yaala húlté, hom paya' payoo faraaah deefre aattiyoha, wone ri tih : "Aattiya' funi kaa'ohi so'." ⁴ Hente yii maañce, aattiyoha kaa'a'te síkirëhí belaa. Hompe ní lahte bis, d'i won nufi tih : "Kaah biti mi neehay Koo te mi yeray ow cér ; ⁵ ndaa may pañ yee wad' belii bee na ñogol so' faraaah bee ra. Henay baa d'i ay dékéé ac, te d'i ay soo millë' mokil ní mi tallee húl." » ⁶ Di fi Yíkëe antee baat won tih : « Kélii yee won aattiyohi bosii baa ra ! ⁷ Don habuuy tígí daaha

✧ 17:32 17.32 Saame Dalaana 19.26

biti dī fi Koope ii yed̄ bēewē ri tanis wa ra kaah, wa fa na fogu dīi na na' a elek ra a ? Di ay waa yeris daa wa sehe a ? ⁸ Mee ron won ra ee bitih : dī ay waa yíppí yed̄ kaah. Ndaa so' mi Koy-bēe' mi ac raa, mbaa may dēef ngém feey fa ? »

Anili fariseṇa a yeekohi tùmē

⁹ Yéésú antee ñeya' anili beh na léeh bēewē habuu affi wa biti júbúté illí Koope te wonuy yin bēewí kayya ra, won tih : ¹⁰ « Húmú lahte bēewí ana yi haalu dāṇ Faam fi gaani Koope : bēyí yínēe fariseṇ, yínēe yeekoh tùm. ¹¹ Fariseṇa hom a afi na dāṇ Koope won tih : “Koope, mi na sím rē di yee maday mi a bēewí kayya ra : yee na lohu, yee na njaaliyuu a bēewí bossi kayya. Mi na sím rē di yee maday mi a yeekohi túmí bee ra. ¹² Bis níi nimil ki bis, mi na oor na waal ana, te yii lah mi bēeb, woruun sabboo raa, mi yed̄ dō wodi yínēe.” ¹³ Di fi yeekohi tùmē hompe filoon, kaañay sah bēyíd̄ afi, yampe na laḅ araali won tih : “Koope yérém sē', so' mi bakaarohi beh.” » ¹⁴ Yéésú baatte won tih : « Mee ron won dā ee bitih : nimila' yeekohi tùmē faam ra, Koope haba'te dī fi baa bēyí júbpé, ndaa habaay ri fariseṇa. Yúhí biti bēyí bēyíd̄ afi bēeb ay cépírú, te bēyí cépíd̄ afi bēeb ay bēyrú. »

Yéésú a tunḳa

(Saame Maccēe 19.13-15 ; Marka 10.13-16)

¹⁵ Filoon fi baaha, lahte bēewí homu komi Yéésú i kúkēy, fahuu biti dī tík ya' yi sun fi wa, barkel wa. Oluu taalibe ya yii baa ra, wa na wonu affi wa. ¹⁶ Ndaa Yéésú dēekrēhté tunḳa, won tih : « Yéd̄dí tunḳa ac soo na, ngēnē kēddíi

wè ! Yúhí bití Nguur ki Koope saamdu maní wa.
 17 Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí habaay Koope buur ti dee haba' kúkëy Koope ra nen, ii hëelídf Nguur ki. »

*Bëewë caaku alal ra a Nguur ki Koope
 (Saame Maccëe 19.16-30 ; Marka 10.17-31)*

18 Ow di kélfë yí yëwúdfë meelte Yéésú won tih : « Yëeddëhí baahi beh, mi wađti paga yi níi mi lah pesa na dúmëh rë ? » 19 Yéésú won dī tih : « Fu dëekë' së' baah a ? Yi daa baah ? Henay Koope, lahay bëyí baahte. 20 Yen nimil yee meela' fu koon ra ; fu yúh iña túuyë' Koope ra maan ? “Ngënë mësú njaaliyoh ; ngënë mësú bëem ow ; ngënë mësú loh ; ngënë mësú felid ow ; lah tēppítí baappon a yaayyon.”☆ » 21 Bëe' won dī tih : « Bahaa, yii wađ so' iñyaa béeb mi ñee na kúkëy kí së' níi a deh. » 22 Kela' Yéésú unni yaa ra, dī won bëe' tih : « Fu talla' yin yínë : paye fu yaay iña laha' fu ra béeb, fu wora' cadum fa ñëkídfë. Hen daaha raa, fay lah alal sun-Koo. Fu woc raa, fu ac fu ñee tal so'. » 23 Kela' bëe' unni yah, bi caak ri alal níi caak, yaa misikke ri keeñi níi misik.

24 Ola' Yéésú bití yaa misikke bëe' rë, dī won tih : « Haal Nguur ki Koope kofeelte yíkëe yí alalla na ! 25 Géléem haal gúl kúuc daa lukki yoob bití yíkëe alal haal Nguur ki Koope. » 26 Bëewë në hómú síkírúu rí rë wonu tih : « Kon daa míntí múc ? » 27 Yéésú won tih : « Yii wooñ ow wooñeh Koope. »

☆ 18:20 18.20 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 20.12-16

²⁸ Peer won tígí daaha tih : « Bahaa ole ! Fun helute iña hómú lahuu fun ra béeb, fun ñeyute talu. » ²⁹ Yéésú won wa tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee : bëyí af Nguur ki Koope tah ri hel faami, belebi, koy-yaayyi, boffi, yaafi mbée koyyi, ³⁰ dī ay lah yi luk yaa caak fap di jamanee woteh beh, te fayu dī ay lah pesa na dúméh rë. »

Waalí éeyë fë wona' Yéésú bití dī ay húl, dī koloh búudé rë

(Saame Maccëe 20.17-19 ; Marka 10.32-34)

³¹ Filoon fi baaha, Yéésú hécéhté yutuud a taalibe yi sabboo a ana ya, won wa tih : « Síkiríi ! Yen ee suu Yerusalem ra ee, te iña bíníyú yonente ya sun fi so' mi Koy-bëe' rë béeb ay lah. ³² May tíkú ya' yi bëewë yëwúdf neh ra, te wa fi yaa ay soo ñaawal, solsa' so', tuulsa' so', ³³ labisa' so' laraw, an soo hap húl. Te waali éeyë fë filoon fi húlí sè', may koloh búudé. » ³⁴ Ndaa taalibe ya hómú yíih yee faha' ri waa won ra ; wona kúnté affi wa.

Payi búumndë

(Saame Maccëe 20.29-34 ; Marka 10.46-52)

³⁵ Na leboh Yéésú Yérikëe rë, deef lahte búumndí hómú took búk waala na saraatoh. ³⁶ Kela' ri dúukëlí bëewë në gétú rë, dī meela' te yee lah ra. ³⁷ Bëewë wonute ri bití Yéésú fi bëy Nasaret daa na ñee daaha. ³⁸ Di fonjke tígí daaha won tih : « Yéésú, sédí Dawit, yérém sè' ! » ³⁹ Bëewë këllúu rë na wonu afa, fahuu bití dī héddëh, ndaa ri lukki fonj na, na won tih : « Sédí Dawit, yérém sè' ! » ⁴⁰ Tígí daaha, Yéésú canke, kallirohte ri. Aya' ri ra, Yéésú meelte ri won tih

: ⁴¹ « Fu faha' biti mi pagira ro yih ? » Di won tih : « Yíkèe, page ní íllí sè' wèrsèh, mi mín ot ! » ⁴² Yéésú won dī tih : « Yeele, ngémú tahte fu wahte. » ⁴³ Íllè yíppée wèrsèh, dī na ot. Di ñeete tal Yéésú na kañ Koope. Oluu bēewē yee lah ra, wa béeβ na kañu Koope.

19

Haali Yéésú faam Sase

¹ Yéésú haalte Yéríkèe na húus gina. ² Daaha, húmú lahte bëyí hínú Sase ; daa ri kélfíi yeekoh yi túmè, dī húmú yíkèe alal. ³ Di húmú faha' oli Yéésú, ndaa bi lúh rí, dī mínéh rii ot af caagi bēewē. ⁴ Di yíppée múkè, kèllèhté, lappe tal kilik, faha'i oli Yéésú fè ay ñeye daaha ra. ⁵ Laha' Yéésú tígí daaha ra, dī béyídté afi won Sase tih : « Yípee cép Sase ; mi wafti hanlire ro woteh. » ⁶ Sase yíppée cép, kúdté rí faami, hampe ri haneel a sos-keñ. ⁷ Bēewē maasuu ra béeβ, yaa nebaay wa, tahte wa na wonu tih : « Bëyée ay hanlire bakaaroh a ? » ⁸ Sase kolohte, won Yéésú tih : « Síkirée noo Yíkèe, may on ñékídfè hatni yíní alal mi so' béeβ, te bëyí mi liiltee rii nofa' mi bebpe hélsí béeβ, may rii nimilid teemi wa iniil. » ⁹ Yéésú won dī tih : « Bëy faam fi bee múcuté woteh. Íi, bëyí bee bal non séttí Abraham. ¹⁰ Yúhí biti so' mi Koy-bëe', mi ac saami bëe' múuy dë, mi sèmlè' rí. »

Anili kélfèe déjéén súrgè yí hélíis rë (Saame Maccèe 25.14-30)

¹¹ Bēewē homute na síkirúu rí. Bi lebuu wa Yerusalem, te bēewē habuu biti Nguur ki Koope

lenj cép, dī ñeya'te wa anili beh na léeh wë
¹² won tih : « Húmú lahte bëyí non tal kélfë,
 dī hom koloh saañi gini wulte nda ri lah dín fë
 falu buuri gin wa raa, dī nimil. ¹³ Balaa ri saañ,
 dī dëekrëhté ow sabboo di súrgë yí, yedte ow di
 waa na béeb hanjar úris yínë, antee waa won tih
 : “Bëyí hélsí yeh, don légéyë' wë nú bín nimilaa
 mi ra.”

¹⁴ « Bëyí bah, bëy gin wa húmú fahuuy ri, daa
 tah saya' ri ra, wa yejute i ow filooni nda bëewí
 yaa lah raa, won bití wa fahuuy bëyí baa buur.
¹⁵ Kaa'eeh bëe' falute buur, nimilte gin wa. Aya'
 ri ra, dī dëekrëhté súrgë yë dī húmú déñéen wë
 úrisë rë, yúhí ñña tíkëh sun ra. ¹⁶ Bëe' débpi ac
 da won tih : “Bahaa, mi lahte hanjar úris sabboo
 sun fi bee déñéen fú së' rë.” ¹⁷ Buura won dī tih :
 “Eera ! Fu súrgíi wunte ! Hém daa fu ñee woni
 so', fu pañke yii yutuudi baa raa, mi yedte ro
 fu kúf gin sabboo.” ¹⁸ Súrgíi ana fa acce, won
 tih : “Bahaa, mi lahte hanjar úris iip sun fi bee
 déñéen fú së' rë.” ¹⁹ Buura won dī fi baaha tih
 : “Do bal, mi yedte ro fu kúf gin iip.” ²⁰ Súrgë
 kay acce won tih : “Bahaa, úrsë déñéen fú së' rë
 abeh ; mi húmú jok ri líil, mi dappe ri. ²¹ Sühë
 süh fú keeñ ra daa tah mi kaañay ro. Fu beya'
 yii fu yefay ri, te fu leca' yii fu sohay ri.” ²² Buura
 won dī tih : “Fu súrgíi bosse ! May roo aattiyee
 unna won fu ra. Fu won neh mi bëyí súhté keeñ,
 mi beya' yii mi yefay ri, te mi leca' yii mi sohay
 ri a ? ²³ Kon haala' yi ní fu wëtdëey hélsí së' ?
 Tin bee nimila' mi bee ra mi laheh na yii tíkëh
 sun a ?”

²⁴ « Di antee won súrgë yë húmú daaha ra tih

: “Nëefí bee díi na, ðon yed dí bëe' laha' sabboo ra.” ²⁵ Wa wonu ri tih : “Bahaa, bëyí baa liiltee lah úrís sabboo níi wocce !” ²⁶ Di won wa tih : “Mee ron won ða ee bitih : bëyí ham yee yeru ri ra a ya' ana ay baatu. Bëyí pagay yii baaha nék, yii yutuuda laha' ri ra sah ay naafu. ²⁷ Di yii lenke kaa'oh yee ke so' fahuuy biti mi hen buuri wa ra, kélí wë deh, ðon hap wa húl fíi sè.” »

Haali Yéésú Yerusalem

(Saame Maccëe 21.1-11 ; Marka 11.1-11 ; Sanj 12.12-19)

²⁸ Wona' Yéésú níi wocce ra, dí kèllèhté bëewë, wa ñéerúuté, dí na saañ Yerusalem. ²⁹ Tílé' rí níi lebohte Betfase a Betani, hëbís ðanji Èlíiffë rë, dí wolte ow ana di taalibe yi ³⁰ won wa tih : « Pëyí gina fíi bín. Don haale na raa, ðon ay naa ðeef cúmbúr mbaam poku, bi ow yëegírëy rí. Lah pëkísí rí, ðon kom so' ri deh. ³¹ Ow meel ðon yee tah ðon na pëkísú rí rëe, lah wëní rí biti Yíkëe daa sohla' ri. »

³² Taalibe ya koluu daaha suute. Lahuu wa ra, wa ðeefu iña ti ðee wona' wa Yéésú rë nen. ³³ Wa homu pëkísí cúmbúrë, yíkëe yë wonu wa tih : « Yi tah ðon na pëkísú cúmbúrë ? » ³⁴ Wa wonu tih : « Yíkëe daa sohla' ri. »

³⁵ Wa anutee kom Yéésú cúmbúrë, larute sabidoorri wa sun, habruute Yéésú yaagohte. ³⁶ Di na saañ, bëewë beyute sabidoorri wa larute waala.

³⁷ Leba' ri Yerusalem, na cép ðanji Èlíiffë rë, keeññi mboolo mi taalibe ya bééβ sosse níi sos, wa béyrúuté unni wa sun na njoobu Koope di kimtaanna olu wa ra bééβ ³⁸ na wonu tih : «

Koo-Yíkèe barkela buura dī wol ri ra ! Jaamma laha sun, Koo laha ndam di sunaa-sun ! »[✠] 39 Lahte farisenji hómú bēewē nē, na wonu Yéésú tih : « Bahaa, wone taalibe yu héddēh ! »⁴⁰ Yéésú won wa tih : « Mee ron won dā bitī wa héddēh rēe, la' ya ay waa tah ! »

Yee nay kate Yerusalem ra

⁴¹ Baata' Yéésú leboh Yerusalem níí rí otte ri ra, dī na looy af yee nay kate gina a bēewē filiḅ ra, ⁴² na won tih : « Don fi bēy Yerusalem, don yúh yee nay ron one jaamma bisee woteh bee ra koon ! Ndaa mas, don míníh ríí ot. ⁴³ Ay lah jamani yéṅké bitī kaa'oh yon ay ron geel, hac jul miirē, yégítēh rí, an don yejoh haa'. ⁴⁴ Wa ay hap bēewē bēéḅ húl, dākaya' gina níí la' ii tíkēh sun la'. Yaa bēéḅ bitī don yúhsúuy wahtaa ac Koope sēmlē'en rē. »

Yēeddē'í Yéésú filiḅ Faam fi gaani Koope

(Saame Maccēe 21.12-17 ; Marka 11.15-19 ; Saṅ 2.13-22)

⁴⁵ Laha' Yéésú gina níí dī haalte baylii Faam fi gaani Koope ra, dī yampe na lík yaayoh ya homu na ra, ⁴⁶ na won wa tih : « Koo wonay Téerēe bitih : “Faam so' ac faam d'agaa”[✠] a ? Ndaa don yíssútē rí “faam lohoh”[✠] ! »

⁴⁷ Yéésú homa' Faam fi gaana faraaah yēeddēe. Kélfē yí seeyoh ya, yēeddēh yí kootii Mēyíis a baha ya gina na saamu hawí húl, ⁴⁸ ndaa wa hómú yíih dēe nay wa ríí pagee ra, af bitī bēy gina bēéḅ hómú síkírúu rí nuffi wa.

✠ **19:38** 19.38 Saame Kañaa ya 118.26 ✠ **19:46** 19.46 Saame Isayii 56.7 ✠ **19:46** 19.46 Saame Yéremí 7.11

20

Tígè dúhè' sañ-sañi Yéésú rë

(Saame Maccëe 21.23-27 ; Marka 11.27-33)

¹ Lahte bis, deef Yéésú na yeeddë' filiḅ Faam fi gaani Koope, na waare Uni Neba, kélfë yí seeyoh ya, yeeddëh yí kootii Mëyíis a ḅaha ya deefute ri daaha, ² wonu ri tih : « Won fun sañ-sañi na paga' fu iña na paḅ fu ra. Daa nah ro paḅ wa ? » ³ Di won wa tih : « So' ḅal may ron meel yin yínë. Wëní sè' : ⁴ bëtsë në húmú bëtís Saḅ bëewë rë, Koope daa húmú nah ri mbée bëewë ? » ⁵ Tígí daaha, wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yen won biti Koope daa nah ri raa, dī ay yen meel yee tah nī yen gémúy iña won Saḅ ḁa. ⁶ Te yen won biti bëewë daa nahu ri raa, bëewë ay yen tap la' nī yen húl, ndée wa béeb gémúté biti Saḅ yonente. » ⁷ Wa wonu Yéésú tígí daaha tih : « Fun yíh bëe' nah ri bëtís rë. » ⁸ Di nampee waa won tih : « Kon so' ḅal, mii ron won bëe' yed so' sañ-sañi na paga' mi wa ra. »

Anili línëh yí reseñña sohooru ra

(Saame Maccëe 21.33-46 ; Marka 12.1-12)

⁹ Filoon fi baaha, Yéésú ñeya'te bëewë anil na léeh wë won tih : « Laha' bëyí húmú yíp meey reseñ, yera'te ri ndalu, antee saañ baabi dī ay naa maañ. ¹⁰ Nona' reseña ra, dī wolte súrgë línëh yë në, nda wa yed dī wodi. Ndaa laha' ri ra, línëh yë habute ri, labute ri labḅi misikke, anutee rii yeris dī nimila'te ya' holon. ¹¹ Yíkíi meeya wolaatte súrgë kay. Laha' ri ra, wa labute ri labḅi misikke, solute ri solli misikke, anutee rii yeris nimila'te ya' holon. ¹² Di wolaatte súrgë

kay. Laha' dī fi baa ra ƒal, wa gaañute ri gaaññi misikke anutee rii dūhíd meeya.

¹³ « Yíkíi meeya won tígí daaha tih : “May page yih ? Mi ot na ! May wole koy kee ke so' faha' mi níi faha' ra ; mín hen wa yed' dī cér.” ¹⁴ Ndaa séenúu línèh yè koy ka, wa wonu hanndal ki wa tih : “Lamoha abee kan ! Èyí yen hap dī húl, meeya hen bi yen.” ¹⁵ Laha' ri ra, wa yípútée ríi ham, dúhrúté rí meeya, hawute ri húl. »

Tígí daaha, Yéésú won ƒéewè tih : « Yíkíi meeya ay page línèh yí yaa yih ? ¹⁶ Di ay aye ayo, hap wa ƒééƒ húl, anti saam i línèh kay, yed' wa meeya. » Keluu ƒéewè unni yaa ra, wa wonu tih : « Yii baa damaayti lah ! »

¹⁷ Yéésú yeelte wa níi antee won tih : « Bíníyúté Téerèe bitih :
“La'a habuu tabahoh ya
biti lahay njiriñ ra
daa millè' ham lasa.”✧

« Unee ke Téerèe baa faha' won yih ? » ¹⁸ Yéésú ƒaatte won tih : « 'Bèyí baƒoh la'i baa ƒééƒ ay korsa', te la'a keen sun ow ay rii ƒakaya'. »

Túmí buur

(Saame Maccèe 22.15-22 ; Marka 12.13-17)

¹⁹ Yúhúu yèeddèh yí kootii Mèyíis a kélƒè yí seeyoh ya bitii Yéésú yulid' anili baa sun fi wa ra, wa na saamu ƒee nay wa rii habee wahtii baaha ra, ndaa wa kaañuy ƒéewè. ²⁰ Tígí daaha, wa koluute olsohi Yéésú, yejute i ow tala. Bèewè nè ƒèñƒèndúu, ayuute ti ƒéewí júbúté nen, na fahuu ƒíirí Yéésú di won. Wa hómú saamu yii ay

✧ **20:17** 20.17 Saame Kañaa ya 118.22

mín tah gëernëer keen sun fi Yéésú. ²¹ Wa wonu ri tih : « Bahaa, fun yúhúté bití fu wona' kaah : fu yëeddë' yee naha' Koope ra kah-kah. Fu na yeeleeh ow jëmmíi. ²² Kon won fun nda kootii yen ona'te bití Sesaar* yeru túm mbéé onaay. » ²³ Ndaa bi yúh Yéésú yee nuffi wa, dí won wa tih : ²⁴ « Téebí sè' hélíis hanjar noo. » Yeruu ri hanjara, dí meelte wa won tih : « Netli wa a tii wa daa na ? » Wa wonu ri tih : « Yi Sesaar. » ²⁵ Yéésú won wa tígí daaha tih : « Kon yéí Sesaar yee laha' ri ra, don yed' Koope yee laha' ri ra ! » ²⁶ Wa míníh ríi ham di íña won dí fíi bëewë rë. Yee won dí ra kay éémíl wë éémilë níi tahte wa lahluy yii wonun wa.

Yii lenke koloh búudé

(Saame Maccée 22.23-33 ; Marka 12.18-27)

²⁷ Filoon fi baaha, i sadusen, wa fa wonu bití koloh búudé lahay ra, ayute Yéésú në, ²⁸ wonu ri tih : « Bahaa, Mëyiis húmú túuycé yen bitih, bëyí húl hel beleb te ðeef ðani belaa liiluyti lah koy, ñéedë wadtee lam belaa, saamid' bahii tal. ²⁹ Te kíilë, húmú lahte koy-yaay paana : bee baha waa na ra koodte, ðani belaa liiluyti lah koy, dí húlté. ³⁰ Bee ñee na ra koodte belaa, yee kat bahaa ra katte ri. ³¹ Bëyí éeyë fë ñeyilte kotta húlté. Na hen ðaaha níi wa fi paana ya béeb ñeyute kooda, húlúté te ow lahay na koy. ³² Filoon fe, dí fi belaa tahte bal húlté. ³³ Kon leegi, yiin nay kolee bëewë búudé rë, daa nay lahee belaa waa na te wa béeb koorute ri ? »

* **20:22** 20.22 Sesaar :Bín fë, bëyí húmú hen buur di Rom béeb ðëekúu ðaaha.

³⁴ Yéésú won wa tih : « Bëewë feey fi bee na koorantuu ; ³⁵ ndaa bëewë yéŋké biti Koope otte biti wa warutee koloh búudé, wa haal pesa na ac ra, bín fë rëe, wa ii kooranta'. ³⁶ Wa ii míníl húl, wa ay madee a malaaka ya. Wa ay hene koyyi Koope, bi nay ri waa kèllé búudé. ³⁷ Biti bëewë húlú rë ay kèllú búudé, Mëyíis teeŋa'te na yii lante filiŋ Téerëe na won dī Koo-Yíkëe filiŋ dúufë na njaaroh ra biti daa ri “*Koope fi Abraham, Koope fi Isaak, Koope fi Yakop*” ra. »[✧]
³⁸ Yéésú baatte won tih : « Kon Koope, dī Koope fi bëewë húlú rë neh, dī Koope fi bëewë na pesu ra ; ndée di dīi na, wa fi éeyë yí yaa béeb lísúu pes. »

³⁹ I ow di yëeddëh yí kootii Mëyíis beyute una tígí daaha wonu ri tih : « Bahaa, wonu ñeete waal. » ⁴⁰ Ow kaañlay rii meelil yin kay.

Buura Koo fal ri ra yi Dawit na ?

(Saame Maccëe 22.41-46 ; 23.1-36 ; Marka 12.35-40)

⁴¹ Yéésú baatte won bëewë tih : « Ow mínë' won biti Buura Koo fal ri ra sédí Dawit díh ? ⁴² Di fi Dawit won filiŋ téerëe laha' yeekaa yi kañaa ya ra tih : “*Koo-Yíkëe won Yíkú sé' tih : Tooke hëbís sé', ya'i ñamaa fi so' deh,* ⁴³ *nú bín nëy mú yíssée kaa'oh yu hen tíkëe yí kottu ra.*”[✧] ⁴⁴ Di fi Dawit dëekë' rí Yíkëe rëe, kon Buura Koo fal ri ra mínë' hen sédí díh ? »

⁴⁵ Bi na síkirúu rí bëewë béeb, Yéésú won taalibe yi tih : ⁴⁶ « Lah mëytii yëeddëh yí kootii Mëyíis, wa fa tílëesúu a búuŋ gaan, te

✧ **20:37** 20.37 Saame Kolohi koyyi Israyel Ésíp 3.6 ✧ **20:43** 20.43 Saame Kañaa ya 110.1

wa fahuu biti wa woduun a ya' ana kēemmē rē. Wa tookuu ñaanna kēllēh di ílýyē na daguu yēwúdfē Koope ra, te daa wa na débúu ñam biti ndaje lah. ⁴⁷ Daa wa lukuu maañ dāñ ndah teeḅa'i affi wa, te añcañ, daa wa na beyu alalli belebba yaalli wa húlú rē. Daani wa nay lukee misik. »

21

Sarahi belaa yaali húl rē (Saame Marka 12.41-44)

¹ Filoon fi baaha, Yéésú béyídté afi, otte i yíkēe alal na beku hélíis ifi saraha filiḅ Faam fi gaani Koope. ² Di otte belii yaala húlté ḅal, bi ñakke ní ñak, bekke na hanjar yutuud ana. ³ Di won tígí daaha tih : « Mee ron won kaaf ka ra ee bitih : saraha yera' ñékídí bee lahay yaal bee ra, luk yi bēewí kayya bééḅ lah solo. ⁴ Bēewí kayya bééḅ yeruu yee lukus alal mi wa ra, ndaa di filiḅ ñagi, belaa yera' iña laha' ri ra bééḅ, yee wad dīi pesaa koon ra. »

Poyi Faam fi gaani Koope a loola na ac fī rē (Saame Maccēe 24.1-21 ; Marka 13.1-19)

⁵ Lahte bēewí na hómú wonu dee dāma' Faam fi gaani Koope ra a la' yi wanna tabahuu ri ra, a iña wunlaa ya hom na, yee jébélú bēewē Koope ra. Yéésú won wa tígí daaha tih : ⁶ « Bis ay lah, iña olu don yee ra bééḅ ay bēp ní la' ii tíkēh sun la' kay. » ⁷ Bēewē meelute ri wonu tih : « Bahaa, yii baaha ay lahe kirih ? Yi nay teeḅee biti yii baa ee saañ lahe ra ? » ⁸ Yéésú won wa tih : « Mēytí ! Ow banay ron nofa'. Ow caak ay aya' tii so' won

biti daa wa Kiristaa, mbée wahtaa lahte. Ndaa ngënë síkíríi wë. ⁹ Don keloh ban haa' gin a gin a ban tíkëntè' af raa, ngënë tíití : iñyaa wadti laha laho paay, ndaa deefa túkkíi èldúnè laheh doom. » ¹⁰ Di baatte won tih : « Gin ay yejoh gin haa', nguur haa' a nguur ; ¹¹ feey fa ay hégyèh hégyèh yí misikke, yaab a jérrí na kara' ay haal i íliy feey fa ; kimtaanni tíitdè'té bal ay olu sun-Koo. ¹² Ndaa balaa yaaha bééβ rëe, af so' ay tah don habu don moklu. Don ay kúru, don téekdú këm filíβ ílíyyè na daguu yèwúddè Koope ra, wa aattiya' ron, don beku kasu. Don ay kúru fii i buur a fii i géernëer. ¹³ Iñyaa ay tah don seede yee yúhú don soo na ra. ¹⁴ Kon yúhí biti don lahuy yí sídúun don di yee nay ron layee ra, ¹⁵ ndée bín fè rëe, daa mi nay ron teebe yee nay ron wone ra, a nufa nay ron rií wonee ra, níi ow yínè sah di kaa'oh yon ii naa mín yin te wa ii ron mín lof. ¹⁶ Baappon sah a yaayyon, koy-yaayyon, mboko yon a kooyyon ay ron yaay ; i ow don na ay hawu húl. ¹⁷ Af so' ay tah bëewè bééβ kaa' don. ¹⁸ Ndaa karal fen yínè sah ii kanoh affon. ¹⁹ Lah hëbí híin, don ay múcée daaha. ²⁰ Tíl níi don ot i soldaar gíiw Yerusalem raa, lah yúhí biti poyi gina lebohte.

²¹ « Tígí daaha, bëewè nay home Yúdee rë heguun danjin, bëewè nay home Yerusalem ra wuloh, te bëewè nay home luufin ra banti haal gina. ²² Waalli yaaha, Koope ay keen sun fi bëewè, ti dee bíníyúu iña filíβ Téerëe rë bééβ nen. ²³ Mas belebba nay poke loo bín fè rë a yee nay bëpíré rë ! Ndee bëy gina bééβ ay mok

níi mok, ndah Koope ay teeɓa' neebi. ²⁴ Wa ay hawu húl a jépíl, wa habu ñaam hasлуу filiɓ ginni kayya béeb, te bëewë yëwúɗ neh ra ay togisa' Yerusalem níi wahtii wa lah. »

Nimili Koy-bëe'

(Saame Maccëe 24.29-35 ; Marka 13.24-31)

²⁵ Yéesú baatilte won tih : « Ay lah iñi ay tínnúú na'a, céyín fë a hulla na. Húni mboowaanna kísí fë ay tah affi bëewë feey fa béeb kúnëh pak ; ²⁶ doole ya sun béeb ay bëlkísëh. Ay lah bëewí tíit níi maanndee húl ndah níbí yee nay lahe feey fa ra. ²⁷ Tígí daaha, bëewë ay ot so' mi Koy-bëe' mi aye filiɓ nér, mi ñéerë' a doole a ndam gaan. ²⁸ Don ot iñyaaha dale lah rek, lah kélíi don seh, don yúh biti len ron múc. »

²⁹ Filoon fi baaha, Yéesú ñeyaatte wa léeh won tih : « Èlsíi tal kilik : ³⁰ don ot dí capuse rek, don yúh biti lee ri lah koy. ³¹ Ti daaha nen, don ot iñyaaha lahe raa, lah yúhí biti Nguur ki Koope lebohte. ³² Mee ron won kaaf ka ra ee biti bëy jamanii bee ii múk te iñyaaha béeb laheh* . ³³ Sun a feey ay múk, ndaa unni so' ii mëssí múk. »

³⁴ Yéesú baatte won tih : « Cëgí affon ! Keeññon ñanay dérkís ñammi neɓba, hani misiga a iñi feey fi beh, toñeh bisi baa ay ron beettiye. ³⁵ Di na haba' mbëp yak nen, yii baa ay beettiye bëewë feey fa béeb daaha. ³⁶ Cëgí affon, don d'age Koope faraah, nda don mín lah

* **21:32** 21.32 Yerusalem poo kíl sabay iniil (40) filoon fe.

doolii múcúun ðon iña nay lahe yaa ra béeb, te ðon mín caŋ fii so' mi Koy-bée'. »

³⁷ Yéésú enda' yéeddè' filiḅ Faam fi gaani Koope ; ndaa fíníin lah raa, ði saya' sun fi ðaŋi Èlíiffè ði nee' na. ³⁸ Te Koo yíil baab cúḅ rée, bëewè béeb ayuu Faam fi gaani Koope síkírée rí.

22

Caŋi Yudaas yaayi Yéésú

(Saame Maccèe 26.1-5, 14-16 ; Marka 14.1-2, 10-11)

¹ Feedi mbúurú njeñe ya na wonuu Paak ra ee saañ lahe ra. ² Kélfè yí seeyoh ya a yéeddèh yí kootii Mèyíis na saamu nufa nay waa hawee Yéésú húl rë, ndaa wa kaañuy bëy gina.

³ Tígí daaha, Seytaane haalte Yudaas fa na wonuu Iskariyot te non taalibe yi sabboo a ana ya ra. ⁴ Daaha, Yudaas yíppée pay kélfè yí seeyoh ya na a kélfè yí wohoh yi Faam fi gaani Koope, wa peenute ðee nay ri waa yaayee Yéésú rë. ⁵ Keeññi wa sosse níi sos, wa gapute ri hélíis. ⁶ Yudaas tahte yee wonu wa ra, na anti saam wahtaa nay rii ðamaalee Yéésú níi ri yaay wa ri, te ow yégéh rë.

Míllèení Yéésú reer a taalibe yi

(Saame Maccèe 26.17-30 ; Marka 14.12-26 ; Saŋ 13.21-30 ; 1 Korente 11.23-25)

⁷ Filiḅ feedi mbúurú njeñe ya, bisa na hawuu har fi Paaga ra lahte. ⁸ Yéésú wolte Peer a Saŋ won wa tih : « Tíli ðon waaye reeri Paaga. » ⁹ Wa wonu ri tih : « Fu faha' bití fun waayuun ði tígí

dih ? » ¹⁰ Di won wa tih : « Síkiríi ! Don haale gina raa, don ay tee'a' a ow yaal kúf pen muluf. Lah ñéyí tala ní faam fa nay rii haale ra. ¹¹ Don lah na raa, wéní yíkíi faam fa tih : “Yëeddëhë daa nah fun meel ro lasa nay ñamee bani taalibe yi reeri Paaga ra.” ¹² Hen daaha raa, di ay ron teeβ lasi gaani paa' sun, bi yugusute ní wocce : yii nay yen sohlee bééβ ín në. Don ay waayee reeri Paaga daaha. » ¹³ Peer a Saŋ suute, wa deefute iña bééβ ti dee húmú wona' wa Yéesú rë nen. Daaha, wa waayute reeri Paaga.

¹⁴ Laha' wahtaa ra, Yéesú a apootarri goorute na reeru. ¹⁵ Di won wa tih : « A dee faha' mi biti yen bok reeri Paagi bee ra, balaa wahtaa nay mii mokluu ra lah ! ¹⁶ Mee ron won da ee bitih : mii ñamil reeri Paaga ní iti fi teeβuu Nguur ki Koope. » ¹⁷ Di beβpe kaas bééñ tígí daaha, símpé Koope won tih : « Béyí bééñí yeh, don wora' wa hanndal kon ; ¹⁸ te mee ron won ra ee : dala'te woteh, mii hanil bééñ ní bín nay ayee Nguur ki Koope ra. » ¹⁹ Filoon fi baaha, di beβpe mbúurú, símpé Koope, lecsa'te ri, yedte taalibe yi won wa tih : « Mbúuríi bee faan so', af ron tah mi yera' ri. Lah pégí yii beh, nérsëhí së'. » ²⁰ Reeruu wa ní wocce ra, di yedte wa kaasi bééñë bal, won tih : « Kaasi bééñí bee daa yii hasa pokalsa' Koope a bëewë ñeya'te ri ñif mi so' ra. Wa ay keen ndah don. ²¹ Yúhí biti bëe' nay soo yaaye ra, funi daa boku loon ee. ²² Kaah biti so' mi Koy-βëe' mi wadtee húl ti di faha' ri Koope ra nen ; ndaa mas bëe' nay soo yaaye ra ! » ²³ Tígí daaha, taalibe ya na meelantuu bëe' nay page yii baa filiβ fi wa ra.

Bëe' lukki gaan ra

²⁴ Filoon fi baaha, taalibe ya yefuute taasanta'i misikke hanndal ki wa, fahuu yúh bëe' wadti habuun biti daa ri lukki gaan waa na ra. ²⁵ Yéésú won wa tih : « Buurri ginna daa na nootu bëewí kayya, kélfë yë saame tii sun fi bëewë. ²⁶ Ndaa ñon waruy hena' ñaaha. Bëe' lukki gaan ñon na ra kay, wadti habaa afi bëe' lukki yin ña ; bëe' në túuyë' rë wadti habaa afi súrgú bëewë béeb. ²⁷ Daa lukki gaan hanndal ki bëe' took na ñam ra a súrgëe tikiñ ñi loona ra ? Di bee na ñam ra neh a ? Añcañ, mi man súrgë ñon na nen ! ²⁸ Don fi yeh, ñon mësúy sëe hel na moklu so' bëewë rë. ²⁹ Di yera' so' Baaso' Nguur ka, mi yera' ron ri ñaaha bal : ³⁰ yen ay bok ñam a han Nguur ki so', te ñon ay took ñaani Nguur ka, ñon ílíf talli sabboo a ana yi Israyel. »

Woni Yéésú biti Peer ay taasa' yúhí

(Saame Maccëe 26.31-35 ; Marka 14.27-31 ; Sañ 13.36-38)

³¹ Filoon fi baaha, Yéésú won Peer tih : « Simoñ, síkírëh së' ! Seytaane ñanke nda ri mín rën hégyí ti di na níikë' beleb nen. ³² Ndaa mi ñagidte ro nda fu ban soo súugëh. Te fu nimil soo na raa, lah one koy-yaayyu ya'. » ³³ Peer won ñi tih : « Yíkëe, tígë nay fuu bekuu kasu ra, may naa beku ; fu hawun húl, may naa hawu. » ³⁴ Yéésú won ñi tih : « Mee roo won ña ee Peer : fiisiin ki paan, fay taasa' biti fu yúh së' níi hen waal éeyë. »

Woni Yéésú taalibe yi biti wa koloh affi wa

³⁵ Yéésú antee waa won béeb tih : « Wola' mi ron, don suute, don kúrúy hélíis, don kúrúy nafa a ñafad ra, don ñakute yin a ? » Wa wonu ri tih : « Fun ñakuy yin. » ³⁶ Di won wa tígí daaha tih : « Iña lofisohte ! Dala'te woteh, bëyí lah hélíis kúrë, bëyí lah nafa kúrë ; te bëyí lahay ganaay wadtee yaay sabidoori lom yínë. ³⁷ Yúhí bití Téerëe won sun fi so' tih : “*Di kíðeelúuté bëewí bossa na.*”[☆] Mee ron won ða ee bití yíi baa waðti laha laho, te ri lahte níi wocce. » ³⁸ Taalibe ya wonu tih : « Yíkëe, jépíl ana ayee ee ! » Yéésú won wa tih : « Wona dúmpé ! »

Danji Yéésú sun fi danji Èlíiffë

(Saame Maccëe 26.36-46 ; Marka 14.32-42)

³⁹ Yéésú antee koloh saañce danji Èlíiffë ti merees nen, taalibe yi ñeyute tali. ⁴⁰ Lahuu wa dín fë rë, ði won wa tih : « Dëgí Koope toñeh don ay keene fiirí Seytaane ! » ⁴¹ Di helte wa daaha héccéhté yutuud, yekke na ðañ Koope ⁴² won tih : « Baap, hém neba' ro, écciré gúlii coono fi bee wuloh so' ! Ndaa di mín ðíi man béeb, yee nay lahe ra banan hen yee faha' mi ra, ndaa bee faha' fu ra. » ⁴³ [Tígí daaha, malaaka di malaaka yi Koope céppé hílibí. ⁴⁴ Keeña dúmpé ces, ði na baatti ðañ. Di opa' opoo níi opa'a man ñif nen, na síit feey.] ⁴⁵ Woca' ri ðañ ra, ði kolohte, nimilte taalibe yi na. Di ðeef wa súfúñú súfúñë níi wa na nee'u, ⁴⁶ ði won wa tih : « Don nee'u yih ? Kèlíi don ðañ toñeh don ay keene fiirí Seytaane ! »

☆ **22:37** 22.37 Saame Isayii 53.12

Hami Yéésú
(Saame Maccëe 26.47-56 ; Marka 14.43-50 ;
Sañ 18.3-11)

⁴⁷ Yéésú hom wona, lahte dúukèlí bëewí ayute, ñéerúuté a Yudaas fa non taalibe yi sabboo a ana ya ra. Yudaas lebohte Yéésú, na faha' fëení.
⁴⁸ Yéésú won dí tih : « Yudaas, fu yahti ac yaayi so' mi Koy-bëe' rëe, fay soo fëené fëenë ë ? »
⁴⁹ Bëewë ñéerúu a Yéésú rë, oluu wa yee na saañ lahe ra, wonu ri tih : « Yíkëe, fun beb jépíllí fun, fun yejoh wa haa' a ? »
⁵⁰ Tígí daaha, ow yínë waa na paanke súrgíi seeyohi gaana jépíl, lecce nufi ñamaa fa.
⁵¹ Yéésú won wa tih : « Yéǎdí ! Topaa baaha ! » Di lebpe nuf bëe', nufa wahte.
⁵² Di na anti won a kélǎfë yí seeyoh ya, kélǎfë yí wohoh yi Faam fi gaani Koope, a baha ya gina ayu hami ra tih : « Don ayuu yi deeha a jépíl a i duud' hami so' man mi banndi nen ? »
⁵³ Mi húmú homa' d'on na faraah filib Faam fi gaani Koope, te d'on kaañuy soo ham. Ndaa wahtoon daa lah, elga onuu Seytaane doole sun fi so' ra. »

Taasa'i Peer yúhí Yéésú
(Saame Maccëe 26.57-58, 69-75 ; Marka 14.53-
54, 66-72 ; Sañ 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Wa habute Yéésú, kúrúté rí faam seeyohi gaana. Peer húmú filoonaa filoon, ñeete talli wa.
⁵⁵ Lahte bëewí kédǎfúté kúu filib faam fa, tookute na yoonnduu. Peer acce, tookke waa na.
⁵⁶ Lahte belii légéyë' faam fa otte Peer niiñi kúu kē, yíidté rí níi won tih : « Bëyí bee bal non bëewí. »
⁵⁷ Ndaa Peer taasa'te won tih : « Mi yéeh bëe' na wona' fu ra yaa ow ! »
⁵⁸ Tíkëh yutuud', ow kay otte ri, won tih : « Do bal fu non bëewí. »

Peer won dī tih : « Mi noneh na dé' ! » ⁵⁹ Hente kiis, ow kay ayilte, digidte uni won tih : « Lahte il bal ! Bëyí bee non bëewí ; ndah dī bëy Galile. »
⁶⁰ Ndaa Peer won dī tih : « Mi yéeh yee na won fu ra dō ! » Di hom wona, na mín ríi lúsídf dē paan fiisohte. ⁶¹ Yíkée yísséhté Peer na, yeelte ri. Tígí daaha, Peer nérséhté yee húmú won dī Yíkée rē biti fiisiin ki paan, dī ay taasa' biti dī yúh rí níi hen waal éeyē. ⁶² Di antee d'úh éssín na looy looy misikke.

Dalaani mogi Yéésú

(Saame Maccëe 26.67-68 ; Marka 14.65)

⁶³⁻⁶⁴ Bëewē nē húmú wuhu Yéésú rē pokute illē, na labisuu ri, na ñaawlu ri, meelute ri wonu tih : « Fu yonente saa bal ? Wone bëe' laf dō ra ! » ⁶⁵ Wa wonute ri i won bos kay caak.

Tëekrí Yéésú këemí yëwúddfë

(Saame Maccëe 26.59-66 ; Marka 14.55-64 ; Saŋ 18.19-24)

⁶⁶ Yíilè' Koo ra, baha yi yëwúddfë, kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis tee'uute, tëekrúté Yéésú këem, ⁶⁷ meelute ri wonu tih : « Won fun nda daa fu Buura Koo fal ri ra raa. » Di won wa tih : « Mi won don biti daa mi, don ii soo gém, ⁶⁸ te mi meel don, don ii soo tiil. ⁶⁹ Ndaa, kola'te woteh, so' mi Koy-bëe', may took hëbís Koope fa mín béeb rē, mi hom ya'i ñamaa fi. » ⁷⁰ Wa béeb wonu tih : « Kon fu Koy Koope a ? » Di won wa tih : « Don wonute ri, daa mi ! » ⁷¹ Wa wonu tígí daaha tih : « Yen ay pagilee seede yih ? Di d'úhídfé rí búkí níi wocce ! »

23

Kúrí Yéésú fii Pilaat

(Saame Maccèe 27.1-2, 11-14 ; Marka 15.1-5 ; Saṅ 18.28-38)

¹ Bëewë béeb koluute, kúrúte Yéésú Pilaat gëernëerë nè, ² na yabu ri iñyee wonu tih : « Di homa' daaha beke bëy gina nuf, kaddee wa yera' túm, te ri tík afi Buura Koo fal ri ra. » ³ Pilaat meelte Yéésú won dī tih : « Daa fu buuri yëwúddë è ? » Yéésú won dī tih : « Fu wonte ri, daa mi ! » ⁴ Pilaat won kélfë yí seeyoh ya a bëewí kayya húmú nè rë béeb tih : « Mi olay yii mín tah ow keen sun fi bëyí beh. » ⁵ Ndaa bëewë ßaatutee béyídf unni wa sun na wonu tih : « Di ñeya' yëeddë' yí, yahe nuffi bëewë. Di dala' Galile, ñeete Yúdée béeb níi rí lahte dee woteh. »

⁶ Kela' Pilaat unni yaa ra, dī meela'te won tih : « Di bëy Galile woo ? » ⁷ Bëewë wonu ri tih : « Di dék nè kay ! » Pilaat yúhté biti Erot daa ílíf Galile fi baaha, te dī fi Erot húmú Yerusalem waalli yaaha, dī yeeltee yeñ bëewë kúdf Yéésú dīi na.

⁸ Ola' Erot Yéésú rë, keeña sosse níi sos, ndah ri húmú kelohte ban fi, te ri maañcee faha' oli. Di faha'te rii ot page kimtaan. ⁹ Di meelte ri yin caak, ndaa Yéésú tahay búkí dīi na. ¹⁰ Kélfë yí seeyoh ya a yëeddëh yí kootii Mëyíis digirute unni wa na yabu Yéésú yin caak. ¹¹ Erot a soldaarri ßal na ñaawlu Yéésú, bekute ri búubí wunte na këekkélíyú rí. Filoon fi baaha, Erot yejaatte ri Pilaat na. ¹² Erot a Pilaat na húmú

tèfrèntíh kíi, ndaa dala'te yiin fin fa wa henute kooy.

Tígí Yéésú húl

(Saame Maccëe 27.15-26 ; Marka 15.6-15 ; Sañ 18.39 níi 19.16)

¹³ Pilaat dëekrèhté kélfë yí seeyoh ya, ßaha ya a bëy gina, ¹⁴ won wa tih : « Don wonu ti bëe' komu ron so' bee ra yaha' nuffi bëy gina yahoo. Mi meela' ri fiyën, ndaa mi olay yin di ñña yabu ron ði ra. ¹⁵ Erot ßal ðaaha, daa tah ði yeñ ri soo na. Bëyí bee pagay yii cal ði hawu húl. ¹⁶ Cëe mi labiroh ri laraw, mi yeris ri. » [¹⁷ *] ¹⁸ Ndaa wa bëeß na ðaañjuu wonu tih : « Hawe ri húl, fu ðúhríð fun Barabaas. » ¹⁹ Di fi Barabaas húmú non bëewë na haa'uu njíttí gina ra, te ri húmú happe ow húl ßal, daa tah ri téyú kasu.

²⁰ Bi faha' Pilaat yedði Yéésú, ði beyaatte una, woni biti Yéésú pagay yin ßos. ²¹ Ndaa bëewë baatutee ðaañjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah ßal ! Daaye ri kurwah ! » ²² Pilaat beyaatte una waali éeyë fë won wa tih : « A ri pañ yii ßosi bih ? Mi ollay ri yii cal hawaa húl. Cëe mi labiroh ri laraw, mi yeris ri. » ²³ Ndaa wa na baatuu ðaañjoh na wonu tih : « Daaye ri kurwah ßal ! Daaye ri kurwah ! » Daañjohi misiga kúrèelèhté Pilaat ²⁴ níi ri tahte pagrí wa yee fahuu wa ra. ²⁵ Tígí daaha, Pilaat ðúhíðté Barabaas fa fahuu wa biti daa yedðun ra, ði fa

---

* **23:17** 23.17 Bëewë húmú ñeyaatu unni yee bín fë wora'i wa bëewë rë, lahte na yi húmú bíníyú yii beh : Lahaa feedi Paak bëeß, Pilaat wadtee ðúhríð bëy gina ow yínë kasu, yeris ri.

yahi nuffi bëewë a hap ow húl daa húmú tah ri téyú rë, yedfa'te wa Yéésú.

*Kúrí Yéésú tígë nay rii hawuu húl rë
(Saame Maccëe 27.32 ; Marka 15.21)*

²⁶ Na kúru soldaarra Yéésú tígë nay rii hawuu húl rë, wa tee'uute a bëyí dék Siren, hínú Simon, deef dí kola' meey. Wa habute ri, enute ri kurwaha, ñéyruté rí filoon Yéésú. ²⁷ Ow caak ñeyute filoon Yéésú. Beleb caak húmú filib fi wa, na fogu ri na hawuu. ²⁸ Yéésú yíssëhté waa na, won wa tih : « Don fi belebbi bëy Yerusalem, ngënë lëeyí sè', lëeyí affon a koyyon ! ²⁹ Jamanu ay lah, bëewë won tih : “Lahute sos-keeñ, belebba mínih pok loo ra, yee mësúy lah koy, yee mësúy kúu rë !” ³⁰ Tígí daaha, bëewë ay nah danja keen sun fi wa, won dúngë súuy wë. ✧ ³¹ Kilik hilsid daa míntí henu dee raa, mas kilik sühíd ! »

³² Soldaarra kúreelúuté banndi ana bal, yi ay hawu húl a Yéésú.

*Daayi Yéésú kurwah
(Saame Maccëe 27.33-44 ; Marka 15.22-32)*

³³ Lahuu wa tígë në wonuu Këen-af ra, wa daayute Yéésú kurwah. Wa daayaaluute banndi yi ana ya bal : bëyí yínëe paa'te Yéésú ya' ñamaa, yínëe paa'te ri ya' sugu. ³⁴ Yéésú won tígí daaha tih : « Baap, baale wa, ndée wa yíih yee na pagu wa bee ra. » Soldaarra púlúfuté búubbí Yéésú, woruute wa hanndal ki wa. ³⁵ Bëewë cagute na olsuu. Kélfë yí yëwúdfë na ñaawlu Yéésú wonu tih : « Di sëmlëey i

ow kay woo ? Di sèmlée afi bal hena biti daa ri Buura Koo fal ri ra kaah ! » ³⁶ Soldaarra na ñaawlu ri bal. Wa beyute bineegar, lebuute ri na fahuu hènndí, ³⁷ wonu ri tih : « Hena biti daa fu buuri yèwúddë rëe, sèmlée afu ! » ³⁸ Wa bíníyúté unni yee yeedda' ki afa sun : « Bèyí bee daa buuri yèwúddë. »

³⁹ Banndii yínëe hom sun fi kurwahi, na sol Yéésú won dī tih : « Fu won neh daa fu Buura Koo fal ri ra a ? Sèmlée afu, fu sèmlé' fun na bal ! » ⁴⁰ Ndaa banndii yínëe na won afa tih : « Do fu kaañce Koope dé' ! Doni bëyí bee daa boku daan ee. ⁴¹ Bi yen wadte : yen yínlú iña pagu yen da kat ! Ndaa dī fi bee pagay yin bos. » ⁴² Di antee won tih : « Yéésú, lah hele nuf soo na biti fu took Nguur ku. » ⁴³ Yéésú won dī tih : « Mee roo won kaaf ka ra ee : woteh fee Koo beh, fay home soo na Aljana. »

Húlí Yéésú

(Saame Maccëe 27.45-56 ; Marka 15.33-41 ; Sañ 19.28-30)

⁴⁴⁻⁴⁵ Laha' na' leelu af ra, gina béeb ñúussé túd nii mitte wahtu éeyë. Rídii bídí Faam fi gaani Koope d'ap tígí selaa nii sela ra, d'adte dala'te sun nii feey, bisëlsë'té ana. ⁴⁶ Yéésú daasse foñ tígí daaha won tih : « Baap, mi tíkké coonaa fi so' ya'u. » Wona' ri unni yaa nii wocce ra, dī yedfohte lússé. ⁴⁷ Ola' kélfií soldaara yee lah ra, dī kañce Koope won tih : « Bèyí bee bëyí júbpe kaah ! » ⁴⁸ Oluu bëewë maasuu ra yee lah ra, wa tíkuté ya' yi wa affi wa na looyu na nimilu faam. ⁴⁹ Kooyyi Yéésú béeb cagu hanndal na olsuu yee

lah ra. Belebba húmú ñéerúu a Yéésú dala'te Galile ra húmú filiḅ fi wa.

Haji Yéésú

(Saame Maccëe 27.57-61 ; Marka 15.42-47 ; Saṅ 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Lahte bëyí dék Arimate di Yúdée, hínú Suseef, di non baha yi bëy këemí gaani yëwúdfë. Di bëyí baahte te júbpé, te ri na húmú sehaaloh ayi Nguur ki Koope. Húlë tíkú baha ya Yéésú rë, di ñéerëey në. ⁵² Di payte Pilaat na meelte ri búudé fí Yéésú. ⁵³ Tahra' ri Pilaat ra, di nuulidfte búudé fë kurwaha, líiwte rí perkal, kúdté rí dappe ri kolom ki yotu loo la', bi yéŋké biti búudé hëcdfúy në. ⁵⁴ Wahtu ya tas balaa bisa na hílsúu yëwúdfë rë lah caaklilay. ⁵⁵ Belebba na húmú ñéerúu a Yéésú dala'te Galile ra, ñeyute tal Suseef, wa olsuute nuṅa, olute dee fëndúu búudé fí Yéésú rë. ⁵⁶ Wa nimilute faam, waayute i yin heeñlaa a laakkoloñ, yugusii búudé fë. Laha' bisi hílsëe rë, wa hílsúuté ti di túuyúu rí nen.

24

Kolohi Yéésú búudé

(Saame Maccëe 28.1-10 ; Marka 16.1-8 ; Saṅ 20.1-10)

¹ Dímeesë, belebba koluute miir-miirin, kúrëelúuté ñni heeñlaa ya húmú waayu wa ra, suute tígë hacuu Yéésú rë. ² Lahuu wa ra, wa olute biti la'a húmú kúnúu búk luuya ra píníŋuté hatin. ³ Wa haalute, wa deefuy na búudé fí Yéésú-Yíkëe, ⁴ affi wa kúnëhté. Ow ana yi bekuu búuḅbí na tak feeñiyuute wa tígí

daaha. ⁵ Belebba tiitúté, líhúté púkkí wë feey. Bëewë wonu wa tígí daaha tih : « Bëyí ee pes ña saamu dī filiḅ bëewë húlú rë ? ⁶ Yéésú íníh nē, dī kèllúté búudé. Nérsíi yee hómú won dī ron homa' ri Galile ra bití ⁷ dī fi Koy-ḅëe' wadtee yaayu bakaaroh ya, dī daayu kurwah, waali éeyë fë filoon fi húlí dī koloh búudé. » ⁸ Tígí daaha, wa nérśúuté unna hómú won Yéésú rë.

⁹ Belebba koluute luuya daaha suute, bíllúté iñyaaha béeb apootarri sabboo a yínë yë a bëewí kayya na hómú ñéerúu a Yéésú rë béeb. ¹⁰ Belebbi yaa hómú Mari fi bëy Makdala, Saan, Mari yaafi Saak a i beleb kay. Bíllúu wë apootarra ra, ¹¹ wa habuu bití belebba yíih iña na wonu wa ra, tahte wa gémúy wë. ¹² Filiḅ fi baaha, Peer nampee múkë luuyin. Laha' ri yérëntéhté rë, dī deef na boyya kut. Di nimilte faam éempé níi éem di yee lah ra.

*Feeñiyohi Yéésú taalibe ana di waali Emayus
(Saame Marka 16.12-13)*

¹³ Yiin fi baaha, lahte taalibe ana yi na suu gina na wonuu Emayus ra, bi hécéhté a Yerusalem yii mitte tíl wahtu ana, ¹⁴ na gonlu sun fi iña lah ra béeb. ¹⁵ Wa homu gonla unni wa na béyrëh sun, Yéésú dabpe wa waala ñéerë'té a wa. ¹⁶ Wa olute ri, ndaa lahte yii úmpé wë níi wa yúhsúuy rí. ¹⁷ Di won wa tih : « Don gonlu yi waala ? » Wa yípútée caṅ, kanammi wa sáfúñcé níi sáfúñ. ¹⁸ Ow di waa na hínú Kelewofaas won dī tih : « Doni afu kut di Yerusalem daa yíih yee lah waalli yee ra maan ? » ¹⁹ Yéésú won wa tih : « Baaha yi daaha ? » Wa tahute wonu tih

: « Fu kelaay yee kat Yéésú fí bëy Nasaret ra a ? Di húmú yonentii lahte sañ-sañ di pagad a wonad fii Koope a fii bëewë bëeb. ²⁰ Kélfë yí seeyoh yi yen a njiittí yen kúrúte rí faam buur, dí aattiyuute húl, daayute kurwah. ²¹ Fun lahute yaakaar biti koon daa ri nay sëmlée Israyel ; ndaa see' ! Di filiíb fi baaha, iñyaaha lahte hente waal éeyë woteh te ow olay yin. ²² Añcañ, i beleb di fun na éemílúte fun. Wa payu luuyin miir-miira oroh, ²³ wa oluy búudé fí Yéésú, wa ayute bíllúte fun biti i malaaka feeñiyuute wa, wonute wa biti dí ee pes ña. ²⁴ Filoon fe, i ow di fun na payute, olute biti iña wonu belebba ra bëeb lahte. Di fi Yéésú nék, wa oluy ri ! » ²⁵ Yéésú won taalibe yi ana ya tígí daaha tih : « Lúh-nuffi yeh ! Don gémúy iña wonu yonente ya ra gémë doom a ? ²⁶ Buura Koo fal ri ra wadtee ñee coono fi bah, anti haal ndami. » ²⁷ Di na an waa poysiid iña bíníyú sun fi ra bëeb, dala'te kootii Mëyíis, ñeete téeré yë bíníyú yonente ya ra bëeb.

²⁸ Tíluu wë níi wa lebuute gina na suu wa ra, Yéésú na bënběndëh baret, ²⁹ ndaa wa caguute ri wonu tih : « Fu saañ dih ? Tase fun na deh ! Na'a yëellëhté te Koo ee saañ elke ra. » Tígí daaha dí ñéerë'té a wa, wa suute faam. ³⁰ Wa tooku reer, Yéésú bebpe mbúurú símpé Koope, lecsa'te ri yedte wa. ³¹ Affi wa kúnsëhté tígí daaha, wa yúhsúuté rí. Ndaa ri hente mes, wa olluy ri. ³² Wa na wonantuu hanndal ki wa tih : « Yii baa daa tah keeññi yen sos níi sos na won dí a yen waala, na poysiid yen iña bíníyú Téerë rë ! »

³³ Wa yípútée koloh, nimilute Yerusalem.

Lahuu wa ra, wa deefute apootarri sabboo a yínè yè a bëewè nè ñéerúu a wa ra tee'uute. ³⁴ Wa wonu taalibe yi ana ya tih : « Yíkèe këllúté búudé kaah ! Di feeñiyohite Simon. » ³⁵ Wa fi ana yi yaa bal bíllúté wè yee lah waala ra a dee yúhsúu wè rí na lecsa' ri mbúurèe rë.

Feeñiyohi Yéésú taalibe ya

(Saame Maccèe 28.16-20 ; Marka 16.14-20 ; Sanj 20.19-23 ; Tilèdí apootarra 1.6-11)

³⁶ Taalibe yi ana ya homu wona, Yéésú hente jalañ fíi wè béeb, won wa tih : « Cèlírí yaawe ! Hémíi jaamma ! » ³⁷ Ndaa wa tíitú tíitè níi affi wa kúnèhté ; wa habuu biti koon yaa yébitèh. ³⁸ Yéésú won wa tih : « Don tíitú yih ? Haala' yi níi don na lahu nuf ana ? » ³⁹ Èlsíi ya' yi so' a kotti so' : yaa so' kay ! Lébí faan so' don olsoh ! Yébitèh na lah bo' faan ti so' nen a ? » ⁴⁰ Wona' ri wa iñyaa ra, dí teebe wa ya' yi a kotti. ⁴¹ Sosi keeña a éemè homuu wa ra, tahte wa míníh ríi gém doom. Tígí daaha, dí meelte wa won tih : « Don lahute yíi ñamun dee a ? » ⁴² Wa yerute ri koy jén hütú. ⁴³ Di bebpe jénè ñampe ri fíi wè.

⁴⁴ Di antee waa won tih : « Húmú homa' mi leelon ra, mi wonte ron unni yeh : “Iña wonu sun fi so' filiḅ kootii Mèyíis a tééré yí yonente ya a Téeríi kaña ya ra béeb wadtee lah.” » ⁴⁵ Tígí daaha, Yéésú panke níi affi wa kúnsèhté, wa yúhúté yee won Téerèe rë. ⁴⁶ Di won wa tih : « Bíníyúté biti so' mi Buura Koo fal ri ra, mi wadtee mok níi mok, te waali éeyè fè filoon fi húlí sè', may koloh búudé. ⁴⁷ Te dala'te Yerusalem, heetta èldúnè béeb warutee waariyu

di tii so', wa lof pesad Koope baal wa bakaadfi wa. ⁴⁸ Don daa seede yi so'. ⁴⁹ Te so' mi beh, may cépícf sun fon Ruuh-Peseŋ fa hómú gap fon Baaso' ra. Don nék, ngënë kélíi Yerusalem dee níi doolaa nay kolee sun ra cép fon na. »

⁵⁰ Filoon fi baaha, Yéesú kúdté wë waal Betani, béyídté ya' yi na barkel wa. ⁵¹ Di hom barkeli wa na taka' a wa, Koo béyídté rí kúdté rí hëbísí sun. ⁵² Wa fi taalibe ya jaamiyuute ri anutee nimil Yerusalem, keeññi wa sosse níi sos. ⁵³ Faraah wa homuu filiḅ Faam fi gaani Koope wa símé rí.

Séréel Ndút: Unni Koope

Ndut: Séréel Ndút: Unni Koope (New Testament+)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndut)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

a3a1238b-9393-5875-a4c5-1d3f38537bfe